

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomststöd och av lagen om statsandel för kommunal basservice

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om utkomststöd och lagen om statsandel för kommunal basservice ändras. Det föreslås att uppgiften att bevilja och betala ut grundläggande utkomststöd överförs till Folkpensionsanstalten. Stödet förblir en behovsprövad förmån som beviljas på basis av ansökan. Kommunerna ska också i fortsättningen delta i finansieringen av det grundläggande utkomststödet, med en finansieringsandel som är 50 procent av kostnaderna. Kommunernas andel ska i fortsättningen beaktas genom en minskning av statsandelen för kommunal basservice. Det kompletterande och förebyggande utkomststödet ska enligt förslaget fortfarande skötas av kommunerna. Att skötseln av de uppgifter som gäller det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten gör det möjligt att effektivisera beviljandeförfarandena och därmed att på ett effektivare sätt än nu rikta in kommunernas personalresurser på klientarbetet inom socialvården.

Syftet med propositionen är inte att ändra nivån på utkomststödet eller grunderna för beviljande av stödet. Det föreslås dock att förhållandet mellan det kompletterande och det grundläggande utkomststödet ses över till den del som det är fråga om ofta återkommande utgiftsposter inom utkomststödet som i regel endast kräver ringa prövning och som

nu omfattas av det kompletterande utkomststödet. Till denna del föreslås det att en del av de utgifter som enligt den gällande lagen beaktas i det kompletterande utkomststödet blir överförda till det grundläggande utkomststödet. I fråga om utgifter som hänför sig till boende och som beaktas i utkomststödet strävar man efter att i så stor utsträckning som möjligt koncentrera prövningen till den prövning som görs i samband med beviljandet av grundläggande utkomststöd.

Enligt propositionen ska utkomststöd i regel sökas hos Folkpensionsanstalten. Kompletterande och förebyggande utkomststöd ska dock sökas direkt hos det organ som ansvarar för kommunens socialvård, om sökanden för den tid som ansökan gäller har fått ett beslut om grundläggande utkomststöd.

Enligt propositionen ska klienten i fråga om det grundläggande utkomststödet också ha rätt att diskutera personligt med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten senast den sjunde vardagen efter att klienten har riktat en begäran om detta till Folkpensionsanstalten.

Avsikten är att utvecklingen, styrningen och ledningen i fråga om utkomststödet kvarstår hos social- och hälsovårdsministeriet.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2017.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
Innehållet i utkomststödet	4
Förfarandet vid beviljande av utkomststöd	5
Prövning vid beviljande av stöd	6
Ordnanande av utkomststödsarbetet samt beslutsfattandet vid beviljande av utkomststöd	7
Återkrav av utkomststöd	8
Kostnaderna för och finansieringen av utkomststödet	9
Lagstiftningen i Europeiska unionen.....	11
2.2 Bedömning av nuläget	12
Jämlikhet vid beviljande av utkomststöd	12
Missförhållanden förknippade med det nuvarande beviljandet av utkomststöd	12
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	14
4 TIDIGARE BEREDNING OCH ALTERNATIVEN FÖR ÖVERFÖRINGEN	17
4.1 Försök i anslutning till överföringen av utkomststödet till Folkpensionsanstalten och arbetsgrupper som behandlat frågan	17
4.2 Bedömningar som gjorts till följd av regeringens strukturpolitiska program	19
5 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	20
5.1 Konsekvenser för klienternas ställning	20
5.2 Konsekvenser för myndigheterna	23
5.3 Ekonomiska konsekvenser	24
6 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	28
6.1 Beredningen vid social- och hälsovårdsministeriet.....	28
6.2 Utlåtanden och hur de har beaktats	28
7 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	29
DETALJMOTIVERING	30
1 LAGFÖRSLAG	30
1.1 Lagen om utkomststöd.....	30
1 kap. Allmänna bestämmelser	30
2 kap. Utkomststödet struktur och storlek	32
3 kap. Förfarandet beträffande utkomststödsärenden	38
4 kap. Återkrav av utkomststöd	50
5 kap. Särskilda stadganden	50
1.2 Lagen om statsandel för kommunal basservice.....	53
2 IKRAFTTRÄDANDE	53
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	55
LAGFÖRSLAG	57
1. Lag om ändring av lagen om utkomststöd	57
2. Lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice	65
BILAGOR.....	66
PARALLELLELTEXT	66
1. Lag om ändring av lagen om utkomststöd	66
2. Lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice	83

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Utkomststödet enligt 1 § i lagen om utkomststöd (1412/1997) är ett ekonomiskt stöd inom socialvården som beviljas i sista hand och syftet med det är att trygga en persons och familjs utkomst och främja möjligheterna att klara sig på egen hand. Med hjälp av utkomststödet tryggas minst den oundgängliga utkomst som en person och familj behöver för ett människovärdigt liv. Syftet med förebyggande utkomststöd är att främja en persons och familjs sociala trygghet och förmåga att klara sig på egen hand samt att förebygga utslagning och långvarigt beroende av utkomststöd.

Uppgiften att bevilja och betala ut utkomststöd har av tradition skötts av kommunerna. Med utkomststödet tryggas den rätt till oundgänglig försörjning och omsorg som avses i grundlagen. Utkomststödet är ursprungligen avsett som ett kortvarigt stöd som beviljas i sista hand och som snabbt ska föra klienten tillbaka till grundtrygghet och förvärvsinkomster. Emellertid har stödet för många personer och familjer blivit ett långvarigt stöd, vilket främst beror på att de primära förmånerna, framför allt bostadsbidraget, är otillräckliga.

Vid bedömningen av behovet av utkomststöd och stödbeloppet utreds bl.a. beloppet av de förmåner som Folkpensionsanstalten beviljar den som ansöker om utkomststöd och dennes familj och som är primära i förhållande till utkomststödet. Därför kan det bedömas att beviljandet och utbetalningen av grundläggande utkomststöd blir administrativt sett lättare om Folkpensionsanstalten beviljar stödet. Det har också ansetts vara lättare för klienten om de förmåner som tryggar försörjningen och som klienten har rätt till kan fås från en enda myndighet. Med tanke på likabehandlingen av dem som ansöker om stöd har det också ansetts viktigt att förändra systemet så att stödet i hela landet beviljas av en och samma beslutsfattare.

Diskussionen om att överföra uppgiften att bevilja och betala ut utkomststödet, särskilt dess grunddel, från kommunerna till Folkpensionsanstalten har pågått sedan 1980-

talet, bl.a. i samband med olika arbetsgruppers arbete. En överföring har bl.a. motiverats med att man vill öka likabehandlingen av utkomststöds klienterna, effektivisera verksamheten och säkerställa tillgången till förmånen bättre än för närvarande i situationer där en person är berättigad till stödet. Det är ändå inte ändamålsenligt att lösgöra utkomststödet grunddel till fast belopp från beviljandet av övrigt utkomststöd som endast kräver ringa prövning. Grunddelen är endast en utgiftspost som beaktas i personens kalkyl över utkomststödet, och att behandla den separat från det övriga grundläggande utkomststödet skulle inte förenkla beviljandet av utkomststöd, minska överlappande utredningar eller göra användningen av personalresurser förnuftigare. Statsminister Katainens regering beslutade i planen för de offentliga finanserna 2015—2018 (3.4.2014, FM 2306/02.02.00.00/2013) att beräkningen och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten. Detta fastställdes senare i statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna (SRR 4/2014), som överlämnades till riksdagen.

Vid beredningen av propositionen bedömdes det att en överföring av utbetalningen och beräkningen av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten inte skulle uppfylla de mål som ställts på reformen och som gällde att förenkla beviljandet av stödet, minska överlappande utredningar och göra användningen av personalresurser förnuftigare. Det har därför ansetts vara en ändamålsenlig lösning att i sin helhet överföra uppgiften att bevilja och betala ut grundläggande utkomststöd till Folkpensionsanstalten.

Under beredningens gång har det också frågats om man borde överföra beräkning och utbetalning av utkomststödet till Folkpensionsanstalten i större omfattning än vad som föreslås i denna proposition. Regeringen anser också att ytterligare utredningar och bedömningar av denna fråga bör göras framdeles.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Innehållet i utkomststödet

Enligt 19 § 1 mom. i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Bestämmelsen är utformad som en subjektiv rätt. I 19 § 3 mom. i grundlagen ingår det grundlagsenliga uppdraget, enligt vilket det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. För att genomföras fullt ut behöver i praktiken 19 § i grundlagen kompletteras med bestämmelser på lägre nivå. När det gäller lagen om utkomststöd är det centrala syftet att trygga individens och familjens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.

Enligt den likställighetsprincip som uttrycks i 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt 2 mom. i den paragrafen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. De rättigheter som tryggas i grundlagen ska därmed tillgodoses på lika grunder.

Enligt 1 § i lagen om utkomststöd är utkomststödet ett ekonomiskt stöd inom socialvården som beviljas i sista hand och syftet med det är att trygga en persons och familjs utkomst och främja möjligheterna att klara sig på egen hand. Med hjälp av utkomststödet tryggas minst den oundgängliga utkomst som en person och familj behöver för ett människovärdigt liv.

Utkomststödet består enligt 2 kap. i lagen om utkomststöd av tre delar: det grundläggande utkomststödet (7 §), i vilket ingår grunddelen (7 a §) och övriga grundutgifter (7 b §), det kompletterande utkomststödet (7 c §) samt det förebyggande utkomststödet (13 §). I 6 § i lagen om utkomststöd föreskrivs det att utkomststödet belopp är skillnaden mellan de utgifter och de disponibla inkomster och tillgångar som fastställs enligt

lagen i fråga. Inkomsterna och tillgångarna beaktas först när det grundläggande utkomststödet enligt 7 § beviljas.

Till de utgifter som täcks med utkomststödet grunddel hör utgifter för kost, kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter som beror på personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet samt andra motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle. Utöver de utgifter som täcks med grunddelen beaktas som övriga grundutgifter i behövlig utsträckning de boendeutgifter som avses i 6 § i lagen om bostadsbidrag (408/1975), kostnader för användning av hushållselektricitet, hemförsäkringspremier samt hälso- och sjukvårdsutgifter som inte är ringa.

Storleken av utkomststödet grunddel fastställs i 9 § i lagen om utkomststöd och bestämmelser om justeringen av grunddelen finns i 9 a §. Grunddelens storlek kan under de förutsättningar som närmare beskrivs i 10 § 1 och 4 mom. i lagen om utkomststöd sänkas i fråga om en person för vars vidkommande förutsättningarna i lagen är uppfyllda. Enligt 10 § 2 mom. ska i samband med sänkningen av grunddelen alltid, om möjligt tillsammans med den som söker utkomststödet och vid behov i samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand. Sänkningen enligt 4 mom. kan göras endast under förutsättning att den inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och att sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskälig. Sänkningen kan göras för högst två månader åt gången räknat från vägran eller försummelsen.

Då kompletterande utkomststöd beviljas beaktas enligt 7 c § 1 mom. i lagen om utkomststöd i behövlig utsträckning särskilda utgifter som omfattar utgifter för barndagvård, andra utgifter på grund av boende än de som avses i 7 b §, samt utgifter som på grund av en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden ansetts nödvändiga för tryggande av försörjningen eller främjande

av förmågan att klara sig på egen hand. Enligt 2 mom. kan som en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden anses till exempel långvarigt utkomststöd, en långvarig eller svår sjukdom samt särskilda behov i anslutning till barns hobbyverksamhet.

Enligt 13 § 1 mom. i lagen om utkomststöd beviljar kommunen enligt grunder som den fastställer förebyggande utkomststöd för att främja en persons och familjs sociala trygghet och förmåga att klara sig på egen hand samt att förebygga utslagning och långvarigt beroende av utkomststöd. Förebyggande utkomststöd kan beviljas bl.a. för åtgärder som vidtas för att aktivera stödmottagaren, trygga dennes boende, lindra svårigheter till följd av överskuldssättning eller en plötsligt försämrad ekonomisk ställning samt för andra syften som främjar stödmottagarens förmåga att klara sig på egen hand. Det finns ingen subjektiv rätt till förebyggande utkomststöd, och därför kan kommunerna vid beviljandet av stödet utöva mycket prövning. Stödet kan t.ex. riktas endast till vissa ändamål eller till personer och familjer i en viss livssituation.

I 19 § i lagen om främjande av integration (1386/2010) föreskrivs det om integrationsstöd vars syfte är att trygga invandrarens försörjning under den tid han eller hon deltar i åtgärder enligt integrationsplanen. Integrationsstödet betalas som arbetsmarknadsstöd eller utkomststöd. Rätten till integrationsstöd i form av arbetsmarknadsstöd bestäms i enlighet med lagen om utkomtskydd för arbetslösa och rätten till integrationsstöd i form av utkomststöd i enlighet med lagen om utkomststöd.

Den reviderade socialvårdslagen (1301/2014) ska huvudsakligen träda i kraft vid ingången av april 2015. Nämda lagen innehåller bestämmelser om klientprocessen, med hjälp av vilka klienterna snabbare hänvisas till den service de behöver. Enligt 35 § i lagen ska Folkpensionsanstalten inte bara styra utkomststöds klienten till att söka kommunal socialservice utan också kontakta kommunen så att stödbehovet bedöms, i vissa fall även utan klientens samtycke. Dessutom föreskrivs det i 41 § i den nya socialvårdslagen om sektorsövergripande samarbete, som också gäller Folkpensionsanstalten. Förfarandet vid beviljande av utkomststöd

I 3 kap. i lagen om utkomststöd finns bestämmelser om förfarandet beträffande utkomststödsärenden. Enligt 14 § 1 mom. i lagen om utkomststöd ska utkomststöd beviljas på ansökan av organet i den kommun inom vilken personen eller familjen stadigvarande vistas. Om personen eller familjen annars än tillfälligt vistas i flera kommuner än en, ska utkomststödet enligt 2 mom. beviljas av organet i den kommun inom vilken personen eller familjen vistats då utgifterna uppkom. Om behovet av stöd är brådskande, ska utkomststödet enligt 3 mom. beviljas av organet i den kommun där familjen eller personen vistas då ansökan görs.

Enligt 14 a § 1 mom. i lagen om utkomststöd ska ett utkomststödsärende i kommunen behandlas så att ingens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg äventyras. I brådskande fall ska beslutet fattas på basis av de till buds stående uppgifterna samma eller senast följande vardag efter att ansökan inkommit. I andra än brådskande fall ska beslutet fattas utan dröjsmål, likväl senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit. Ett beslut om att utkomststöd beviljas ska verkställas utan dröjsmål. I 2 mom. finns bestämmelser om att då ansökan avser månaden efter ansökningstidpunkten ska beslutet, trots bestämmelsen i 1 mom., fattas och verkställas senast den första vardagen under nämnda månad, om det då har förflutit mer än sju vardagar från den tidpunkt då ansökan inkom. Om ansökan avser en senare tidsperiod än den månad som följer efter ansökningstidpunkten, ska beslutet fattas och verkställas senast den första vardagen under den tidsperiod som avses i ansökan.

Enligt 14 a § 3 mom. i lagen om utkomststöd ska klienten, om ansökan är bristfällig, senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit ges eller sändas en specificerad uppmaning att komplettera ansökan inom utsatt tid. Beslutet om utkomststöd ska fattas utan dröjsmål, likväl senast den sjunde vardagen efter att den kompletterade ansökan har inkommit. Om klienten inte inom utsatt tid har kompletterat sin ansökan eller uppgett en godtagbar orsak till att kompletteringen försenats, fattas beslutet utan dröjsmål på basis av de till buds stående uppgifterna, likväl senast den sjunde vardagen efter att tids-

fristen gått ut. Med klientens samtycke kan beslutet fattas på basis av de till buds stående uppgifterna innan den utsatta tiden har gått ut.

I 14 a § 4 mom. förutsätts dessutom att utkomststöds klienten ska ges tillfälle till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandledare senast den sjunde vardagen efter det att klienten begärt detta.

Enligt 14 b § 1 mom. i lagen om utkomststöd ska Institutet för hälsa och välfärd av kommunerna eller samkommunerna två gånger per kalenderår begära de uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen och övervakningen av att de tidsfrister som föreskrivs i 14 a § iakttas. Uppgifterna får inte innehålla enskilda personers identifieringsuppgifter. Enligt 2 mom. ska kommunerna och samkommunerna avgiftsfritt överlämna de uppgifter som avses i 1 mom. till Institutet för hälsa och välfärd. Institutet för hälsa och välfärd ska enligt 3 mom. överlämna uppgifterna vidare till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för dess riksfattande styrnings- och tillsynsuppgift.

Enligt 15 § 1 mom. i lagen om utkomststöd fastställs utkomststödet per månad. Utkomststöd kan vid behov beviljas och utbetalas för kortare eller längre tid än en månad. Då de utgifter enligt 7 och 7 c § i lagen om utkomststöd som utgör grund för utkomststödet samt inkomsterna och tillgångarna enligt 11 och 12 § räknas ut, beaktas utgifterna, inkomsterna och tillgångarna för den tidsperiod för vilken utkomststödet fastställs. Inkomsterna kan dock delas upp i poster som beaktas under flera sådana tidsperioder för vilka utkomststöd fastställs, om det är skäligt med beaktande av inkomstens engångsnatur eller grunden för den eller dess användningsändamål.

Enligt 15 § 2 mom. kan en sådan förvärvsinkomst som inte var känd när beslutet om utkomststöd fattades i efterhand beaktas såsom inkomst, om utkomststöd söks under de två första kalendermånaderna som följer på beslutet och det inte kan anses oskäligt att beakta inkomsten. Då stödet beviljas ska den sökande underrättas om möjligheten att beakta inkomsten i fråga retroaktivt.

Enligt 15 § 4 mom. i lagen om utkomststöd kan utkomststödet eller en del därav av sär-

skilda skäl beviljas retroaktivt för betalning av styrkta utgifter som berättigar till utkomststöd.

Prövning vid beviljande av stöd

Särskilt till följd av att utkomststödet är avsett att användas i sista hand innehåller lagen om utkomststöd en avsevärd mängd bestämmelser som inbegriper prövning, vilkas syfte är att möjliggöra ett individuellt bedömt stöd som beviljas i sista hand och säkerställa den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv med beaktande av personens och familjens särskilda behov. Vid beviljandet av kompletterande och förebyggande utkomststöd framhävs socialvårdens strävanden att främja personens och familjens välbefinnande och självständighet samt förebygga utslagning.

I 9 § i lagen om utkomststöd fastställs storleken av utkomststödet grunddel liksom dess innehåll. Beloppen av utkomststödet grunddel justeras årligen med stöd av 9 a § enligt folkpensionsindex. Nivån på grunddelen har senast höjts genom en lagändring (468/2014) som trädde i kraft i början av 2015, enligt vilken grunddelen per månad för ensamstående är 447,26 euro enligt 2011 års folkpensionsindex. Det indexjusterade belopp av grunddelen för 2015 som betalas ut för ensamstående är således 485,50 euro från ingången av 2015. Enligt motiveringen till den regeringsproposition (RP 217/1997 rd) som ledde till att lagen om utkomststöd ändrades är grunddelen ett kalkylerat antagande gällande genomsnittstorleken på de utgifter som motsvarar olika personkategoriers minimikonsumtionsnivå och som hänför sig till det dagliga uppehållet. Vid fastställandet av grunddelens storlek användes enligt propositionen konsumtionsundersökningar som mätte den faktiska konsumtionen. Genom en normering av grunddelen kan man undvika administrativt arbete till följd av att man vid beviljandet av utkomststöd skulle bli tvungen att separat utreda den dagliga konsumtionen bl.a. för mat och transport. Det krävs inte heller att klienten i efterhand lägger fram kvitton över eller redogörelser för de utgifter för vilka han eller hon använt grunddelen.

De övriga grundutgifter som beaktas utöver utkomststödets grunddel, alltså boendeutgifter enligt lagen om bostadsbidrag, kostnader för användning av hushållselektricitet, hemförsäkringspremier samt hälso- och sjukvårdsutgifter som inte är ringa, har inte normerats i lagen. Inte heller har det kompletterande och det förebyggande utkomststödet normerats. I fråga om de övriga grundutgifter som avses i 7 b § i lagen om utkomststöd konstateras det i lagen att de beaktas i behövlig utsträckning. Enligt motiveringen till den regeringsproposition (RP 217/1997 rd) som ledde till att paragrafen i fråga stiftades ska de övriga grundutgifterna beaktas till det faktiska beloppet, om de inte ska betraktas som oskäliga. Ett hur stort belopp som anses som skäligt måste vanligen ändå avgöras från fall till fall. Hälso- och sjukvårdsutgifterna beaktas som personens grundutgifter, men även då kan man ibland bli tvungen att bedöma t.ex. om ett besök hos en privatläkare är nödvändigt eller om receptfria apoteksinköp som inte är ringa ska beaktas i personens kalkyl.

Social- och hälsovårdsministeriet har till stöd för personer som i kommunerna behandlar utkomststödsärenden publicerat anvisningar (den senaste SHM, Publikationer 2013:4) samt kommunifon om tillämpning av lagen om utkomststöd. Så har man kunnat förenhetliga förfarandena för beviljande av stöd och därigenom öka likabehandlingen av klienterna. Dessutom har många kommuner utarbetat interna anvisningar om beviljandet av utkomststöd, genom vilka man som grund för prövningen har skapat stödnivåer som motsvarar de lokala förhållandena, bl.a. när det gäller boendeutgifter.

De bestämmelser i 10 § i lagen om utkomststöd som gäller sänkning av grunddelen ger också handläggaren viss prövning i fråga om under vilka förutsättningar och hur mycket grunddelen kan sänkas. Om man går in för en sänkning, ska man med stöd av 10 § 1 och 3 mom. i lagen i samband med beslutet t.ex. överväga storleken av sänkningen av grunddelen inom vissa procentandelar som anges i bestämmelsen. Enligt 1 mom. kan grunddelens belopp sänkas med högst 20 procent och enligt 3 mom. kan grunddelens belopp sänkas med högst 40 procent. I praktiken sänks grunddelens belopp vanligen med

de i lagen nämnda maximala andelarna. I enlighet med 10 § 4 mom. är det särskilt viktigt att vid bedömningen beakta att sänkningen kan göras endast under förutsättning att den inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och att sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskälig. Denna bedömning har ansetts kräva en god helhetssyn på personens och familjens ställning. I samband med sänkningen av grunddelen ska det enligt 2 mom. alltid, om möjligt tillsammans med den som söker utkomststödet och vid behov i samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand.

Även lagens 11 och 12 § som gäller inkomster och tillgångar som ska beaktas inbegriper prövning. Vid tillämpningen av 11 § kan man bli tvungen att bedöma vad som anses som förvärvsinkomster som ska anses ringa och understöd och som inte beaktas som inkomster. I fråga om 12 § kan man däremot i enlighet med punkterna i 2 mom. bli tvungen att bedöma bl.a. vad som ska anses som behövt bostadslösöre, nödvändiga arbets- och studieredskap eller andra tillgångar som anses nödvändiga för tryggnad av fortsatt utkomst.

Ordnanande av utkomststödsarbetet samt beslutsfattandet vid beviljande av utkomststöd

Enligt 4 § i lagen om utkomststöd ska uppgifterna som gäller utkomststöd i en kommun skötas av ett sådant av kommunen utsett kollegialt organ som avses i 6 § socialvårdslagen (710/1982). I de flesta fallen är detta organ den nämnd som ansvarar för den kommunala socialvården. Med stöd av 12 § (813/2000) i socialvårdslagen (710/1982) kan organets lagstadgade beslutanderätt i en instruktion delegeras till tjänsteinnehavare som är underställda organet, fränsett beslut om vård oberoende av egen vilja. Den nämnda tidigare socialvårdslagen (710/1982) har upphävts genom en ny socialvårdslag (1301/2014), som huvudsakligen träder i kraft från ingången av april år 2015. Dock ska bland annat 2 kap. (3—12 §) i den upphävda lagen förbli i kraft.

I kommunerna fattas besluten om beviljande av utkomststöd i praktiken av de förmånshandläggare, socialhandledare och socialarbetare som svarar för utkomststödsärenden. Omprövning av beslut som de har fattat får begäras hos det kommunala organ som avses ovan. Med stöd av 24 § 1 mom. i lagen om utkomststöd får organets beslut överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelser om sökande av ändring i beslut om kommunens statsandel finns i 24 § 2 och 3 mom. i lagen om utkomststöd.

För närvarande kan sätten att sköta utkomststödsarbetet grovt räknat indelas i tre olika verksamhetsmodeller i kommunerna och samkommunerna (Etuuskäsittelyä ja aikuissosiaalityötä. Toimeentulotuki- ja aikuissosiaalityön kuntakyselyn 2013 päätulokset. Uutta kunnista, Kommunförbundets publikationsserie 2/2014).

I den s.k. separerade verksamhetsmodellen sker behandlingen av utkomststödsärenden, som vanligen kallas förmånshandläggning, mycket självständigt i en egen enhet medan det sociala arbetet för vuxna sker som en egen helhet. I förmånshandläggningsenheten arbetar förmånshandläggare som vanligen saknar utbildning i socialt arbete. Deras arbete styrs av socialarbetare och socialhandledare. Förmånshandläggarna stöder sig i sitt arbete på de anvisningar för utkomststöd som fastställts i kommunala organ samt på sådana ämbetsverksspecifika planer och anvisningar som gäller det sociala arbetet för vuxna eller ekonomiskt stöd. I kommunerna föreskrivs det särskilt om arbetsfördelningen mellan förmånshandläggare och dem som styr deras arbete. Kompletterande utkomststöd beviljar förmånshandläggarna i enlighet med kommunens interna anvisningar, efter att ha konsulterat en yrkesutbildad person inom socialbranschen eller enligt planen för det sociala arbetet. Beviljandet av stöd i fall som kräver särskild prövning avgörs av en socialledare eller socialarbetare. Förmånshandläggare fattar vanligen inte beslut om förebyggande utkomststöd.

I den andra s.k. teammodellen är förmånshandläggningsteamet eller förmånshandläggarna

administrativt sett placerade tillsammans t.ex. med det sociala arbetet för vuxna eller (om kommunens sociala arbete ordnas enligt den s.k. livscykelmodellen) barn- och familjearbetet, men utkomststödsarbetet sköts till största delen av förmånshandläggare. Också inom denna verksamhetsmodell är det nästan enbart förmånshandläggarna som svarar för beviljandet av det grundläggande utkomststödet och till övriga delar fördelas ansvaret som ovan.

Det typiska för de ovan beskrivna modellerna är att ansökan om och beviljandet av utkomststöd i huvudsak görs skriftligen. Personliga möten med klienter ordnas i regel endast för nya klienter eller i situationer där det är nödvändigt för beslutsfattandet eller om klienten själv önskar ett möte.

Den tredje verksamhetsmodellen är den s.k. socialarbetsbaserade modellen som är mer traditionell och som i huvudsak tillämpas i små kommuner. I den modellen är det i första hand socialarbetare och socialledare som ansvarar för beslutsfattandet i och behandlingen av utkomststödsärenden. I sådana kommuner kan det finnas en del förmånshandläggare eller byråsekreterare som stöd för arbetet, men huvudansvaret för beviljandet av utkomststöd ligger hos tjänsteinnehavare med utbildning i socialt arbete, och ansökningarna om utkomststöd behandlas vanligen vid ett möte med klienten.

Återkrav av utkomststöd

Utkomststöd får återkrävas endast på basis av och i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. i lagen om utkomststöd.

Enligt 20 § 1 mom. 1 punkten i lagen om utkomststöd får utkomststödet eller någon del därav återkrävas av understödstagaren, om han eller hon har inkomster eller tillgångar eller har rätt till förmån som tryggar hans uppehälle, men inkomsterna, tillgångarna eller förmånen inte står till hans eller hennes förfogande eller av annat skäl inte kan användas av honom eller henne då stöd beviljas. Beslutet om återkrav av utkomststöd som betalas ut i väntan på inkomsterna, tillgångarna eller förmånen ska fattas samtidigt som stödet beviljas.

Om utkomststöd antingen helt eller delvis har beviljats i förskott mot emotsedda pensioner, underhållsbidrag, understöd eller andra fortlöpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar, kan organet, trots bestämmelser i någon annan lag, enligt 23 § i lagen om utkomststöd ta ut och lyfta ovan avsedda inkomster, ersättningar eller fordringar för stödmottagaren för den tid stöd har betalats i förskott och använda dem för täckande av det stöd som har betalats i förskott. Organet ska omedelbart ge understödstagaren de medel som återstår efter att utkomststödet har betalats med nämnda tillgångar. Om organet minst två veckor före betalningsdagen har meddelat den som betalar sådana inkomster, ersättningar eller fordringar som avses ovan att dessa inte får betalas till stödmottagaren själv, kan beloppet med laglig verkan betalas endast till organet.

Då organet fattar beslut om att bevilja utkomststöd kan det samtidigt bestämma att utkomststödet eller någon del därav ska återkrävas av understödstagaren om han eller hon uppsåtligen har försummat skyldigheten att dra försorg om sitt uppehälle (20 § 1 mom. 2 punkten i lagen om utkomststöd), eller om stödet har beviljats till följd av deltagande i strejk (dock endast i fråga om stöd som betalats till den som själv deltagit i strejken, 3 punkten), samt den gentemot understödstagaren försörjningspliktige, om han eller hon uppsåtligen har försummat sin försörjningsplikt (4 punkten).

Om beviljandet av stöd har grundat sig på uppsåtligen lämnade vilseledande uppgifter eller på uppsåtlig försummelse av anmälningsskyldigheten enligt 17 § hos den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom eller henne försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare och intressebevakare, kan kommunen, till den del beviljandet av stöd av denna orsak har grundat sig på felaktiga uppgifter, återkräva stödet av den som lämnat uppgifterna eller försummat anmälningsskyldigheten (20 § 2 mom. i lagen om utkomststöd).

En förutsättning för återkrav av utkomststöd är enligt 21 § 1 mom. i lagen om utkomststöd att den ersättningsskyldige, när beslut i saken fattas eller senare, har rätt att

erhålla sådana inkomster eller tillgångar ur vilka ersättningen kan indrivnas utan att den ersättningsskyldiges utkomst eller utkomsten för en person om vilken han eller hon drar eller är skyldig att dra försorg äventyras.

Enligt 2 mom. kan under den ersättningsskyldiges livstid hans eller hennes stadigvarande bostad, behövligt bostadslösöre och nödvändiga arbetsredskap inte säljas på exekutiv väg eller annars användas för återkrav av utkomststödet. Enligt 3 mom. kan utkomststöd inte ens efter den ersättningsskyldiges död återkrävas ur tillgångar, om indrivningen skulle äventyra en sådan persons utkomst om vilken han eller hon har dragit eller hade varit skyldig att dra försorg.

I andra fall än vid sådant återkrav ur emotsedd förmån som avses i 23 § i lagen om utkomststöd, ska ansökan om återkrav av utkomststöd göras hos förvaltningsdomstolen, i de fall som avses i 20 § 1 mom. inom tre år och i de fall som avses i 20 § 2 mom. inom fem år från det att stödet har betalats ut. Enligt 2 mom. ska till ansökan fogas nödvändig utredning om orsakerna till att utkomststöd har beviljats samt om den ersättningsskyldige och hans eller hennes förutsättningar att betala ersättning. I 3 mom. föreskrivs det att om det vid beviljande av stöd har bestämts att stödet ska indrivnas ur den ersättningsskyldiges tillgångar först efter hans eller hennes död, ska ansökan om indrivning av stödet anhängiggöras inom ett år efter den ersättningsskyldiges död (22 § i lagen om utkomststöd).

Kostnaderna för och finansieringen av utkomststödet

År 2013 beviljades utkomststöd till ca 245 800 hushåll, i vilka det bodde ca 381 900 personer. Grundläggande utkomststöd beviljades ca 228 300 hushåll, kompletterande utkomststöd ca 98 700 hushåll och förebyggande utkomststöd ca 24 400 hushåll under året.

Totalkostnaderna för utkomststödet var 2013 ca 736,3 miljoner euro i hela landet. Jämfört med 2005 har den reella ökningen av totalkostnaderna för utkomststödet varit 41

procent, även om antalet utkomststöds-klienter har minskat med 1,2 procent sedan 2005. Regionalt sett är ökningen i utgifterna för utkomststödet mycket varierande. Utgifterna har sedan 2005 ökat mest i Nyland (72 %), Norra Karelen (52 %), Kymmenedalen (51 %) och Birkaland (50 %). Minst har ökningen i utgifterna för utkomststödet sedan 2005 däremot varit på Åland (2 %), i Norra Österbotten (10 %) samt i Södra Karelen (9 %) och Södra Savolax (9 %).

Av utgifterna för utkomststödet var det grundläggande utkomststödet andel ca 89,5 procent och det kompletterande utkomststödet andel ca 7,7 procent år 2013. Det förebyggande utkomststödet andel av utgifterna var ca 2,1 procent. (Utkomststöd 2013. Statistikrapport från Institutet för hälsa och välfärd 34/2014. Finlands officiella statistik. Socialskydd 2014.)

Antalet hushåll som beviljades utkomststöd ökade 2013 med sammanlagt 2,9 procent jämfört med 2012.

Utgifterna för utkomststödet 2013 var enligt statistiken 736,3 miljoner euro, varav 654,3 miljoner euro utgjordes av utgifter för det grundläggande utkomststödet. Ökningen av utgifterna för utkomststödet var 5,7 procent jämfört med året innan. Utgifterna för utkomststödet ökade mest på Åland (12 %) och i Nyland (7 %). En reell minskning av utgifterna skedde i Norra Savolax (-8 procent) och Kajanaland (-6 procent). Mest utkomststöd per hushåll betalades i Nyland (3 797 euro/hushåll). Minst utkomststöd per hushåll betalades i Mellersta Österbotten (1 918 euro/hushåll), i Satakunta (2 212 euro/hushåll) och i Kajanaland (2 197 euro/hushåll). (Utkomststöd 2013. Statistikrapport från Institutet för hälsa och välfärd 34/2014. Finlands officiella statistik. Socialskydd 2014.)

Enligt 5 § i lagen om utkomststöd tillämpas på sådan verksamhet som kommunen ordnar lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården (733/1992) och lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009), om inte något annat föreskrivs genom lag. Bestämmelserna om specialstatsandelar för det grundläggande utkomststödet finns i 5 a—5 d § i lagen om utkomststöd.

Enligt 5 a § i lagen om utkomststöd betalas till kommunen specialstatsandel för finansiering av det grundläggande utkomststödet. Beloppet av statsandelen uppgår till 50 procent av kommunens kostnader för det grundläggande utkomststödet. Regionförvaltningsverket är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsandelen för det grundläggande utkomststödet. Enligt 5 b § i lagen om utkomststöd ska regionförvaltningsverket senast den 10 januari utan ansökan fastställa beloppet av de förskott som ska betalas till kommunerna respektive finansår. Storleken av förskottet bestäms på basis av de faktiska kostnaderna för det grundläggande utkomststödet det år som började två år före finansåret. Det månatliga förskottet är 50 procent av tolfedelen av de nämnda kostnaderna. Förskotten betalas till kommunen månatligen i lika stora poster senast den 11 varje månad. Förskotten betalas i hela euro. För justering av förskotten ska kommunen varje år senast den 31 augusti lämna regionförvaltningsverket uppgifter om de kostnader som det grundläggande utkomststödet gett upphov till fram till utgången av juni under det innevarande finansåret samt en uppskattning av de kostnader som det grundläggande utkomststödet ger upphov till under tiden juli–december. På basis av kommunens utredning justerar regionförvaltningsverket förskotten för resten av året, om uppskattningen av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet under finansåret avviker med minst fem procent från de kostnader som använts vid beräkningen av förskott. Förskotten justeras från ingången av oktober så att det årliga sammanlagda beloppet av förskotten motsvarar 50 procent av de uppskattade kostnaderna för det grundläggande utkomststödet under finansåret.

Kommunen ska enligt 5 c § i lagen om utkomststöd för fastställande av den slutliga statsandelen för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet senast den 30 april under det år som följer efter finansåret tillstå regionförvaltningsverket en utredning om de faktiska kostnaderna för det grundläggande utkomststödet (statsandelsutredning). Kostnaderna uppges till det belopp de uppgår till minskade med de poster som flutit in vid återkrav av utkomststödet under finansåret.

Regionförvaltningsverket ska på basis av kommunens statsandelsutredning fatta beslut om den slutliga statsandelen för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet senast tre månader efter det att utredningen lämnades. I statsandelsutredningen ska till kostnaderna för det grundläggande utkomststödet inte hänföras sådant utkomststöd som staten med stöd av lagen om främjande av integration ska ersätta fullt ut.

Slutposten av statsandelen till kommunen ska enligt 5 d § i lagen om utkomststöd betalas senast inom en månad efter det att den slutliga statsandelen har fastställts. Om betalningen av slutposten fördröjs, ska en årlig dröjsmålsränta betalas enligt den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982). Kommunens överskjutande statsandel återkrävs till staten genom att det överskjutande beloppet dras av från förskott som senare betalas ut till kommunen. Regionförvaltningsverket kan ålägga kommunen att återbetala den överskjutande statsandelen, om beloppet är betydande. Om det belopp som ska återbetalas inte betalas senast på den förfallodag som regionförvaltningsverket bestämt, ska på beloppet betalas en årlig dröjsmålsränta enligt den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982). Om den slutliga statsandelen för det grundläggande utkomststödet avviker mindre än 10 euro från beloppet av den statsandel som betalats som förskott, utbetalas eller återkrävs inte skillnaden.

Lagstiftningen i Europeiska unionen

Syftet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 (EU:s förordning om samordning av den sociala tryggheten) är att samordna de rättigheter som gäller social trygghet för de personer som rör sig mellan medlemsstaterna. Syftet med samordningen är att en person inte ska gå miste om sina rättigheter till social trygghet för att han eller hon har utnyttjat sin rätt till rörelsefrihet med stöd av EU:s grundfördrag. Samordningen tillämpas på all den lagstiftning om någon av de risker eller förmånskategorier som definieras i förordning 883/2004. Enligt

artikel 3.1 i den förordningen är dessa förmåner vid sjukdom, förmåner vid moderskap och likvärdiga förmåner vid faderskap, förmåner vid invaliditet, förmåner vid ålderdom, förmåner till efterlevande, förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdom, dödsfallsersättningar, förmåner vid arbetslöshet, förmåner vid förtida pensionering och familjeförmåner. Enligt artikel 3.5 ska förordningen inte tillämpas på socialhjälp (dvs. socialvård, övers.anm.) eller medicinsk hjälp. Alla medlemsstater ska till EU-kommissionen skriftligen anmäla de förmåner som avses i artikel 3, alltså vilka av de nationella förmånerna inom den sociala tryggheten som omfattas av tillämpningsområdet för förordningarna om samordning. Medlemsstaterna ska också anmäla förändringar i dessa till kommissionen.

EU-domstolen har en central position i fråga om tolkningen av unionsrätten, och domstolen har i sina avgöranden också tolkat gränsdragningen mellan social trygghet och socialvård. Av EU-domstolens rättspraxis kan man härleda förutsättningar med stöd av vilka en förmån kan anses vara sådan social trygghet som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om samordning av den sociala tryggheten. Då granskas särskilt syftet med förmånen och förutsättningarna för beviljande av förmånen. För det första ska förmånen beviljas utan individuell behovsprövning. I den lagstiftning om social trygghet enligt vilken man ansöker om en förmån måste den sökande vara satt i en sådan lagstadgad ställning, till följd av vilken den sökande har ovillkorlig rätt till förmånen i motsats till behovsprövad villkorlig rätt. För det andra ska förmånen omfatta någon av de grenar av social trygghet som nämns i förordningen om samordning. För det tredje omfattas en allmän förmån som ger alla rätt till en minimiförsörjning inte av tillämpningsområdet för förordningen om samordning. Dessutom är det typiskt för förmåner inom den sociala tryggheten att de beviljas på basis av en persons arbets- eller försäkringsperioder.

Med stöd av ovanstående betraktas det i lagen om utkomststöd avsedda utkomststödet inte som sådan social trygghet som avses i EU:s förordning om samordning av den soci-

ala tryggheten, utan som sådan socialhjälp som faller utanför förordningens tillämpningsområde.

2.2 Bedömning av nuläget

Jämlikhet vid beviljande av utkomststöd

Till följd av att utkomststödet är avsett att användas i sista hand har det ansetts nödvändigt att det i regleringen finns en avsevärd mängd bestämmelser som inbegriper prövning. Genom behovsprövning kan man bedöma en persons individuella situation och rikta stödet till att trygga den oundgängliga nivån som behövs för ett människovärdigt liv.

Kommunerna har utarbetat egna anvisningar om tillämpningen av lagen om utkomststöd, genom vilka man har strävat efter att i så hög utsträckning som möjligt förenhetliga grunderna för de beslut om utkomststöd som fattas i kommunen. Kommunernas anvisningar kan skilja sig från varandra. Dessutom kan de kommunala tjänsteinnehavarna i sin egen beslutspraxis även i övrigt tillämpa riktlinjer som avviker från dem som tillämpas i andra kommuner. Dessa missförhållanden bidrar till att försvaga likabehandlingen av utkomststöds klienter i olika kommuner.

Kommunernas anvisningar om utkomststödet var på initiativ av biträdande justitieombudsmannen föremål för en omfattande utredning 1994, varvid länsstyrelserna på justitieombudsmannens begäran utvärderade lagenligheten för de av kommunerna på deras område givna anvisningarna om utkomststödet. Det visade sig att kommunernas anvisningar avvek i stor utsträckning från varandra. Anvisningarna iaktogs också alltför schematiskt med förbiseende av den individuella behovsprövningen. Med särskilda anvisningar som gällde studerande, arbetslösa, företagare eller andra namngivna grupper av stödmottagare utestängdes vissa grupper av stödmottagare helt från stödet eller så begränsades dessa gruppers rätt till utkomststöd exempelvis tidsmässigt. I anvisningarna ingick också många slags lagstridiga tak för stödbeloppet, med vilka utkomststödet sänktes t.ex. i fråga om boende-, hälsovårds-, arbetsrese- och dagvårdsutgifter samt utgifter som berodde på personens eller familjens

särskilda behov eller förhållanden. Också därefter har anvisningarna varit föremål för klagomål till riksdagens justitieombudsman så gott som årligen. (Aila Linnakangas: Övervakningen av sociala rättigheter – utkomststödet som exempel. I verket Riksdagens justitieombudsman 90, 2010.)

Man har strävat efter att säkerställa jämlikheten t.ex. genom olika anvisningar från social- och hälsovårdsministeriet om tolkningen av lagen om utkomststöd, såsom kommunifon och en handbok för de kommunala tillämparna av lagen om utkomststöd (Utkomststöd. Handbok för tillämpning av lagen om utkomststöd. SHM Publikationer 2013:4). Dessutom har avgöranden som fattats av regionförvaltningsverken, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, förvaltningsdomstolarna, högsta förvaltningsdomstolen, riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet bidragit till att styra kommunernas praxis i en mer enhetlig riktning.

Olika praxis i kommunerna kan i nuläget fortfarande ibland leda till situationer där de som ansöker om stöd i viss mån försätts i en ojämlig situation beroende på sin bostadsort.

Missförhållanden förknippade med det nuvarande beviljandet av utkomststöd

Nivån på bostadsbidraget, utkomstskyddet för arbetslösa och andra förmåner som är primära i förhållande till utkomststödet har höjts alltför lite i förhållande till ökningen av boendeutgifterna och de andra levnadskostnaderna. Till följd av detta kompletterar utkomststödet i strid med sitt ursprungliga syfte och lagstadgade ändamål vanligen varaktigt utkomstskyddet för hushåll som lever på dessa i förhållande till utkomststödet primära förmånerna. En granskning av hur utkomststödet och de förmåner som Folkpensionsanstalten betalar överlappar varandra kan göras bland annat på årsnivå. En granskning på årsnivå visar att största delen (97 %) av de hushåll som fick utkomststöd under samma år också fick någon förmån från Folkpensionsanstalten. Den största överlappningen av förmåner gäller stöd för boendet (83 %), arbetsmarknadsstöd (46 %) samt stöd till barnfamiljer (27 %) (Statistikcentralen, in-

komstfördelningsstatistikens servicematerial från 2011).

Situationen leder till dubbelt administrativt arbete och kräver även att klienterna måste kontakta olika myndigheter för att få tillgång till de förmåner som de har rätt till och som tryggar försörjningen. I praktiken har detta lett till en oändamålsenlig situation dels för statens och kommunernas resursanvändning, dels för klienternas användning av tjänsterna.

Det nuvarande utkomstskyddssystemet är trots de lagstiftningsändringar som gjorts för att förtydliga och förbättra det splittrat och svårt att överblicka för den stödbehövande. Klienterna måste lägga fram samma uppgifter såväl hos Folkpensionsanstalten som hos kommunens socialväsande. Personer i ekonomiskt trångmål kan vara omedvetna om de förmåner och tjänster som socialvården erbjuder eller uppleva det svårt att vända sig till socialbyrån. Särskilt på en liten ort kan rädslan för social stigmatisering hindra en person från att ansöka om utkomststöd eller att söka sig till andra tjänster och stödåtgärder inom socialvården. Således försvåras också möjligheten att ge personen och hans eller hennes familj rätt sektorsövergripande stöd och hjälp i tillräckligt god tid.

I flera utredningar har det bedömts att vissa av dem som är berättigade till utkomststöd inte ansöker om det av olika orsaker. En del är omedvetna om sin rätt till utkomststöd, medan andra inte vill ansöka om stödet, även om de kalkylmässigt är berättigade till det. Bedömningarna av omfattningen av detta s.k. underutnyttjande har varierat kraftigt. Bedömningarna har varierat mellan 25 och 60 procent av dem som kalkylmässigt är berättigade till stödet (t.ex. Kuivalainen 2007: Toimeentulotuen alikäytön laajuus ja merkitys. Yhteiskuntapolitiikka 72; Bargain & al. 2012: No claim, no pain. Measuring the non-take-up of social assistance using register data. Journal of Economic Inequality 10; Ahola 2014: Toimeentulotuen alikäytön arviointia SISU - mikrosimulaatiomallilla. Folkpensionsanstaltens forskningsavdelning).

Kommunernas sociala arbete för vuxna, som i huvudsak har svarat för beviljandet av utkomststöd som beviljas i sista hand, har särskilt under detta årtusende mött stora utmaningar och krav på förändring. Samtidigt

som antalet utkomststöds klienter har ökat, har också behovet av att hjälpa individer och familjer utifrån det sociala arbetet ökat. Lagen om utkomststöd har reviderats många gånger och samtidigt har kommunernas ansvar i synnerhet för långtidsarbetslösa ökat såväl ekonomiskt som i övrigt. Andra centrala lagstiftningsändringar som gjorts är lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001) som trädde i kraft 2001, 2006 års arbetsmarknadsstödsreform, reformen av utkomststödet struktur (1218/2005) och statsandelsreformen (1219/2005) samt den garantitid för behandling av utkomststödet (1202/2007) som trädde i kraft 2008.

Genom lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ålades kommunerna att tillsammans med arbets- och näringsmyndigheterna aktivt delta i åtgärder med vilka förutsättningarna att få arbete på den öppna arbetsmarknaden och möjligheterna att delta i utbildning samt att få offentlig arbetskraftservice som tillhandahålls av arbets- och näringsmyndigheterna förbättras för långtidsarbetslösa. I den arbetsmarknadsstödsreform som genomfördes 2006 ändrades finansieringen av arbetsmarknadsstödet så att kostnaderna för arbetsmarknadsstöd till personer som varit arbetslösa i över 500 dagar fördelades jämnt mellan kommunerna och staten. Utkomststödet indelades samtidigt i grundläggande utkomststöd och kompletterande utkomststöd. Det grundläggande utkomststödet skildes från systemet med kalkylerade statsandelar och till kommunerna började det betalas ut en kostnadsbaserad statsandel som är 50 procent av kommunens kostnader för det grundläggande utkomststödet. I lagen om utkomststöd togs genom en lagändring som trädde i kraft vid ingången av 2008 in en ny 14 a §, genom vilken tidsfrister som förpliktar kommunerna när det gäller behandlingen av utkomststödsärenden och om klientens rätt till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandledare togs in i lagen.

I kommunerna infördes mer allmänt ett skriftligt ansökningsförfarande i fråga om utkomststöd och behandlingen av ansökningar började skötas av s.k. förmånshandläggare till följd av ökade klientmängder i samband med 1990-talets ekonomiska lågkonjunktur och därpå följande växande arbetslöshet. Den

lagstiftningsändring som trädde i kraft 2008 och som gällde behandlingstiderna för utkomststödet samt tillsynen över behandlingstiderna styrde kommunerna i riktning mot ett effektivare och snabbare behandlingssätt. I och med att förmånshandläggningen av utkomststödet blev vanligare har den individuella prövningen minskat och dess karaktär av en stödförm som ska användas i sista hand fördunklats. I vissa kommuner har förmånshandläggarna också fått bevilja sådana delar av utkomststödet som kräver rätt mycket prövning. Genom lösningarna har man strävat efter att bevilja stödet inom de lagstadgade tidsfristerna och att effektivare rikta det sociala arbetets begränsade resurser till det egentliga klientarbetet. Till följd av de förpliktande tidsfristerna har det dock varit nödvändigt att överföra personal inom det sociala arbetet i kommunerna från det egentliga sociala arbetet till behandlingen av utkomststödsärenden.

I Finland är det ekonomiska stöd som beviljas i sista hand nära förbundet med det sociala arbetet. I små kommuner är utkomststödet en viktig arbetsuppgift och ett viktigt verktyg inom det sociala arbetet för vuxna och där faller ansvaret för stödet vanligen enbart på det sociala arbetet. De uppgifter som hänförs till utkomststödet utgör en stor del av det sociala arbetet även i de kommuner som tillämpar förmånshandläggning.

Socialarbetarna och socialhandledarna upplever det som en belastning att det går orimligt mycket arbetstid till behandlingen av rutinmässiga utkomststödsärenden. Arbetets övriga dimensioner hotar bli lidande. Det sociala arbetets del blir alltför liten. Det ekonomiska stödets roll i det sociala arbetet har delat yrkeskåren där en del anser att fördelning av materiell hjälp inte hör till det sociala arbetet, medan andra däremot anser att det ekonomiska stödet är ett viktigt redskap i det sociala arbetet (t.ex. Kuivalainen: Toimeentulotuen muuttunut asema samt Saikku & Kuivalainen: Mihin toimeentulotukea myönnetään ja miksi? I verket: Susan Kuivalainen (red.): Toimeentulotuki 2010-luvulla. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöstä. Rapporter från Institutet för hälsa och välfärd 9/2013). Det sociala ar-

betet har under den akuta arbetspressen reducerats till en producent av utkomststöd som beviljas i sista hand samtidigt som t.ex. den skyldighet att utveckla de sociala förhållandena som avses i 13 § 2 mom. i socialvårdslagen har glömts bort. Det vidare sociala arbete för vuxna som bedrivs för att lösa olika livsproblem har inte uppmärksamats och utvecklats. (Anneli Pohjola: Sosiaalityön kehittämisen myyttejä ja mahdollisuuksia, i publikationen Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä, STM:n monisteita 2004:15.) Mikko Mäntysaari konstaterade i sin avhandling (Sosiaalibyrokraatia asiakkaiden valvojana. Byrokratiatyö, sosiaalinen kontrolli ja tarpeitten sääntely sosiaalitoimistoissa, 1991), att socialarbetare inte anser beviljandet av utkomststöd vara socialt arbete, utan det talas om verkligt socialt arbete som inte kan utföras.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Ett mål med propositionen är att i enlighet med vad som avtalades vid regeringens ramförhandlingar i mars 2014 överföra beräkningen och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten. Vid beredningen av propositionen har man enligt de grunder som anges i inledningen utgått från att också det beslutsfattande som hänförs till beviljandet av grundläggande utkomststöd överförs till Folkpensionsanstalten. Avsikten är att det kompletterande och det förebyggande utkomststödet fortfarande ska skötas av kommunerna. Avsikten med den föreslagna arbetsfördelningen mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna när det gäller utkomststödet är inte att förändra utkomststödet karaktär som ett särskilt behovsprövat stöd som beviljas i sista hand eller dess lagstiftningsmässiga ställning för att skaffa den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv och rätt till oundgänglig försörjning och omsorg som avses i grundlagen. Stödet är nära förbundet med individuella och familjespecifika tjänster, särskilt det sociala arbetet.

Avsikten med regleringen är att överföra uppgiften att bevilja grundläggande utkomststöd till Folkpensionsanstalten, vilket skapar en riksomfattande enhetlig beslutspraxis. I skrivningen i regeringens strukturpolitiska program ingår endast orden beräkning och utbetalning av utkomststöd. I riktlinjerna för beredningen av regeringspropositionen anges det att Folkpensionsanstalten inte bara ska sköta beräkningen och utbetalningen, utan också svara för beviljandet av det grundläggande utkomststödet och tillhörande beslutsfattande. Avsikten har varit att kommunen inte längre ska delta i beslutsfattandet som gäller det grundläggande utkomststödet, utan ansvaret för detta ska i sin helhet överföras till Folkpensionsanstalten.

Bakgrunden till reformen är grundlagens likställighetsprincip, enligt vilken alla lika inför lagen och ingen på grund av orsaker som närmare definieras i bestämmelsen eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person får särbehandlas utan godtagbart skäl. Denna regeringsproposition konkretiserar och kompletterar för sin del dessa bestämmelser i grundlagen. Genom de föreslagna bestämmelserna vill man säkerställa att de klienter som ansöker om grundläggande utkomststöd ska vara i en så jämlik ställning som möjligt oavsett var i Finland de bor eller vistas. Detta möjliggörs genom att Folkpensionsanstalten svarar för beviljandet och utbetalningen av grundläggande utkomststöd på enhetliga grunder och enligt enhetlig praxis i hela landet. Genom propositionen säkerställs också bättre än tidigare tillgången till förmånen i situationer där personen är berättigad till den.

Propositionen hänför sig också till det i regeringens strukturpolitiska reformprogram godkända mål om åtgärdande av hållbarhetsunderskottet som har som syfte att minska kommunernas uppgifter och skyldigheter för att hejda skuldsättningen inom den offentliga ekonomin. I anslutning till detta är ett mål med propositionen också att effektivisera verksamheten inom den offentliga ekonomin genom att utnyttja den ställning och de system som en riksomfattande aktör som Folkpensionsanstalten har när det gäller beviljandet av socialskyddsformåner.

Ett mål med propositionen är vid sidan av att effektivisera samarbetet mellan kommunerna och Folkpensionsanstalten och förbättra medborgarnas jämlikhet också att underlätta klienternas skötsel av ärenden så att de vanligaste levnadskostnader som beaktas i utkomststödet vid behov i så stor omfattning som möjligt ska kunna beräknas genom att klienten sköter ärendet hos en enda myndighet. I fråga om de boendeutgifter som beaktas i utkomststödet har målet varit att i så hög grad som möjligt koncentrera prövningen att göras i samband med bedömningen av beviljandet av grundläggande utkomststöd. För att dessa mål ska nås föreslås det i propositionen att vissa utgiftsposter som för närvarande omfattas av det kompletterande utkomststöd som avses i 7 c § i lagen om utkomststöd ska överföras till de i 7 b § avsedda övriga grundutgifter som i fortsättningen ska beaktas som en del av det grundläggande utkomststöd som beviljas av Folkpensionsanstalten.

De utgiftsposter som överförs från det nuvarande kompletterande utkomststödet är utgifter som hänför sig till inflyttning i en bostad, såsom flyttkostnader och garantihyra, samt utgifter för barndagvård. Det föreslås att som grundutgifter också ska beaktas utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, utgifter som en förälder som inte bor i samma hushåll som sitt barn orsakas av att träffa barnet samt utgifter för anskaffning av en nödvändig identitetshandling, uppehållshandling eller resehandling. Dessa utgifter uppgår vanligen till ett bestämt belopp och hör till de utgiftsposter som rätt ofta behandlas vid beviljande av utkomststöd. De har vid beredningen av lagförslaget inte ansetts omfatta sådan särskild bedömning av en persons eller familjs behov som ska utföras av socialväsendet i kommunen.

Enligt förslaget ska man ansöka om utkomststödet hos Folkpensionsanstalten. Detta har ansetts ändamålsenligt eftersom största delen av utkomststöds klienterna får grundläggande utkomststöd och sökandens inkomster och tillgångar enligt 6 § i lagen ska beaktas först när det grundläggande utkomststödet beviljas. Enligt det föreslagna 14 § 2 mom. ska kompletterande eller förebyggande utkomststöd dock kunna sökas direkt

hos det organ som ansvarar för kommunens socialvård, om sökanden har delgetts ett beslut om grundläggande utkomststöd för den tid som ansökan gäller. Till denna del för-snabbar den valda modellen behandlingen av ansökan och styr klienten till den myndighet som är behörig i ärendet.

I propositionen föreslås det att klienten när det gäller beviljande av det grundläggande utkomststödet ska ha rätt att diskutera personligt med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten senast den sjunde vardagen efter att klienten har begärt detta av Folkpensionsanstalten. Syftet med den föreslagna kompletteringen är att säkerställa att klienten, utöver vad som på motsvarande sätt som nu föreskrivs i den föreslagna 14 e § om rätten till personligt samtal med kommunens socialarbetare eller socialhandledare, har rätt till ett personligt samtal om frågor som gäller det grundläggande utkomststödet.

Omprövning av beslut om utkomststöd som fattats av Folkpensionsanstalten eller kommunen ska sökas genom en s.k. normal begäran om omprövning som avses i förvaltningslagen (434/2003) och som i fråga om grundläggande utkomststöd begärs hos Folkpensionsanstalten och i fråga om kompletterande och förebyggande utkomststöd hos den kommun som fattat beslutet. Ett beslut som har meddelats med anledning av begäran om omprövning får i fråga om såväl Folkpensionsanstaltens som kommunens beslut överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Om besvärstillstånd beviljas, får beslutet överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen på s.k. prejudikatgrund.

Det föreslås att i lagen tas in bestämmelser om erhållande och utlämnande av uppgifter. Syftet med bestämmelserna är att trygga det, att man får uppgifter som är nödvändiga för skötseln av utkomststödsuppgifter och att samtidigt minska det administrativa arbetet och möjliggöra och delvis också för-snabba behandlingen av ärenden såväl i kommunen som hos Folkpensionsanstalten. Genom de föreslagna bestämmelserna vill man dessutom säkerställa att den riksomfattande statistikföringen gällande utkomststödet fortgår.

I 5 a—5 d § i den gällande lagen om utkomststöd föreskrivs det om betalning av statsandel till kommunerna för kostnaderna

för det grundläggande utkomststödet. Beloppet av statsandelen uppgår till 50 procent av kommunens kostnader för det grundläggande utkomststödet. Avsikten är att kommunerna även i framtiden ska delta i finansieringen av det grundläggande utkomststödet med en andel på 50 procent. Kommunernas andel ska i framtiden beaktas genom att den dras av från den statsandel för kommunal basservice som betalas till kommunen. På det sättet undgår man att betalningarna görs fram och tillbaka mellan kommunerna och staten.

Enligt förslaget ska Folkpensionsanstalten betala det grundläggande utkomststödet i sin helhet med medel som staten betalat till Folkpensionsanstaltens allmänna fond för social trygghet. Till Folkpensionsanstalten ska betalas betalningsförskott så att Folkpensionsanstalten har tillräckligt med medel att betala utkomststöden. Bestämmelser om betalningsförskottet finns i 5 § i lagen.

Folkpensionsanstalten ska årligen före utgången av april tillstålla finansministeriet uppgifter om beloppet av det grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen under föregående år. Från denna summa ska beloppet av kostnaderna för det grundläggande utkomststöd som Folkpensionsanstalten betalat till kommunen med stöd av lagen om främjande av integration och som i sin helhet finansieras med statsmedel.

Kommunernas deltagande i finansieringen av det grundläggande utkomststödet sker i sin helhet i enlighet med lagen om statsandel för kommunal basservice och det minskningsförfarande som föreslås i den. Det behövs ingen separat betalningsrörelse mellan kommunerna och staten. Under övergångsperioden ska som grund för minskningen av statsandelen 2017 i enlighet med gällande förfarande användas de kostnader som kommunen meddelat regionförvaltningsverket och som det grundläggande utkomststödet gett upphov till fram till utgången av juni 2016 samt en uppskattning av de kostnader som utkomststödet gett upphov till under tiden juli–december. Samma uppskattning ska också användas som grund vid fastställandet av minskningen av statsandelen för basservice 2018. Under övergångsperioden ska den minskning av statsandelen som görs 2018 och 2019 ändå justeras i enlighet med den

faktiska utbetalning som Folkpensionsanstalten uppger. Folkpensionsanstalten ska tillstålla finansministeriet uppgifterna om den faktiska utbetalningen för utbetalning före utgången av april följande år. De justerade posterna ska på motsvarande sätt beaktas i statsandelsbesluten för 2019 och 2020. I övrigt är minskningarna av statsandelarna slutliga, om inte statsandelsbeslutet överklagas i sin helhet.

När lagen träder i kraft betalar kommunerna ut sådana utkomststödsbeslut som fattats enligt den gällande lagen och som gäller till 2017. Enligt lagens ikraftträdandebestämmelse får sådana stöd betalas ut högst till utgången av mars 2017. Behovet av en övergångsperiod är uppenbart, eftersom om alla stödmottagare samtidigt från och med den 1 januari 2017 blev klienter hos Folkpensionsanstalten, skulle beviljandet av stöd på det sätt som lagen förutsätter bli omöjligt på grund av det stora antalet klienter och utbetalningen av redan beviljade stöd äventyras i kommunerna. Kommunerna behöver således ännu 2017 statsandelar enligt det nuvarande systemet för stöd som kommer till betalning under den ovan nämnda övergångsperioden. För finansieringen av dessa betalningar får kommunerna ansöka om statsandelar hos regionförvaltningsverket i enlighet med de bestämmelser som gällde tidigare. Det anslag som behövs för detta ska separat tas upp i statsbudgeten för 2017 i motiveringen till utgiftsmomentet för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet.

4 Tidigare beredning och alternativen för överföringen

4.1 Försök i anslutning till överföringen av utkomststödet till Folkpensionsanstalten och arbetsgrupper som behandlat frågan

Utkomststödet togs i bruk i samband med att socialvårdslagen trädde i kraft vid ingången av 1984 och stödet ersatte den kommunala socialhjälp som varit i bruk sedan 1956. Diskussionen om ansvarsfrågorna mellan kommunerna och staten började i slutet av 1980-

talet och redan då dryftades möjligheten att överföra beviljandet av utkomststödet från socialväsendet till Folkpensionsanstalten. I samband med försök i anslutning till överföringen av utkomststödet och i arbetsgrupper som behandlat frågan om överföringen har man tillsammans övervägt metoder och organiseringsmodeller med hjälp av vilka medborgarnas minimiskydd ska kunna säkerställas på ett sätt som så bra som möjligt garanterar likabehandling av människor och en effektiv förvaltning.

Statsrådet fattade 1989 ett beslut (J 144/01/89) om åtgärder för att förbättra förvaltningens serviceförmåga och reformera styrningen. I enlighet med beslutet tillsatte finansministeriet i augusti 1989 en arbetsgrupp för flexibel service. Arbetsgruppen ordnade 1990 i Villmanstrand det s.k. Villmanstrandsförsöket, där Folkpensionsanstalten och socialväsendet hade ett gemensamt serviceställe.

Senare tillsatte social- och hälsovårdsministeriet kommissionen för överföring av uppgifter (kommissionens slutbetänkande KM 1993:39) som i fråga om utkomststödet hade i uppdrag att ordna nödvändiga utkomststödsförsök. Medan arbetsgruppens arbete pågick gjordes det i 12 kommuner eller kommundelar försök med överföring av utkomststödet till Folkpensionsanstalten främst 1993. Försöket genomfördes med stöd av en lag om temporär ändring av socialvårdslagen (1657/1992) som utfärdades den 30 december 1992. Till socialvårdslagen fogades då ett 3 a kap. som innehöll temporära bestämmelser om försök med överföring av uppgifter som gäller utkomststöd.

I slutrapporten från kommissionen för överföring av uppgifter nämndes som faktorer som talar för en överföring av utkomststödet till Folkpensionsanstalten bl.a. att likabehandlingen av klienterna förbättras, att det sociala arbetet kan rationaliseras då förmanshandläggningen överförs till Folkpensionsanstalten och att klienterna har möjlighet att ansöka om såväl primära förmåner som kompletterande utkomststöd genom att stå i kontakt med en enda myndighet. Som faktorer som ansågs tala emot en överföring nämndes bl.a. en oro över att antalet utkomststöds-klienter och kostnaderna ökar, ef-

tersom det ansågs vara en lägre tröskel för att vara klient hos Folkpensionsanstalten än hos socialbyrån. Man var också orolig över att socialbyrån får ta hand endast om den svåraste och mest krävande klientgruppen, vilket ansågs öka stigmatiseringen av denna grupp. Man befärade också att Folkpensionsanstaltens personal inte nödvändigtvis känner igen behovet av socialt arbete t.ex. hos klienter med rusproblem eller barnfamiljer. Det fanns också en oro för att resurserna för det praktiska sociala arbetet minskar, om kommunerna till följd av överföringen minskar utgifterna för personalen inom det sociala arbetet. Det ansågs problematiskt att Folkpensionsanstaltens servicenätverk är mindre täckande, vilket ansågs minska klienternas tillgång till service som erbjuds i sista hand.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte i oktober 1994 en ledningsgrupp för ett försök med ett minimiutkomststöd till arbetslösa. Det s.k. andra utkomststödsförsöket inleddes 1995 och som mest deltog sammanlagt 34 kommuner och 32 FPA-kontor i försöket. Försöket grundade sig på ändringar av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av socialvårdslagen (1333/1994 och 1230/1996). I slutrapporten från utkomststödsförsöket 1995—1996 (social- och hälsovårdsministeriets utredningar 1997:5) ansåg de flesta i ledningsgruppen att Folkpensionsanstalten, med tanke på likabehandlingen av medborgare och en enhetlig avgörandepaxis, kan sköta de uppgifter som hänförs sig till den del av utkomststödet som kan normeras, dvs. grunddelen samt ersättningen för boendeutgifterna och ersättningen för hälso- och sjukvårdsutgifter som är större än normalt. Det ansågs nödvändigt att ändra finansieringen av utkomststödet så att det i fortsättningen skulle vara staten som svarade för utgifterna. Det föreslogs att ändringen skulle genomföras genom en minskning av kommunernas statsandelar. Överföringen motiverades med att administrationen blir rationellare och utkomstskyddet som helhet sköts smidigare. I november 1996 föreslog regeringen (RP 220/1996 rd) en förlängning av försöket till utgången av 1997. Försöket gav emellertid inte uppgifter eller erfarenheter som skulle ha avvikit från den senaste slutrapporten (Slutrapport från ledningsgrup-

pen om utkomststödsförsöken 1995—1997, social- och hälsovårdsministeriets arbetsgruppspromemoria 1998:10).

Eftersom endast ett fåtal kommuner hade deltagit i försöken och överföringen av uppgifter till Folkpensionsanstalten inte var heltäckande, ansågs det att inga säkra slutsatser kunde dras av konsekvenserna av försöken. I inget av de försök som nämns ovan beviljades utkomststöd på det sätt som nu föreslås i lagändringen. Närmast kommer den s.k. uppgiftsöverföringsmodellen, som genomfördes 1993, där Folkpensionsanstaltens anställda beviljade personer som ansökte om förmåner hos Folkpensionsanstalten utkomststödet grunddel samt boende- och hälsovårdsutgifter enligt de grunder som kommunerna fastställt. Även i denna modell följde Folkpensionsanstalten alltså de kommunspecifika anvisningarna och praxis förenhetligades inte.

En överföring av utkomststödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten har diskuterats också på 2000-talet. Senast diskuterades frågan i kommittén för totalreformen av den sociala tryggheten (SATA) som statsrådet tillsatte i juni 2007 (social- och hälsovårdsministeriets utredningar 2009:62). En majoritet att kommittén talade för att utkomststödet ska överföras till Folkpensionsanstalten, men medlemmarnas åsikter avvek dock så mycket från varandra, att kommittén till slut inte gjorde ett förslag om saken.

Vanda stad och Folkpensionsanstalten inledde i juni 2013 ett försök där man testade samarbetsformer i fråga om utbetalningen av utkomststöd. Försöket har genomförts så att några av stadens förmånshandläggare utsågs till kontaktpersoner som arbetade i Folkpensionsanstaltens kontor. Syftet är att vid ingången av 2015 utvidga försöket så att när klienten lämnar in sin ansökan till Folkpensionsanstalten, kan en anställd vid Folkpensionsanstalten mata in uppgifterna i ansökan i stadens kundinformationssystem varifrån ansökan överförs för beslut till en anställd vid staden. Det pågående försöket ingår som ett pilotprojekt i regeringens proposition med förslag till lag om försök som gäller minskning av kommunernas föpliktelser och styrning samt stöd för sektorsövergripande verksamhetsmodeller (RP 117/2014 rd). Lagen trädde i kraft i början av 2015 (1350/2014).

Försöket pågår till utgången av 2016. Inte heller i detta försök har Folkpensionsanstalten fått kommunens prövnings- eller beslutsrätt i utkomststödsärenden, vilket betyder att förslaget till sitt innehåll inte motsvarar den lagstiftning som nu föreslås.

4.2 Bedömningar som gjorts till följd av regeringens strukturpolitiska program

Överföringen av verkställigheten av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten lyftes åter fram i november 2013 då statsminister Jyrki Katainens regering presenterade sitt strukturpolitiska program. I programmet lovade regeringen att utvärdera en överföring av beräkningen och utbetalningen av utkomststödet till Folkpensionsanstalten före regeringens ramförhandlingar i mars 2014 och förbinda sig till utkomststödsarbetet mellan kommunerna och Folkpensionsanstalten åtminstone inom ramen för kommunförsöken.

Även om inga försök har gjorts tidigare som exakt motsvarar den uppgiftsöverföring från kommunerna till Folkpensionsanstalten som nu föreslås har det i samband med de försök som nämns ovan dock uppkommit frågor och tankar som har kunnat utnyttjas vid beredningen av detta lagförslag.

I enlighet med regeringens strukturpolitiska program arbetade vid social- och hälsovårdsministeriet en expertgrupp som utvärderade en överföring av beräkningen och utbetalningen av utkomststödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten. (Bedömning av överföringen av beräkningen och utbetalningen av utkomststödet till Folkpensionsanstalten, Bedömningspromemoria SHM 2014.) I expertgruppen fanns företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Folkpensionsanstalten, Institutet för hälsa och välfärd och Finlands Kommunförbund rf. Gruppen drog i samband med sitt arbete upp riktlinjerna för fyra olika alternativa verksamhetsmodeller när det gäller beräkning, utbetalning och beslutsfattande i anslutning till utkomststödet.

Med den första s.k. datasystemssamarbetsmodellen avses samarbete mellan kommunen och Folkpensionsanstalten där uppgif-

terna i Folkpensionsanstaltens dataregister effektivare än för närvarande finns tillgängliga för de kommunala myndigheter som sköter beviljandet av utkomststöd. Avsikten är att samarbetet ska fungera så att man med hjälp av en teknisk anslutning överför uppgifter ur Folkpensionsanstaltens dataregister till kommunens kundinformationssystem i fråga om de personer som är kunder hos Folkpensionsanstalten och som enligt Folkpensionsanstaltens bedömning är berättigade till utkomststöd. I denna modell är Folkpensionsanstalten endast en utomstående informationsutlämnare i förhållande till kommunen och saknar direkt tillträde till den kommunala socialvårdens kundinformationssystem. Genom detta utvecklande av samarbetet ingriper man inte i innehållet i utkomststödet, inte heller i vilken aktör som svarar för ordnandet av utkomststödet eller finansieringsansvaret.

I den s.k. service- och datasystemssamarbetsmodellen förenas service- och datasystemssamarbetet. Avsikten är att servicesamarbetet ska genomföras så att en kommunalt anställd som arbetar med beviljande av utkomststöd ska arbeta vid Folkpensionsanstaltens verksamhetsställe. Klienten hänförs då via Folkpensionsanstaltens kundbetjäning vid behov till att ansöka om utkomststöd. Den kommunala arbetstagare som beviljar utkomststöd får med hjälp av datasystemssamarbetet uppgifter om de förmåner som klienten får från Folkpensionsanstalten och om de uppgifter som ligger till grund för dem. I modellen ska klienten endast kunna ansöka om grundläggande utkomststöd hos den förmånshandläggare som arbetar vid Folkpensionsanstalten. Avsikten är att klienten även i fortsättningen ska ansöka om kompletterande och förebyggande utkomststöd hos den kommunala socialbyrån. En förmånshandläggare som arbetar vid Folkpensionsanstalten kan emellertid bedöma klientens behov av annan socialservice, såsom socialt arbete för vuxna, och vid behov anvisa klienten att ta kontakt med kommunens socialarbetare eller på motsvarande sätt meddela en socialarbetare om en person med stödbehov. I modellen ändras inte innehållet i utkomststödet, inte heller vilken aktör som svarar för ord-

nandet av utkomststödet eller finansieringsansvaret.

I den s.k. modellen för överföring av beräkningen och utbetalningen är det fråga om en modell där ansökan om grundläggande utkomststöd görs hos Folkpensionsanstalten. Avsikten är att Folkpensionsanstalten ska behandla klientens ansökan i enlighet med lagen om utkomststöd, vilket i det nuvarande systemet görs av den kommunala socialvårdsmyndigheten, alltså tar emot ansökan, gör upp en kalkyl till grund för beslutet, fattar ett beslut och betalar ut grundläggande utkomststöd i enlighet med beslutet. I modellen skapar Folkpensionsanstalten ett eget system för behandling av utkomststödet för att bevilja stödet. Folkpensionsanstalten beviljar det grundläggande utkomststödet i enlighet med kommunens anvisningar, vilket innebär att den faktiska behörigheten och ansvaret för ordnandet av utkomststödet kvarstår hos kommunen, och att även finansieringsansvaret bibehålls som i det nuvarande systemet. Ändringssökandet i fråga om utkomststödet görs som i fråga om Folkpensionsanstaltens förmåner.

Den fjärde alternativa verksamhetsmodell som expertgruppen tog ställning till var den s.k. modellen för överföring av det grundläggande utkomststödet. Det är fråga om en modell där den faktiska behörigheten och ansvaret för ordnandet av beviljandet av utkomststödet fördelas mellan Folkpensionsanstalten och kommunen. I modellen ansvarar Folkpensionsanstalten för att bevilja grundläggande utkomststöd och för att utfärda regler för de delar av det grundläggande utkomststödet som kräver prövning i fråga om innehåll och praxis. Kommunen ska däremot ha behörighet och ansvar för ordnandet när det gäller beviljandet av det kompletterande och förebyggande utkomststödet. Klienten ska alltså alltid först besöka Folkpensionsanstalten och, efter att beslutet om det grundläggande utkomststödet fattats, eventuellt besöka kommunen om klienten också ansöker om kompletterande eller förebyggande utkomststöd. Dessutom ska en klient hänvisas från Folkpensionsanstalten till den kommunala socialvården, om klientens grunddel sänks vid Folkpensionsanstalten i samband med beviljandet av det grundläggande utkomst-

stödet i enlighet med förutsättningarna i 10 §. Enligt modellen ska kommunen därefter bedöma klientens situation på det sätt som föreskrivs i lagen om utkomststöd för att utreda vilka eventuella särskilda stödformer som behövs för att trygga ett människovärdigt liv för klienten. I denna modell planerades det också att finansieringsansvaret skulle ändras så att finansieringsansvaret skulle övergå från kommunerna till staten i fråga om det grundläggande utkomststödet. På motsvarande sätt föreslogs det att statsandelen för det grundläggande utkomststödet skulle slopas. Bestämmelserna om ändringssökande i fråga om utkomststödet skulle motsvara dem i fråga om Folkpensionsanstaltens förmåner.

Utifrån de till buds stående bedömningarna beslutade statsminister Katainens regering i samband med genomförandet av det strukturalpolitiska programmet att beräkningen och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet vid ingången av 2017 överförs från kommunerna till Folkpensionsanstalten. Det konstaterades att utkomststödet även i fortsättningen ska beviljas på ansökan, och inte som en förmån som beviljas automatiskt på basis av inkomsterna. Dessutom beslutades det att stödet ska normeras enhetligt så att de kommunspecifika skillnaderna minskar och medborgarnas likabehandling förbättras. Det beslutades att det kompletterande och förebyggande utkomststödet, som kräver prövning, även i fortsättningen ska behandlas av kommunens socialarbetare. Utöver detta konstaterades att Folkpensionsanstaltens förmånshandläggning säkerställer att klienterna hänvisas till det sociala arbetet i enlighet med gemensamt överenskomna principer.

5 Propositionens konsekvenser

5.1 Konsekvenser för klienternas ställning

Den modell för organisering av servicen som nu föreslås kan ur klienternas synvinkel betraktat anses förenkla och underlätta skötseln av ärenden. Genom att beviljandet och utbetalningen av det grundläggande utkomststödet organiseras på det sätt som nu föreslås kan ansökan om grundläggande utkomststöd göras på en och samma besöks gång och i

stort sett utifrån samma utredningar som vid ansökan om de i förhållande till utkomststödet primära förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer.

Eftersom det inte anses lika stigmatiserande att besöka Folkpensionsanstalten som att vara klient hos socialväsendet kommer ändringen till denna del också att minska stigmatiseringen av klienter som ansöker om grundläggande utkomststöd. Överföringen av beviljandet av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten möjliggör även informerandet av klientgrupper som erhåller andra förmåner, vilket kan antas öka personernas vetskap om möjligheten till ett ekonomiskt stöd som betalas ut i form av utkomststöd och som kompletterar de primära förmånerna. På detta sätt kan man för sin del främja människors ekonomiska jämlikhet och säkerställa allas rätt till ett ekonomiskt miniskydd.

Överföringen av uppgiften att bevilja och betala ut det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten kan antas förbättra likabehandlingen av människor också när det gäller tillämpningen av lagen om utkomststöd. Eftersom Folkpensionsanstalten är en riksomfattande aktör, kan den ge försäkringsdistriktens enhetliga tolkningsanvisningar och anvisningar om förfaringsätt om de förmåner som den verkställer. Folkpensionsanstalten övervakar att avgörandena om förmånerna är korrekta och enhetliga genom riskfokuserad intern kontroll. Den interna kontrollen, som sker i efterhand, är en verksamhet som utvärderar och övervakar hur riskhanteringen lyckas, verksamheten genomförs och målen förverkligas. Avgörandet av förmåner och smidigheten i processerna följs upp kontinuerligt med hjälp av ett uppföljningsinstrument avsett för ändamålet. Utifrån resultaten kan anvisningarna preciseras och utbildningen utökas och riktas för att hjälpa upptäckta missförhållanden. När ändringen genomförts står utkomststöds klienterna i en mer jämlik ställning än vad de gör för närvarande.

Propositionen kan antas ha vissa konsekvenser också för tiden för behandling av ansökningar och därigenom på klienternas ställning. Som grund för avgörandet av förmåner ska Folkpensionsanstalten ta fram om-

fattande och aktuella uppgifter ur olika register. Utöver befolknings- och uppehållstillståndsuppgifter används beskattnings-, pensions- och utkomstskyddsuppgifter samt uppgifter om olika skade- och olycksfallsersättningar. De uppgifter om avgörandet av FPA-förmåner som är nödvändiga för behandling och avgörandet av ärenden som gäller utkomststöd kan utnyttjas direkt i enskilda avgöranden som gäller utkomststöd. Med hjälp av det elektroniska ärendehanteringssystemet kan man omedelbart få tillgång till klienternas ansökningar och bilagor, vilket för sin del försnabbar behandlingen av ansökan.

Enligt den gällande lagen ska beslutet om såväl det grundläggande som det kompletterande utkomststödet, i andra än brådskande fall, fattas i kommunen senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit, med undantag för situationer där ansökan behöver kompletteras med ytterligare uppgifter. Eftersom det i lagändringen föreslås att Folkpensionsanstalten först ska fatta beslut om det grundläggande utkomststödet och kommunen först därefter fattar beslut om kompletterande och förebyggande utkomststöd, leder det till att den totala behandlingstiden för klientens ärende förlängs. För kommunen börjar en ny tidsfrist på sju vardagar löpa från den tidpunkt då ansökan anländer till kommunen. Detta kan anses vara en försämring av klientens ställning. Det bör dock påpekas att klienten vanligen får det mest nödvändiga stöd han eller hon behöver i form av grundläggande utkomststöd, vilket innebär att klientens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg inte äventyras.

En faktor som i jämförelse med nuläget har en reell inverkan på klientens ställning är att Folkpensionsanstalten inte har verksamhetsställen i alla kommuner. Folkpensionsanstalten har sammanlagt 392 serviceställen där klienten kan sköta sina ärenden personligen. I utkomststödsärenden kan service ges också per telefon. Ansökan om utkomststöd får med stöd av 19 § i förvaltningslagen med myndighetens samtycke också inledas muntligen, t.ex. per telefon, då den anställda vid Folkpensionsanstalten som tar emot samtalet kan registrera ansökan. I brådskande fall kan ett förmånsbeslut vid behov fattas utan dröjsmål utifrån uppgifter som lämnats munt-

ligt. Folkpensionsanstalten kommer att skapa en verksamhetsmodell där en stödansökan även i brådskande fall kan tas emot också i de kommuner där Folkpensionsanstalten inte har något verksamhetsställe.

Med tanke på utkomststöds klienten är det viktigt att han eller hon får behövliga socialvårdstjänster. Därför har man i lagförslaget på olika sätt strävat efter att understrika Folkpensionsanstaltens skyldighet att erbjuda handledning och rådgivning samt samarbetet mellan Folkpensionsanstalten och kommunen för skötseln av klientens ärenden. Styrning och samarbete förutsätts t.ex. för att förverkliga syftet med utkomststödet enligt i det föreslagna 4 § 3 mom. Styrningen betonas även när det gäller en sänkning av grunddelen på det sätt som föreskrivs i 10 § samt i fall där klientens stödbehov är brådskande. Klienten ska enligt 14 a § 4 mom. i den gällande lagen ges tillfälle till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandledare. Folkpensionsanstalten ska informera klienten om denna rätt och vid behov ge klienten handledning i hur denna rätt utövas. Bestämmelser om detta föreslås i 14 e §. Enligt den föreslagna paragrafen ska klienten också ges möjlighet till en personlig diskussion med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten när det gäller beviljande av grundläggande utkomststöd.

De föreslagna lagändringarna påverkar inte bestämmelserna om tillsynen över Folkpensionsanstaltens och kommunernas verksamhet. Tillsyn över Folkpensionsanstaltens verksamhet ska som för närvarande utövas av Folkpensionsanstaltens fullmäktige som väljs av riksdagen. Regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska däremot övervaka kommunernas verksamhet i fråga om beviljandet av kompletterande och förebyggande utkomststöd. Både kommunernas och Folkpensionsanstaltens verksamhet omfattas dessutom av de högsta laglighetsövervakarnas, riksdagens justitieombudsmans och justitiekanslern i statsrådets, behörighet. Klienterna ska kunna anföra klagomål hos nämnda laglighetsövervakare över såväl Folkpensionsanstaltens som kommunens verksamhet. Dessutom ska klienterna kunna anföra klagomål hos regionförvaltningsverket eller Tillstånds- och till-

synsverket för social- och hälsovården i fråga om det stöd kommunen beviljat. Folkpensionsanstaltens fullmäktige behandlar inte klagomål. Ändringen antas inte försämra klientens rättsskydd.

Utkomststödet har till följd av sin primära uppgift ett nära samband med relativ fattigdom, och mätt enligt inkomster är fattigdomen bland dem som åtminstone en gång under året har fått utkomststöd klart större än bland befolkningen i genomsnitt. Om man jämför fattigdomsgraden bland dem som fått utkomststöd med den övriga befolkningen är skillnaden ca 50 procentenheter. Fattigdomsgraden bland stödmottagarna är ungefär sex gånger så stor jämfört med den övriga befolkningen. (Susan Kuivalainen, Seppo Sallila: Toimeentulotuen saajien köyhyys ja toimeentulotuen köyhyyttä vähentävä vaikutus 1990–2010. I boken Susan Kuivalainen (red.): Toimeentulotuki 2010-luvulla. THL raportti 9/2013.) En ökning av stödandningen särskilt bland arbetslösa, äldre, ensamboende och invånare på små orter kan minska fattigdomsgraden bland stödmottagarna.

I undersökningar av underutnyttjandet av utkomststödet har könet inte visat sig spela någon betydande roll för om man låter bli att ansöka om stöd. Av de vuxna stödmottagarna är ca 60 procent män. Användningen av utkomststöd är vanligast i i befolkningsgrupperna ensamboende och ensamförsörjare. Sett till civilstånd är underutnyttjandet av stödet vanligast bland ogifta, skilda och änklingar. Det uppskattade underutnyttjandet av utkomststödet koncentreras i synnerhet till unga men också till personer som nått åldern för ålderspension så att det är vanligare i de äldre åldersgrupperna att inte söka stöd. I undersökningen om underutnyttjandet beaktades studerande inte. Även om utkomststödet inte är avsett att användas för att finansiera studier, är ungefär en åttondel av de hushåll som får utkomststöd studerande. Anmärkningsvärt ofta beviljas studerande stödet också i form av kompletterande utkomststöd. Av de befolkningsgrupper som granskades är det arbetslösa och pensionärer som vanligen står utanför stödet. Av de arbetslösa beräknas ungefär var fjärde kalkylmässigt vara berättigad till utkomststöd även om de inte ansökt om

det. Att en person inte ansöker om utkomststöd har också samband med personens låga utbildningsnivå; det är nästan två gånger vanligare bland personer med enbart grundskoleutbildning att låta bli att ansöka om stödet än bland personer med examen på mellanstadiet och sju gånger vanligare än bland personer med akademisk utbildning (Susan Kuivalainen 2007, Toimeentulotuen alikäytön laajuus ja merkitys. Yhteiskuntapolitiikka 72 (1)).

Det kalkylerade underutnyttjandet av utkomststödet är ungefär två gånger vanligare på små och mellanstora orter än på större orter.

5.2 Konsekvenser för myndigheterna

Att beslutsfattandet om det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten leder till mindre överlappning inom förvaltningen, när den med bestämmelserna överensstämmande rätten till minimiskydd i sin helhet kan tillgodoses av en och samma myndighet i enlighet med principen om samservice. För närvarande behöver kommunen för avgörande av ett utkomststödsärende samma grundläggande uppgifter som Folkpensionsanstalten vid behandlingen av många andra förmåner. I praktiken ska bägge aktörer behandla samma uppgifter i beslutsfattandet, vilket har lett till en oändamålsenlig användning av personalresurser och samtidigt till en långsam behandling jämfört med den verksamhetsmodell som nu förslås.

Att knyta det grundläggande utkomststödet till samma innehållsliga och tekniska behandling som Folkpensionsanstaltens övriga förmåner minskar förvaltningen avsevärt. Inte heller behöver det utkomstskydd för en person eller familj som hänför sig till samma livssituation behandlas flera gånger vid olika instanser. Den föreslagna överföringen underlättar även samordningen av olika förmåner.

Folkpensionsanstalten ska själv skapa de informationssystemtjänster den behöver. Folkpensionsanstalten ska inte bara skapa informationssystemen utan också själv sköta utvecklandet och underhållet av systemen och den infrastruktur de kräver. Att systemen sköts i egen regi möjliggör att fel i systemen

och störningssituationer kan lokaliseras och åtgärdas snabbt.

Folkpensionsanstalten använder ett s.k. arbetsstyrningssystem med hjälp av vilket arbetena kan styras vart som helst i Finland. Utjämnningen av arbetena kan vara bestående eller så kan arbeten överföras när det håller på att uppstå en anhopning av arbeten någonstans i landet. Utjämnningen av arbeten underlättas av Folkpensionsanstaltens interna uppföljningssystem som ger aktuell information och med hjälp av vilket antalet ansökningar under behandling och enheternas arbetsläge kan följas upp.

Det kan antas att statistikföringen av det grundläggande utkomststödet underlättas i och med överföringen. Folkpensionsanstalten tar fram statistik över antalet ansökningar och avgöranden samt om de kostnader som uppstått. Folkpensionsanstaltens statistiska rapporter får även användas av utomstående. Avsikten är att Folkpensionsanstalten även ska göra registeruppgifter om det grundläggande utkomststödet tillgängliga för Institutet för hälsa och välfärd för att möjliggöra en helhetsstatistik över utkomststödet.

Ett syfte med den föreslagna överföringen av behandlingen av det grundläggande utkomststödet är att frigöra resurser från det sociala arbetet i kommunerna från behandling av ansökningar och rutinmässigt räknande av utkomststöd samt att således skapa förutsättningar för ett aktiverande socialt arbete och utveckling av det sociala arbetet. Utifrån de erfarenheterna av kommunförsöken kan det bedömas att en överföring av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten förbättrar tillgängligheten till socialarbetare och andra yrkesutbildade personer inom socialvården, möjliggör ett ibruktagande av nya arbetsmetoder och en vidare tillämpning av tidigare konstaterad god praxis. Tack vare att resurserna inom det sociala arbetet kan riktas förnuftigare uppskattas det åtminstone på lång sikt bli mera tid över för de stödbehövande klienterna. Detta möjliggör ett långsiktigt och helhetsbetonat socialt arbete.

I propositionen har man strävat efter att också säkerställa kontakten mellan utkomststöds klienterna och kommunens socialvård genom att skapa olika strukturer som stöder

samarbete och dataöverföring mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna. Härigenom har man i så stor utsträckning som möjligt velat säkerställa att behovet av socialt arbete eller annan socialvård uppdagas och tas fasta på även när det grundläggande utkomststödet beviljas av Folkpensionsanstalten.

Mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna har det av tradition förekommit samarbete på olika områden. Den senaste samserviceformen är permanentandet av den sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen där arbets- och näringsbyrå, kommunen och Folkpensionsanstalten tillsammans bedömer servicebehovet hos de arbetslösa som behöver sektorsövergripande samservice. Målet med sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen är att främja sysselsättningen för arbetslösa genom att erbjuda dem offentlig arbetskraftservice samt socialvård, hälso- och sjukvård och rehabilitering i enlighet med deras servicebehov.

Mellan kommunerna och Folkpensionsanstalten är det möjligt att skapa gemensam utbildning och fungerande praxis med hjälp av vilka man, om behovet av utkomststöd drar ut på tiden, kan granska stödtagarens livssituation som en helhet och vid behov erbjuda hjälp från det sociala arbetet och socialvårdstjänster.

Som det konstateras ovan förändrar propositionen inte det nuvarande systemet för tillsyn över Folkpensionsanstaltens och kommunernas verksamhet. Tillsyn över Folkpensionsanstaltens verksamhet ska även i fortsättningen utövas av Folkpensionsanstaltens fullmäktige som väljs av riksdagen. Regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården övervakar inte Folkpensionsanstaltens verksamhet, vilket innebär att de inte längre behandlar klagomål som gäller beviljandet av grundläggande utkomststöd. Det är svårt att bedöma vilka konsekvenser denna ändring har för dessa tillsynsmyndigheters uppgiftsmängd, men det är troligt att de minskar åtminstone i viss mån.

Avsikten är att Institutet för hälsa och välfärd även i fortsättningen ska sköta statistikföringen när det gäller utkomststödet som en del av helheten välfärdstjänster och uppfölj-

ningen av behandlingen av utkomststödsärenden. Institutet för hälsa och välfärd ska utarbeta och publicera statistik över det förebyggande och kompletterande utkomststöd som sköts av kommunerna samt uppgifter om uppföljningen av tidsfrister. Tillsammans med Folkpensionsanstalten och med utnyttjande av Folkpensionsanstaltens uppgifter ska Institutet för hälsa och välfärd även i fortsättningen publicera översiktlig statistik över utkomststödet som helhet. Således förblir Institutet för hälsa och välfärds roll och betydelse oförändrad.

Regionförvaltningsverken sköter för närvarande utbetalningen av specialstatsandel för det grundläggande utkomststödet. Arbetet har varit rätt rutinmässigt och vid regionförvaltningsverken har det vanligen skötts av endast en person vid sidan av sina övriga uppgifter. För detta arbete har varje regionförvaltningsverk använt en arbetsinsats på ungefär två personmånader om året. Lagändringens konsekvenser för regionförvaltningsverkens uppgifter är således inte betydande, även om de inte längre ska sköta uppgifter i anslutning till beviljandet av statsandelar för det grundläggande utkomststödet.

5.3 Ekonomiska konsekvenser

Till följd av utkomststödet struktur och det faktum att stödet beviljas i sista hand är stödet troligen det av utkomstskyddssystemen som är svårast att förutse både i fråga om kostnadsutveckling och i fråga om stöd-mottagare. För närvarande är skillnaderna i utvecklingen av utgifterna för utkomststödet dessutom så betydande till följd av de kommunspecifika förhållandena att det inte ens med hjälp av en längre uppföljning är möjligt att ta fram riktigt tillförlitlig information om vilken effekt en viss verksamhetsmodell har på kostnadsutvecklingen i fråga om utkomststödet. Även om det på ovan nämnt sätt har ordnats olika försök i anslutning till överföringen av utkomststödet, har försöken inte kunnat organiseras så att Folkpensionsanstalten självständigt skulle ha beviljat grundläggande utkomststöd utan att ta hänsyn till kommunernas på förhand givna normer. Därför kan man inte ta fram ett tillförlitligt un-

derlag om de ekonomiska konsekvenserna av försöken för den föreslagna överföringen.

En av de viktigaste faktorer som påverkar propositionens ekonomiska konsekvenser är det s.k. underutnyttjandet av utkomststödet. De beräkningar som gjorts över underutnyttjandet av utkomststödet varierar stort och uppskattningarna om beloppen är endast riktgivande. Dessutom är det redan svårt i sig att definiera underutnyttjande i fråga om behovsprövade förmåner såsom utkomststödet. Det är endast den normerade grunddelen som kan uppskattas direkt utifrån hushållets inkomster. Övriga utgifter som ersätts med det grundläggande utkomststödet ersätts enligt lagen efter behovsprövning och i behövlighet storlek. Att Folkpensionsanstalten effektivare än hittills handleder och ger klienterna anvisningar är avgörande för att underutnyttjandet ska minska. Avsikten är att Folkpensionsanstalten ska styra en klient att ansöka om utkomststöd, om klienten anses vara berättigad till stödet.

Underutnyttjandet av utkomststödet väntas minska, eftersom ansökandet om utkomststöd antas vara lättare och mindre stigmatiserande hos Folkpensionsanstalten än hos kommunens socialväsande. Ur klientens synvinkel är det också sannolikt att det faktum att olika stöd beviljas av en och samma instans och att de redogörelser för den ekonomiska situationen och andra utredningar som krävs endast behöver läggas fram en gång bidrar till att den som behöver stöd verkligen ansöker om det. Dessutom kan man se stigmatiserande drag i att vara klient hos den kommunala socialbyrån, och då är det lättare att vara kund hos Folkpensionsanstalten. Således kan den nu föreslagna ändringen av systemet stödja klienternas rätt till de förmåner som de är berättigade till enligt lag. Utgångspunkten är också att Folkpensionsanstaltens klientrådgivning ska effektiviseras, varvid allt fler som är berättigade till stödet ansöker om det. Därför antas utgifterna för utkomststödet öka jämfört med nuläget, även om grunderna för beviljandet av utkomststödet inte ändras.

Folkpensionsanstalten har med tanke på lagförslaget gjort en helhetsbedömning av underutnyttjandet. I bedömningen har man använt registeruppgifter om dem som får

allmänt bostadsbidrag. Enligt bedömningen är ungefär 10 procent av dem som bor i hushåll som får bostadsbidrag kalkylmässigt sett berättigade till utkomststöd, men de har inte ansökt om det. Om man generaliserar denna bedömning till att omfatta andra stödformer för boende samt i tillämpliga delar även till den del av befolkningen som inte får bostadsbidrag, uppgår underutnyttjandet till drygt 110 000 hushåll, alltså till något under 30 procent av alla som är berättigade till stödet, och dessa går varje år miste om ca 170 miljoner euro i utkomststöd.

Enligt bedömningen kommer hela underutnyttjandet ändå inte att realiseras i form av nya stödmottagare i och med att den som verkställer förmånen byts ut, eftersom det i fråga om alla förmåner alltid finns ett visst antal stödberättigade, som av någon orsak inte ansöker om det. I beräkningen har det antagits att minskningen av underutnyttjandet är densamma som andelen mottagare av utkomststöd bland dem som får olika bostadsbidrag och dessutom har det antagits att varannan person utan inkomster söker utkomststöd. Enligt antagandet kommer de nya stödmottagarna att vara ca 28 000 till antalet, vilket leder till att utgifterna för utkomststödet ökar med ca 75—100 miljoner euro per år.

En exakt uppskattning av det nuvarande underutnyttjandet skulle redan det förutsätta mycket detaljerad och aktuell tvärsnittsinformation om befolkningens inkomstbildning och erhållande av olika förmåner. Någon sådan information finns dock inte att tillgå. Att den som verkställer förmånen byts ut kan också ändra de praktiska tillvägagångssätten på ett sätt som är svårt att förutse. Detta kan för sin del inverka på hur underutnyttjandet utvecklas. Det är mycket svårt att förutspå hur det faktum att den som verkställer förmånen byts ut inverkar på hushållens beteende. På grund av nämnda faktorer har man varit tvungen att göra flera antaganden när man har gjort bedömningen. Det råder stor osäkerhet kring bedömningen av hur underutnyttjandet kommer att minska och den därav följande ökningen av kostnaderna för utkomststödet. Därför har kostnadseffekten av underutnyttjandet bedömts endast som en total kostnad på årsnivå, även om man kan anta

att underutnyttjandet sannolikt kommer att ske etappvis i takt med att praxis blir mer etablerad.

Propositionen väntas åtminstone på kort sikt leda till besparingar för kommunerna, främst i arbetskraftskostnaderna. Det antas att åtminstone antalet förmånshandläggare minskar avsevärt. Utifrån Kommunförbundets enkät till kommunerna som gjordes till grund för beredningen av detta lagförslag kan det bedömas att den personal som för närvarande arbetar med utkomststödsuppgifter i kommunerna utgör en arbetsinsats på sammanlagt ca 2 400 årsverken. Den största yrkesgruppen är förmånshandläggare, vilkas arbetsinsats uppgår till ca 950 årsverken. Andra yrkesgrupper är socialarbetare (ca 700 årsverken), sekreterare (ca 400 årsverken) och socialhandledare (ca 350 årsverken). Utifrån uppgifterna om årsverken i utredningen har det bedömts att lönekostnaderna för personer i utkomststödsarbete uppgår till ca 107 miljoner euro per år.

Den föreslagna ändringens konsekvenser för besparingen av lönekostnader i kommunerna kan bedömas endast med en rätt grov noggrannhetsnivå. Om överföringen av det grundläggande utkomststödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten leder till att de flesta utkomststöds klienter inte längre är klienter hos kommunen, vilket är ett mål med propositionen, kan det bedömas att kostnadsbesparingen utöver personalkostnaderna är högst ca 60 miljoner euro per år. Därutöver tillkommer besparingar på uppskattningsvis ca 6 miljoner euro per år till följd av minskade administrationskostnader. Dessutom bedöms det att kommunerna kommer att spara ca 3 miljoner euro per år på grund av minskad betalningsrörelse.

Besparingarna i personalkostnaderna realiseras i sin helhet vid ingången av april 2017, när den övergångsperiod som ingår i förslaget upphör. Enligt förslaget ska kommunerna fortfarande bevilja grundläggande utkomststöd under övergångsperioden under de tre första månaderna av 2017 till de stödmottagare för vilka det i kommunen har fattats ett beslut om utkomststöd som upphör att gälla först under 2017. Därför måste det under övergångsperioden i kommunerna fortfarande i någon mån finnas personal, motsvarande

uppskattningsvis ca 150 årsverken, som ansvarar för beviljande av grundläggande utkomststöd. Dessa årsverken orsakar kommunerna kostnader på ca 6,6 miljoner euro. Besparingen i personalkostnaderna och de tidigare nämnda besparingarna i administrationskostnaderna blir ca 7,6 miljoner euro mindre under 2017 på grund av den tre månader långa övergångsperioden.

Om ändringen i framtiden leder till ett större antal mottagare av kompletterande och förebyggande utkomststöd, som sköts av kommunen, blir kostnadsbesparingen mindre. Det är dock svårt att uppskatta i vilken mån en minskning av underutnyttjandet av stödet leder till en ökning av ansökningar om annat utkomststöd än det grundläggande utkomststödet. Ett syfte med reformen är också att stärka det sociala arbetets ställning inom kommunens socialvård, varvid det är möjligt att inom kommunen flytta en del av de årsverken för yrkesutbildade personer inom socialvården som använts till att bevilja grundläggande utkomststöd till uppgifter enligt den reviderade socialvårdslagen. På längre sikt möjliggör propositionen en effektivisering av servicesystemet, en ändamålsenlig resursanvändning inom det sociala arbetet och en utveckling av det sociala arbetet för vuxna samt därigenom en mer helhetsbetonad utvärdering och ett mer helhetsbetonat stöd för klientens situation. Detta bedöms också effektivisera stödet till långvariga utkomststöds klienter så att de kan klara sig själva och frigöra sig från utkomststödet, vilket kan anses medföra kostnadsbesparingar.

Den inverkan på kommunernas statsandel som följer av den kostnadsbesparing på uppskattningsvis 69 miljoner euro per år som personalförändringarna i kommunerna orsakar kommer att beaktas vid beredningen av ramarna för statsfinanserna och vid utarbetandet av statsbudgeten för 2017. Enligt beslutet om ramarna för statsfinanserna 2015—2018 ska kostnadsbesparingen till hälften utgöras av en minskning i utgifterna för statsandelarna och till hälften av en minskning av kommunernas egen finansieringsandel.

Vid beredningen av propositionen har det bedömts att lagändringen inte innehåller sådana ändringar, t.ex. i fråga om personalens ställning, att ändringen skulle kunna jämställ-

las med verksamhetsöverlåtelse. Bestämmelser om verksamhetsöverlåtelse finns såväl på EU-nivå som på nationell nivå. På EU-nivå finns bestämmelserna om verksamhetsöverlåtelse i direktivet som gäller överlåtelse av företag, 2001/23/EG. Direktivet tillämpas på offentliga och privata företag som bedriver ekonomisk verksamhet, med eller utan vinstsyfte. En administrativ omorganisation av offentliga förvaltningsmyndigheter eller överlåtelse av administrativa funktioner mellan offentliga samfund ska dock inte betraktas som en överlåtelse enligt direktivet. Detta är också etablerad rättspraxis i Europeiska unionens domstol.

På nationell nivå finns motsvarande bestämmelser om verksamhetsöverlåtelse som i direktivet i 1 kap. 10 § och 7 kap. 5 § i arbetsavtalslagen (55/2001) samt i 25 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003). Bestämmelser om överlåtelse av rörelse finns också i statstjänstemannalagen (750/1994, ändrad genom 1548/2011).

Även om stat och kommun kan vara parter i en överlåtelse, har de dock uppgifter som inte kan omfattas av överlåtelsen. Enligt direktivet som gäller överlåtelse av företag ska en administrativ omorganisation av förvaltningsmyndigheter eller en överlåtelse av administrativa funktioner mellan offentliga samfund inte betraktas som en överlåtelse. Direktivet gäller endast uppgifter där offentlig makt inte utövas. Inom den offentliga sektorn betyder detta t.ex. att ämbetsverket eller en del av det omvandlas till bolag eller att verksamheten utlokaliseras. Vid överföringen av det grundläggande utkomststödet är det fråga om en sådan överföring av uppgifter mellan offentliga samfund som det ska föreskrivas om genom lag. I detta sammanhang är avsikten inte att som i anslutning till vanlig överlåtelse att överföra materiell egendom mellan arbetsgivare och det är heller inte fråga om överlåtelse av en självständig funktionell helhet.

Beviljandet och utbetalningen av utkomststöd grundar sig på lagen om utkomststöd, som verkställer 19 § 1 mom. i grundlagen. Enligt det momentet har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. De uppgifter som gäller

utkomststödet har en direkt och väsentlig koppling till enskilda människors rättigheter och överlevnad. Ordning av de uppgifter som hör samman med utkomststödet kan med beaktande av deras innehåll och karaktär inte likställas med tjänster som produceras på marknaden, utan Folkpensionsanstaltens uppgifter som verkställare av den lagstadgade sociala tryggheten och det grundläggande utkomststödet är en del av verksamhet som innebär faktiskt utövande av offentlig makt och som bestämmelserna om överlåtelse av rörelse inte tillämpas på.

I enlighet med ovanstående tillämpas inte bestämmelserna om överlåtelse av rörelse på den kommunalt anställda personalen i fråga om denna proposition, utan Folkpensionsanstalten avgör själv hur mycket av Folkpensionsanstaltens nuvarande personal som ska användas för utkomststödsuppgifter och hur mycket ny personal som ska anställas för utkomststödsuppgifter. De kommunalt anställda kan ansöka om lediga tjänster vid Folkpensionsanstalten.

Enligt 29 § i lagen kan kommunerna ännu 2017 få statsandel för utgifter för grundläggande utkomststöd. Den behövliga statsandelen ska beaktas vid beredningen av ramarna för statsfinanserna och budgeten för det året. Anslaget för 2017 ska täcka både förskotten till Folkpensionsanstalten och kommunernas statsandel. Beloppet av den statsandel som behövs i början av 2017 kan preliminärt uppskattas till 25 miljoner euro. Beloppet av det utkomststöd som kommunerna betalar ut minskar på motsvarande sätt andelen till Folkpensionsanstalten.

I propositionen ingår ett förslag enligt vilket en del av de utgifter som för närvarande betalas som kompletterande utkomststöd ska betalas som grundläggande utkomststöd. Som sådana utgifter föreslås utgifter som hänför sig till inflyttning i en bostad, utgifter för barndagvård samt utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, utgifter som en förälder som inte bor i samma hushåll som sitt barn orsakas av att träffa barnet, till den del de grundar sig på ett avtal som har bekräftats av det organ som ansvarar för kommunens socialvård eller på verkställighet av ett domstolsbeslut, samt utgifter för anskaffning av en nödvändig identitetshand-

ling, uppehållshandling eller resehandling. Ändringen innebär i fråga om dessa utgifter att statsandelen till kommunerna ökar. För närvarande betalas för kommunernas utgifter för det kompletterande utkomststödet ut statsandel som en del av statsandelen för kommunal basservice, varvid kommunens självriskandel är i genomsnitt 74,56 procent (grund för statsandel 2015). Avsikten är att kommunen i fortsättningen alltid ska få 50 procent i statsandel för dessa utgifter. De sammanlagda kostnaderna för de utgiftsposter som beviljas som utkomststöd skulle trots allt vara rätt små per år, uppskattningsvis ca 16,0 miljoner euro. I och med reformen förändras kommunernas kostnadsansvar så, att ca 3,9 miljoner euro mer än för närvarande överförs från kommunerna till staten.

Folkpensionsanstalten har bedömt att kostnaderna för att förbereda överföringen uppgår till ca 7,5 miljoner euro åren 2014–2016. Denna summa innehåller kostnaderna för utvecklandet av datasystemen och övriga kostnader som föranleds av att förbereda överföringen. Enligt Folkpensionsanstaltens bedömning kommer utgifterna för handledning och utbildning av kundrådgivare och förmånshandläggare 2016 att uppgå till ungefär 3,8 miljoner euro. Från ingången av 2017 antas de årliga utgifterna för kundbetjäning och behandling av ansökningar uppgå till 31 miljoner euro, och den betalningsrörelse som utbetalningen av stödet förutsätter beräknas kosta 0,75 miljoner euro per år. Från ingången av 2017 antas det att 0,6 miljoner euro per år används för anskaffning av anordningar och för användning och underhåll av datasystem.

På längre sikt kan den föreslagna överföringen av utkomststödet tack vare Folkpensionsanstaltens riksomfattande datasystem minska överlappande utredningsarbete, fel och rättelser liksom tillhörande återkrav samt direkt missbruk. Det antas att överföringen av utkomststödet till Folkpensionsanstaltens primära förmåner ska underlätta det administrativa arbetet betydligt. Det bedöms att också beslutsfattandet i fråga om utkomststöd försnabbas eftersom Folkpensionsanstalten har uppgifter om de förmåner som Folkpensionsanstalten betalar ut samt uppgifter om anhängiga förmåner. Dessa täcker en stor

del av de inkomster som mottagare av utkomststöd har. Folkpensionsanstalten kan också påskynda avgörandet av en primär förmån. Detta minskar antalet utkomststöds-klientrelationer och då behöver sådant utkomststöd som motsvarar den kommande förmånen inte längre beviljas i nuvarande omfattning. Detta kan anses minska behovet av utkomststöd något jämfört med nuläget.

Det beräknas att en arbetsinsats motsvarande drygt ett årsverke kommer att behövas årligen för att sköta utbetalningen av specialstatsandel för det grundläggande utkomststödet i fem regionförvaltningsverk. Vid regionförvaltningsverken har uppgiften vanligen skötts av endast en person vid sidan av sina övriga uppgifter. Effekten på regionförvaltningsverkens ekonomi till följd av att personresurser frigörs av att detta statsandelsåliggande faller bort är inte betydande.

6 Beredningen av propositionen

6.1 Beredningen vid social- och hälsovårdsministeriet

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Beredningen har gjorts i omfattande samarbete med intressentgrupper. För beredningen av propositionen tillsattes i en snabb utnämning en inofficiell stödgrupp bestående av projektets ledningsgrupp och fem separata beredningsgrupper. I beredningen har deltagit företrädare för finansministeriet, justitieministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Kommunförbund rf, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira och Helsingfors stad.

Ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning på det sätt som förutsätts i 8 § i kommunallagen (365/1995).

6.2 Utlåtanden och hur de har beaktats

Vid beredningen av ärendet hördes regionförvaltningsverken, Helsingfors förvaltningsdomstol, högsta förvaltningsdomstolen, riksdagens justitieombudsman, dataombudsmannen, Institutet för hälsa och välfärd, skattestyrelsen, Esbo stad, Kouvola stad, Åbo

stad, Kittilä kommun, Karviainen samkommun för grundtrygghet, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf samt KT Kommunarbetsgivarna. Utifrån remissbehandlingen har det gjorts en sammanfattning. Dessutom har utlåtanden begärts om grunderna för kommunernas finansieringsansvar av akademiprofessor Kaarlo Tuori och professor Olli Mäenpää. Utlåtandena har beaktats vid beredningen av regeringspropositionen.

En överföring av verkställigheten av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten anses vara bra, eftersom ändringen främjar likabehandlingen av människorna i utkomststödsärenden. Ur klientsynvinkel anses det viktigt att ansökan alltid kan lämnas in på ett enda ställe. Det betonas också att klienten ska kunna ansöka om kompletterande utkomststöd också direkt hos kommunen, om personen har ett giltigt beslut om grundläggande utkomststöd. Det som oroar mest i anslutning till överföringen är hur samarbetet mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna ska kunna säkerställas så att överföringen av uppgifterna från den kommunala socialvården och den förmodade ökningen av skriftliga förfaranden inte ökar utslagningen. Frågan är viktig bl.a. för unga mottagare av utkomststöd. Det anses vara ett problem att Folkpensionsanstalten inte har verksamhetsställen i alla kommuner. Vid verkställigheten bör det därför beaktas att alla klienter inte har möjlighet att sköta sina ärenden via internet.

Det anses vara särskilt viktigt att samarbetet och informationsutbytet mellan kommunen och Folkpensionsanstalten fungerar smidigt och att bägge myndigheter styr och handleder klienterna effektivt. Det togs fasta på behovet att se till att personalen är tillräcklig hos både Folkpensionsanstalten och kommunerna samt särskilt behovet att säkerställa tillräckliga resurser för det sociala arbetet. I bästa fall möjliggör överföringen av

det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten att det sociala arbetet stärks och kan riktas till dem som verkligen behöver det. Det kompletterande och förebyggande utkomststödet betydelse betonas som ett medel för det sociala arbetet. Med tanke på förvaltningsprocessen är det viktigt att bestämmelserna om ändringssökande är tydliga. Det valda förfarandet för ändringssökande ansågs vara bra.

7 Samband med andra propositioner

Denna proposition är skriven i överensstämmelse med social- och hälsovårdens nuvarande servicestruktur. Till riksdagen överlämnades ändå den 4 december en regeringsproposition med förslag till lag om ordnandet av social- och hälsovården (RP 324/2014 rd). Enligt den propositionen ska enskilda kommuner inte längre svara för ordnandet av socialvården. Avsikten är att de ändringar i lagen om utkomststöd som föreslås i denna regeringsproposition ska träda i kraft den 1 januari 2017, då de social- och hälsovårdsområden som avses i 10 § i lagen om ordnandet av social- och hälsovården tar över produktionsansvaret och de kommuner och samkommuner med produktionsansvar som avses i 14 § i den nämnda lagen tar över ansvaret för produktionen av social- och hälsotjänster.

Den nya socialvårdslagen (1301/2014) upphävde den tidigare socialvårdslagen (710/1982), dock så att till exempel kap. 2 förblev i kraft. I denna regeringsproposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomststöd och av lagen om statsandel för kommunal basservice finns hänvisningar till såväl den huvudsakligen upphävda socialvårdslagen (710/1982) som den socialvårdslag (1301/2014) som huvudsakligen träder i kraft från ingången av april år 2015. Denna sak ska beaktas vid behandlingen av propositionen i riksdagen. För tydlighetens skull har författningsnumret alltid använts i texten när man hänvisar till socialvårdslagarna.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om utkomststöd

1 kap. Allmänna bestämmelser

4 §. Verkställighet. I paragrafen föreskrivs det om verkställigheten av lagen. Det föreslås att paragrafen ändras så att den föreslagna fördelningen av verkställigheten av utkomststödet mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna beaktas.

Med verkställighet avses i denna paragraf faktiska befogenheter och organiseringsansvar i fråga om utkomststödet. Enligt 14 § 2 mom. i den reviderade socialvårdslagen (1301/2014), som i huvudsak träder i kraft i april 2015, ska det som kommunal socialservice sörjas för tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i kommunen enligt vad som bestäms särskilt om det i lagen om utkomststöd. Trots den reviderade socialvårdslagen förblir till exempel 2 kap. i socialvårdslagen (710/1982) i kraft.

Det föreslås att det till 4 § i lagen om utkomststöd fogas ett nytt 1 mom. där det konstateras att den allmänna ledningen, styrningen och utvecklingen av utkomststödsverksamheten hör till social- och hälsovårdsministeriet. Enligt 3 § i socialvårdslagen (710/1982) ankommer den allmänna planeringen, styrningen och övervakningen av socialvården på social- och hälsovårdsministeriet. Eftersom nämnda socialvårdslag endast gäller socialvårdsverksamhet som kommunen har ansvar att ordna, har det i samband med den nu föreslagna överföringen av det grundläggande utkomststödet ansetts motiverat att komplettera bestämmelserna i lagen om utkomststöd när det gäller den allmänna ledningen, styrningen och utvecklingen av utkomststödsverksamheten. Till denna del föreslås det att det föreskrivs att nämnda uppgifter hör till social- och hälsovårdsministeriet. För att säkerställa en enhetlig beslutspraxis kan Folkpensionsanstalten meddela anvisningar om behandlingen av det grundläggande utkomststödet, så som det föreskrivs i 20 § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001).

Enligt det föreslagna 4 § 2 mom. ska det grundläggande utkomststödet i fortsättningen som helhet vara helt avskilt från kommunens uppgifter och verkställigheten av det överförs till Folkpensionsanstalten. Det föreslås att Folkpensionsanstalten ansvarar för att bevilja grundläggande utkomststöd och att självständigt definiera och tillämpa de tillhörande element som kräver prövning i fråga om innehåll och praxis. Därmed kommer verkställigheten av utkomststödet i fortsättningen att vara uppdelad i två, så att Folkpensionsanstalten självständigt sköter det grundläggande utkomststödet och ansvaret för det kompletterande och förebyggande utkomststödet förblir hos kommunerna. Kommunerna ska enligt förslaget också i fortsättningen svara för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet med en 50 procents andel.

När det gäller det kompletterande och förebyggande utkomststödet ska uppgifterna enligt denna lag också i fortsättningen skötas av ett av kommunen utsett kollegialt organ som avses i 6 § (736/1992) i socialvårdslagen (710/1982). I praktiken är det oftast socialnämnden, social- och hälsovårdsnämnden eller omsorgsnämnden. Avsikten med propositionen är inte att ändra den gällande lagstiftningen till denna del.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., där det föreskrivs om samarbetsförpliktelse mellan Folkpensionsanstalten och kommunen vid skötseln av utkomststödsuppgifterna och om Folkpensionsanstaltens skyldighet att ge den som ansöker om grundläggande utkomststöd handledning och rådgivning om hur sökanden vid behov kan få del av kommunens socialvårdstjänster. I fråga om Folkpensionsanstaltens skyldighet att handleda och agera ingår i det föreslagna 3 mom. en informativ hänvisning till 35 § i socialvårdslagen (1301/2014). Enligt 1 mom. i den paragrafen föreskrivs att om en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, en socialkurator eller en anställd hos socialväsendet, undervisningsväsendet, idrottsväsendet, barndagvården, räddningsverket, Nödcentralsverket, tullen, polisen, Brottpåföljdsmyndigheten, arbets- och näringsmyndigheten, Folkpensionsanstalten eller utsök-

ningsmyndigheten i sitt arbete har fått kännedom om en person vars behov av socialvård är uppenbart, ska han eller hon styra personen till att söka socialservice eller om personen samtycker till det kontakta den myndighet som ansvarar för den kommunala socialvården, så att stödbehovet bedöms. Om samtycke inte kan fås och personen är uppenbart oförmögen att svara för sin omsorg, hälsa eller säkerhet, eller om ett barns bästa absolut kräver det, ska anmälan om behovet av socialvård enligt paragrafens 2 mom. trots sekretessbestämmelserna göras utan dröjsmål. Enligt det förarbete (RP 164/2014 rd) som ledde till stiftandet av 35 § i socialvårdslagen (1301/2014) betonas bestämmelsens betydelse i fall då klienten inte självklart klarar av att kontakta den rätta myndigheten. Dessutom konstateras att den tydliggör olika myndigheters skyldighet att agera när det stöd som klienten får i huvudsak ordnas genom ett skriftligt förfarande.

Med stöd av ovannämnda bestämmelse i socialvårdslagen ska Folkpensionsanstalten alltså förutom att hänvisa en utkomststödsklient till de kommunala socialvårdstjänsterna också kontakta kommunen för bedömning av stödbehovet, i vissa fall även utan klientens samtycke. I samband med det grundläggande utkomststödet och beviljandet av det kan en persons uppenbara behov av socialvård i praktiken visa sig t.ex. genom att klienten under lång tid, flera månader, har sökt och fått utkomststöd. Om det vid diskussion med en klient i samband med att denne utträtt ärenden hos Folkpensionsanstalten kommer fram att han eller hon har problem med den dagliga livshandlingen kan det också vara ett tecken på att personen är i uppenbart behov av socialvård och därtill hörande tjänster. En anmälan kan däremot göras utan klientens samtycke t.ex. när en person på grund av ålderdom har så nedsatt funktionsförmåga att personen inte längre klarar av att ansvara för sin egen omsorg. I barnskyddsfall ligger tyngdpunkten å sin sida på kravet att tillgodose barnets bästa. Inhämmandet av klientens samtycke får inte fördröja myndighetskontakten så att barnets situation äventyras (RP 164/2014 rd). Särskilda bestämmelser om barnskyddsanmälan finns i 25 och 25 a § i barnskyddslagen (417/2007).

Utöver att trygga den oundgängliga utkomst som en person eller familj behöver är syftet med lagen om utkomststöd också att främja en persons eller familjs möjligheter att klara sig på egen hand. Beviljandet av utkomststöd genomförs i kommunen som en del av kommunens socialarbetstjänster eller i nära anslutning till dem. Därmed är det i nuläget ganska lätt för klienten att i samband med ansökan om utkomststöd också söka sig till socialarbetstjänsterna. Kommunen har också möjlighet att i samband med att en klient ansöker om utkomststöd erbjuda klienten socialtjänster enligt behov, t.ex. om behovet av utkomststöd visar sig långvarigt, vid olika krissituationer i livet och vid svårigheter med hanteringen av ekonomin, utan att klienten separat behöver ansöka om dessa tjänster.

När verkställigheten av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten bör det sörjas för att klienten fortfarande har möjlighet att vid behov få del av kommunens socialvårdstjänster. Därför är det viktigt att Folkpensionsanstalten och kommunen samarbetar i ärenden som gäller utkomststödsklienter, så att man bl.a. kan ingripa i tid i faktorer som inverkar på klientens behov av utkomststöd. Man bör se till att också personer eller familjer som enbart eller i huvudsak har ärende till Folkpensionsanstalten får den information de behöver om de kommunala socialvårdstjänsterna. Folkpensionsanstalten ska med stöd av den föreslagna 4 § 3 mom. vid behov informera alla som ansöker om utkomststöd om kommunens socialvårdstjänster och vid behov personligen hänvisa en klient till dem. Folkpensionsanstaltens allmänna skyldighet att erbjuda handledning och rådgivning inbegriper också att anvisa klienterna att ansöka om primära förmåner som de har rätt till. Handledningen och rådgivningen kan ske t.ex. i samband med ansökningar och beslut, genom separata meddelanden från Folkpensionsanstalten och vid behov som personlig rådgivning. Vid behov ska Folkpensionsanstalten utifrån de grunder och förutsättningar som anges närmare i 35 § i socialvårdslagen (1301/2014) också ta kontakt med den myndighet som ansvarar för den kommunala socialvården eller göra en anmälan om personens behov av socialvård.

5 a §. Förskott som ska betalas till Folkpensionsanstalten för att täcka det grundläggande utkomststödet samt fastställande och betalning av förskott. Enligt 1 mom. ska staten månatligen betala förskott till Folkpensionsanstalten för det grundläggande utkomststödet till den allmänna fonden för social trygghet som avses i 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten. Förskotten ska dimensioneras så att Folkpensionsanstalten har tillräckligt med medel för de betalningsposter som ska betalas varje månad.

I 2 mom. föreskrivs det närmare om förskottens storlek och fastställandet av dem. För att säkerställa Folkpensionsanstaltens betalningsberedskap ska till Folkpensionsanstalten i januari betalas minst en sjättedel av de beräknade årliga utgifterna. Därefter ska förskottet för resten av året betalas som jämnstora poster. Om finansieringsbehovet ändras väsentligen, kan förskottets belopp genom beslut av social- och hälsovårdsministeriet justeras för att säkerställa betalningsberedskapen eller förskottsbetalningen periodiseras på ett sätt som avviker från det fastställda förskottet.

I 3 mom. föreskrivs vidare att innevarande års förskott omedelbart ska justeras, om grunderna för dem väsentligen har ändrats.

I 4 mom. föreskrivs det att de månatliga förskotten ska betalas till Folkpensionsanstalten den första vardagen i varje månad.

5 b §. Kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet. I det föreslagna 1 mom. föreskrivs det att kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet fortfarande ska vara 50 procent.

I 2 mom. föreskrivs det att kommunens finansieringsandel beaktas genom att beloppet av det utkomststöd som har betalats till kommunen dras av från den statsandel för basservice som ska betalas till kommunen. Detta avdrag sker årligen. Det föreslås att det i 34 b § i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) ska föreskrivas om minskning av statsandel och Folkpensionsanstaltens meddelande till finansministeriet om det belopp av grundläggande utkomststöd som har betalats till varje kommun. Bestämmelserna i 5 c och 5 d § i den gällande lagen blir onödiga, eftersom det ska föreskrivas om

kommunernas finansieringsandel i lagen om statsandel för kommunal basservice.

2 kap. **Utkomststödet struktur och storlek**

7 a §. Grunddel. Det föreslås att ordet "televisionslicens" stryks ur paragrafen. Denna tekniska ändring beror på den ändring som gjordes i lagen om statens televisions- och radiofond (745/1998) genom lag 475/2012 och som innebar att televissionslicensen, som baserade sig på användningen av television, slopades. Från ingången av 2013 baserar sig kostnaderna för Rundradions allmännyttiga verksamhet på ett anslag som överförs från statsbudgeten till statens televisions- och radiofond. En summa som motsvarar anslaget samlas in i samband med inkomstbeskattningen i form av en rundradioskatt som intäktsförs i statsbudgeten.

Självbetjäning på internet har ökat och blivit vardag i sådan grad att en stor del människor nuförtiden har kostnader på grund av användning av datakommunikation, såsom användning av internetanslutning för en mobiltelefon eller en dator, och dessa kostnader kan anses höra till de dagliga utgifterna. Därför föreslås det att utgifter för användning av personlig datakommunikation jämföras med utgifter för användning av telefon. Den föreslagna ändringen motsvarar den praxis för beviljande av utkomststöd som redan nu följs i kommunerna.

7 b §. Övriga grundutgifter. I 7 b § i lagen om utkomststöd föreskrivs det om övriga grundutgifter som beaktas till den del de är av behövlig storlek. Eftersom de utgifter som hör till övriga grundutgifter beaktas enligt vad som anses vara behövlig storlek på utgifterna, ska klienten alltid vid behov kunna uppvisa redogörelser för dem. I praktiken beaktas utgifterna i allmänhet enligt deras faktiska storlek, om de inte anses oskäligen.

Den föreslagna 7 b § 1 mom. 1 punkten motsvarar i huvudsak gällande lag, förutom att där har beaktats den nya lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). I paragrafen hänvisas till 9 § i den nya lagen om allmänt bostadsbidrag och de utgifter som nämns i den. Boendeutgifter som kan beaktas enligt denna paragraf är precis som nu hyran för en bo-

stad, bruksvederlaget för en bostadsrättsbostad, vederlaget för en bostad i bolagsform, separata vattenavgifter och uppvärmningskostnader samt i 9 § i lagen om allmänt bostadsbidrag avsedda räntor på personliga lån som tagits för att skaffa eller bygga om bostaden. Beloppet av de boendeutgifter av behövlig storlek som är godtagbara i det grundläggande utkomststödet ska inte heller i fortsättningen bestämmas utifrån de grunder som anges i lagstiftningen om bostadsbidrag, utan utgifternas behövliga storlek ska bedömas utifrån de faktiska kostnaderna. Vid bedömning av hur stora boendeutgifter som med stöd av 7 b § 1 mom. är av behövlig storlek, kan man beakta sökandens särskilda behov i fråga om boende och förhållanden, såsom barns möjligheter till skolgång, särskilda behov av vård eller behov av utrymme på grund av hjälpmedel som en person med funktionsnedsättning behöver. Den bestämning av godtagbara kalkylerade underhållsutgifter baserade på hushållets storlek som nämns i 9 § 3 mom. i den nya lagen om allmänt bostadsbidrag lämpar sig inte för utkomststödet, eftersom underhållsutgifterna vid beviljande av utkomststöd beaktas utifrån faktiska utgiftsposter, dock enligt vad som är behövlig storlek på utgifterna.

Utöver de boendeutgifter som avses i 9 § i lagen om allmänt bostadsbidrag ska som utgifter enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 1 punkten i paragrafen också beaktas nödvändiga underhållsutgifter för andra ägarbostäder än ägarbostäder i bolagsform. Bestämmelsen är till denna del ny, även om det i praxis för beviljande av utkomststöd som övriga grundutgifter redan tidigare har beaktats de nödvändiga underhållsutgifterna för andra ägarbostäder än ägarbostäder i bolagsform, i praktiken egnahemshus. De mest betydande nödvändiga underhållsutgifterna för andra ägarbostäder än ägarbostäder i bolagsform är uppvärmningskostnader, vattenavgifter och fastighetspecifika utgifter. De sistnämnda är bl.a. utgifter för skötseln av fastigheten, avgifter för sotning, försäkringsavgifter, fastighetsskatt och tomtarrende. När det gäller de nämnda utgifterna bör det vid prövningen för beviljande av grundläggande utkomststöd vid sidan om den skälighetsprövning som gäller utgifternas belopp också

beaktas deras nödvändighet i jämförelse med andra utgiftsposter för den som ansöker om utkomststöd.

Vid sidan av ovannämnda utgifter beaktas som utgifter enligt 7 b § 1 mom. 1 punkten också nödvändiga utgifter som hänför sig till inflyttning i en bostad. Ovannämnda utgifter är nya som grundutgifter. Den föreslagna bestämmelsen innebär att utgifter som tidigare har beaktats i det kompletterande utkomststödet överförs till övriga grundutgifter. Som nödvändiga utgifter som hänför sig till inflyttning i en bostad kan t.ex. beaktas garantihyra, förskott på hyra, utgifter för transport av bostadslösöre och andra nödvändiga kostnader som en flytt förorsakar. Enligt 20 § i lagen om förmedling av fastigheter och hyreslägenheter (1074/2000) upp bärs förmedlingsarvodet hos uppdragsgivaren, och således är det inte motiverat att ersätta det med utkomststöd.

Syftet med den föreslagna 7 b § 1 mom. 1 punkten är att bibehålla nuvarande praxis vid bedömningen av den behövliga storleken på boendeutgifternas belopp. Syftet med beaktandet av boendeutgifter är att trygga sökandens boende. Såsom tidigare beaktas vid bedömningen av boendeutgifternas behövliga storlek bostadens storlek och kvalitet i förhållande till familjens storlek och behov samt en kostnadsnivå som motsvarar en skälig boendenivå på orten.

Skäliga boendeutgifter beaktas i allmänhet enligt deras faktiska belopp. I sin verksamhet kan Folkpensionsanstalten i praktiken när den bedömer vilket belopp av boendeutgifter som är av behövlig storlek skaffa referensuppgifter från kommunerna om kommunspecifika boendeutgifter och använda dessa uppgifter vid bedömningen av vilken nivå av boendeutgifter i varje kommun och område som kan räknas som godtagbara i det grundläggande utkomststödet.

Enligt 7 b § 1 mom. 2 punkten i den föreslagna lagen om utkomststöd ska utgifter för användning av hushålls elektricitet beaktas som övriga grundutgifter, så som det också föreskrivs i gällande lagstiftning. Hushålls elektricitet är ett i praktiken etablerat begrepp, som innebär elektricitet som används i hushåll för annat än eluppvärmning. Utgifterna för en bostads eluppvärmning ska där-

emot också i fortsättningen höra till de boendeutgifter eller nödvändiga underhållsutgifter för andra ägarbostäder än ägarbostäder i bodelagsform som avses i 9 § i lagen om allmänt bostadsbidrag, och de beaktas därmed i behövlighet storlek som övriga grundutgifter med stöd av 7 b § 1 mom. 1 punkten.

Enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 3 punkten ska hemförsäkringspremier beaktas som grundutgifter. Punkten motsvarar gällande lagstiftning.

Enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 4 punkten ska andra hälso- och sjukvårdsutgifter än de som ingår i grunddelen beaktas som övriga grundutgifter i fortsättningen. Bestämmelsen ändras så att det enligt dess ordalydelse inte längre är en förutsättning att kostnaderna inte är ringa för att de ska beaktas. Denna ändring föreslås därför att det i praktiken inte är avgörande hur stora utgifterna är, utan snarare hur de har uppkommit. Som hälso- och sjukvårdsutgifter som inte ingår i grunddelen kan beaktas både större och mindre hälso- och sjukvårdsutgifter, om de inte har beaktats i utkomststödet grunddel eller ersatts med hjälp av andra, primära förmåner, såsom sjukförsäkring eller handikappbidrag. Den föreslagna ändringen motsvarar både vedertagen rättspraxis och den vedertagna praxis för utkomststöd som tillämpas i kommunerna.

Godtagbara hälso- och sjukvårdsutgifter som inte ingår i grunddelen är t.ex. mediciner som har skaffats på ordination av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, medicinska förnödenheter, proteser och hjälpmedel, avgifter för hälso- och sjukvård och andra hälso- och sjukvårdsutgifter som inte ingår i utkomststödet grunddel. Som typiska övriga grundutgifter beaktas enligt vedertagen praxis även kostnader för t.ex. tandvård och glasögon samt klientens självriskandel för resekostnader i samband med hälso- och sjukvård.

Enligt lagen ska andra hälso- och sjukvårdsutgifter än de som ingår i grunddelen beaktas till den del de är av behövlighet storlek. I praktiken beaktas utgifter på grund av hälso- och sjukvård som ordinerats av hälso- och sjukvårdsmyndigheter enligt deras faktiska belopp. Till övriga delar kan vid behov en bedömning av en hälso- och sjukvårdsex-

pert användas vid prövningen av om hälso- och sjukvårdsutgifter är skäligen. I lagen om utkomststöd har det inte på något sätt begränsats vad de hälso- och sjukvårdsutgifter som beviljas får bero på. Också sådana utgifter som inte beror på vård av sjukdom, t.ex. kostnader för fertilitetsbehandling, p-piller eller avvänjningsmediciner mot tobaksberoende, kan ersättas. Av klienten kan krävas att han eller hon lämnar in ett utlåtande från en läkare eller vid behov en specialistläkare om att vården eller medicinen är behövlighet eller vid behov en bedömning av en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Däremot krävs inte att utgifterna är sådana som berättigar till ersättning från Folkpensionsanstalten. I oklara fall kan också en separat redogörelse av en expert begäras.

Bestämmelser om utbyte av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987). Enligt 57 b § 1 mom. i läkemedelslagen ska ett läkemedelspreparat som förskrivits av en läkare eller tandläkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som har rätt att förskriva läkemedel bytas ut på apoteket mot det billigaste motsvarande läkemedelspreparatet eller mot ett vars pris avviker lite från det billigaste enligt vad som närmare bestäms i läkemedelslagen. Biträdande justitiekanslern meddelade den 23 oktober 2013 ett beslut om utbyte av läkemedel för utkomststöds klienter (dnr 6/50/03), enligt vilket den myndighet som beviljar utkomststöd inte kan anses agera i strid med bestämmelserna om utbyte av läkemedel eller utkomststödet, om utkomststöd i regel betalas endast för de billigaste utbytbara läkemedelspreparaten, om den som förskrivit läkemedlet inte har förbjudit utbyte.

Vid bestämning av utkomststöd beaktas i regel endast utgifter som orsakats av användning av offentliga hälso- och sjukvårdstjänster. Också enligt de riktlinjer som högsta förvaltningsdomstolen har gett i sina avgöranden (HFD 2004:2076 och HFD 2004:2011) ska offentliga hälso- och sjukvårdstjänster användas i första hand, när utkomststöd beviljas för hälso- och sjukvårdskostnader. Kostnader för privat hälso- och sjukvård kan beaktas endast i undantagsfall, t.ex. om den offentliga hälso- och sjukvården inte har kunnat erbjuda en för klienten nödvändig

tjänst eller vårdform (behov av specialvård), om behovet har varit brådskande och väntetiden till vård inom den offentliga sektorn skulle ha varit för lång eller om klienten har varit klient inom den privata hälso- och sjukvården och kontinuiteten i den vårdrelation som skapats där är viktig. Beaktandet av läkemedel som har förskrivits i enlighet med allmänt godkänd vårdpraxis i utkomststödet är däremot inte beroende av om läkemedlet har förskrivits vid utnyttjande av privat eller offentlig hälso- och sjukvård.

Enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 5 punkten ska som grundutgifter beaktas utgifter för barndagvård samt utgifter för den morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). Till denna del överförs till de övriga grundutgifterna sådana utgiftsposter som tidigare har hört till det kompletterande utkomststödet och som ganska ofta förekommer hos barnfamiljer som ansöker om utkomststöd. Utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet har inte tidigare uttryckligen nämnts i den gällande lagen om utkomststöd, så till denna del är det alltså fråga om en ny bestämmelse.

Enligt 7 a § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) kan det för kommunalt ordnad daghemsvård- och familjedagvård som avses i lagen om barndagvård (36/1973) tas ut en avgift som bestäms enligt familjens storlek och inkomsterna för de som använder tjänsterna. Avgiften kan dock efterskänkas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. Också för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning kan det tas ut en avgift enligt förutsättningar som det föreskrivs närmare om i lagen. Enligt 48 f § 2 mom. i lagen om grundläggande utbildning är det dock möjligt att efterskänka eller nedsätta avgiften, om det finns skäl därtill med beaktande av vårdnadshavarens underhållsskyldighet eller utkomstmöjligheter eller vårdsynpunkter. En sådan situation har t.ex. familjer som är tvungna att ansöka om utkomststöd. Med tanke på att utkomststödet är en stödform som ska användas i sista hand,

ska avgifterna i första hand nedsättas eller efterskänkas om en familj hamnar i ekonomiskt trångmål.

Bestämmelserna i 7 a § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården gäller dock inte avgifter för privat dagvård. Praxis är att utgifter för privat dagvård beaktas vid beviljande av utkomststöd endast om det finns orsak därtill med beaktande av familjens särskilda behov och omständigheter. Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande som berörde dagvårdsavgifter (HFD 2006:2191) gett som riktlinje att utgifter för anlåtande av privat barndagvård endast i undantagsfall kan beaktas vid beviljande av utkomststöd. Om behovet av utkomststöd blir långvarigt är det således motiverat att utreda familjens möjlighet att anlita kommunal dagvård. Familjens önskemål i fråga om vårdplatsen bör dock beaktas. Det är också motiverat att beakta barnets bästa t.ex. genom att inte avbryta en långvarig vårdrelation. Om en familj beviljas utkomststöd för utgifterna för privat dagvård, beaktas stöd i enlighet med lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) som familjens inkomster.

Enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 6 punkten beaktas som grundutgifter utgifter som en förälder som inte bor i samma hushåll som sitt barn orsakas av att träffa barnet, till den del de grundar sig på ett avtal som har bekräftats av det organ som ansvarar för kommunens socialvård eller på ett domstolsbeslut. Bestämmelsen är ny och överför utgifter som enligt gällande praxis har beaktats vid beviljande av kompletterande utkomststöd till de övriga grundutgifterna. Barnets rätt att hålla kontakt med en förälder som barnet inte bor hos är en av barnets centrala rättigheter, som tryggas genom lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Barnets rätt att träffa sin förälder ska i sista hand tryggas genom att bevilja utkomststöd för ändamålet. Stöd för dessa träffar ska i regel beviljas till den del som föräldrarna har avtalat om dem genom att avtal som bekräftats av det organ som ansvarar för kommunens socialvård eller om de ska ordnas med stöd av ett domstolsbeslut. Det innebär att utöver korta träffar ska också beaktas t.ex. utgifter som orsakas av att barnet är hos föräldern under lov, till den del som de grundar sig på ett av-

tal som bekräftats av det organ som ansvarar för kommunens socialvård eller på verkställighet av ett domstolsbeslut. Sådana utgifter kan vara utgifter som orsakats av resor med det billigaste färdmedlet och utgifter för barnets kost. I kommunerna beviljas också för närvarande utkomststöd för nämnda utgifter.

Enligt den föreslagna 7 b § 1 mom. 7 punkten ska som grundutgifter beaktas utgifterna för anskaffning av en nödvändig identitetshandling, uppehållshandling eller resehandling. Som anskaffningsutgifter kan också räknas kostnaderna för avhämtande av en identitetshandling eller en handling som nämns i bestämmelsen. Bestämmelsen är ny. Genom lagändringen överförs till grundutgifterna utgifter som enligt nuvarande praxis beaktas vid beviljande av kompletterande utkomststöd.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. där det föreskrivs om Folkpensionsanstaltens förfarande i situationer där en utkomststödsclients utgifter i anknytning till boendet överskrider ett belopp som på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten kan anses vara av behövlig storlek. Då ska Folkpensionsanstalten anvisa sökanden att skaffa en förmånligare bostad. Dessutom ska sökanden anvisas att ta kontakt med kommunen för att reda ut bostadsärendet. Om den som ansöker om utkomststöd på det sätt som avses i bestämmelsen blir tvungen att byta till en förmånligare bostad på grund av en skälighetsprövning av utgifterna i anknytning till beviljande av utkomststöd, ska sökanden för skaffandet av en ny bostad eller för andra bostadsarrangemang ges en tillräcklig tidsfrist som beaktar sökandens faktiska behov innan boendutgiften endast som jämkad kan beaktas vid Folkpensionsanstaltens prövning i fråga om grundläggande utkomststöd. En tillräcklig tidsfrist kan anses vara minst tre månader, om det inte av särskilda skäl, såsom situationen på kommunens bostadsmarknad eller klientens faktiska behov, kan anses att en kortare tidsfrist är motiverad. Vid bedömningen av hur lång denna tidsfrist ska vara kan man också fästa vikt vid om sökandens behov av utkomststöd är tillfälligt, t.ex. på grund av att en situation av arbetslöshet plötsligt har överraskat, eller om behovet bedöms vara långvarigare. Tid för anskaffning

av en förmånligare bostad bör inte bara reserveras för en ny klient, utan också för en person som tidigare har ansökt om utkomststöd, om han eller hon inte har fått information om den praxis i fråga om boendutgifter som följs vid beviljande av utkomststöd eller om dessa har förändrats.

Om en person har uppmanats att skaffa en förmånligare bostad och han eller hon på nytt ansöker om utkomststöd och fortfarande bor i samma bostad utan att de behov som avses i 1 mom. 1 punkten har förändrats, är inte längre det som föreskrivs i 2 mom. tillämpligt. Sökanden kan med andra ord inte i och med en ny ansökan få en ny tidsfrist för skaffandet av en förmånligare bostad. Därför konstateras det i den sista meningen i momentet att det som föreskrivs i momentet inte gäller en sådan sökande av utkomststöd som redan tidigare har fått en anvisning och en tidsfrist för skaffande av en förmånligare bostad än den där han eller hon bor nu.

Boendutgifter som på det sätt som avses i 2 mom. överskrider ett belopp som kan anses vara av behövlig storlek kan enligt det föreslagna nya 3 mom. beaktas till sitt fulla belopp under längre tid än den som avses i 2 mom., om sökanden inte har någon reell möjlighet att på sin bostadsort skaffa en bostad som avses i 2 mom.. Den situationsspecifika skälighetsprövning som bestämmelsen förutsätter får inte leda till att den som ansöker om utkomststöd blir utan bostad eller blir tvungen att flytta till en bostad som inte motsvarar en boendenivå som är allmänt acceptabel eller motsvarar personens eller familjens särskilda behov.

7 c §. Kompletterande utkomststöd. I paragrafen föreskrivs det om de särskilda utgifter som ska beaktas vid beviljande av kompletterande utkomststöd. Det föreslås att de utgifter för barndagvård som nämns i 7 c § 1 mom. 1 punkten i den gällande lagen om utkomststöd ska beaktas som sådana övriga grundutgifter som det föreskrivs om i 7 b §. Det föreslås också att de i 7 c § 1 mom. 2 punkten i den gällande lagen avsedda andra utgifterna på grund av boende än de som avses i 7 b § i regel ska beaktas som övriga grundutgifter. I vissa situationer kan en person dock ännu ha sådana utgifter på grund av boendet som behöver beaktas vid bedöm-

ningen av behovet av kompletterande utkomststöd eller som inte har kunnat beaktas i sin helhet vid beviljande av grundläggande utkomststöd. På grund av detta föreslås det att som särskilda utgifter enligt 1 mom. 1 punkten ska beaktas andra utgifter på grund av boende än de som avses i 7 b §. Sådana utgifter kan t.ex. vara situationer i enlighet med 7 b § 3 mom., där klientens boendeutgifter överskrider ett belopp som på det sätt som avses i 7 b § 1 mom. kan anses vara av behövlig storlek. Dessutom kan t.ex. kostnader för anskaffning av möbler komma i fråga. Enligt den föreslagna 7 c § 1 mom. 2 punkten ska som särskilda utgifter beaktas utgifter som på grund av en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden ansetts behövliga för tryggnad av försörjningen eller främjande av förmågan att klara sig på egen hand. Bestämmelsen motsvarar den gällande 7 c § 1 mom. 3 punkten.

Kompletterande utkomststöd kan beviljas, när sökanden eller dennes familj har sådana särskilda utgifter som avses i bestämmelsen och beviljande av endast grundläggande utkomststöd inte är tillräckligt för att trygga klientens utkomst på det sätt som avses i lagen om utkomststöd. Hur behövlig en särskild utgift är bedöms från fall till fall i förhållande till sökandens och dennes familjs förhållanden och situation. Inga typer av utgifter har uteslutits från det kompletterande utkomststödet, utan det bedöms från fall till fall om en utgift är nödvändig för tryggnaden av en persons eller familjs utkomst eller främjande av förmågan att klara sig på egen hand.

För att få kompletterande utkomststöd ska klienten lämna en tillräcklig redogörelse för den särskilda utgiftens behövlighet. Utgifter som beaktas särskilt på grund av särskilda behov eller förhållanden är enligt den föreslagna paragrafen, liksom tidigare, t.ex. nödvändiga utgifter för anskaffning av lösöre till hemmet och utgifter för tillbehör för barn, såsom barnvagn och sittvagn. I synnerhet sådana hushåll som varit klienter inom utkomststödet länge har svårt att klara av oväntade utgifter, t.ex. på grund av söndriga hushållsapparater, eller större anskaffningar till hemmet.

Vid beviljande av kompletterande utkomststöd kan beaktas också sådana utgifter som i regel hör till sådana utgifter som täcks med utkomststödet grunddel, men som på grund av personens eller familjens särskilda situation är så stora att grunddelen inte räcker till för att täcka dem. Även om barnens hobbyutgifter i regel ingår i de utgifter som täcks med grunddelen, har man i lagstiftningen redan med den gällande paragrafens ordalydelse velat betona att grunddelen inte alltid möjliggör anskaffning av behövlig hobbyutrustning eller betalning av övriga kostnader. Hobbyer är mycket viktiga för barns och ungas utveckling och socialisering samt för förhindrande av utslagning bland barn och unga, och det är motiverat att stödja dem. Som utgifter på grund av personens eller familjens särskilda behov kan beaktas också sådana utgifter som kan förhindra social utslagning av långtidsklienter. Också utgifter för kosten kan bli större än normalt t.ex. på grund av sjukdom eller födoämnesallergi. I praxis för beviljandet av utkomststöd har det också ansetts att t.ex. de kläder som behövs under en graviditet och den kjol som hör till en romsk kvinnas traditionella dräkt ger upphov till kostnader som kan stödjas med kompletterande utkomststöd.

10 §. Sänkt grunddel. Enligt 10 § 2 mom. i den gällande lagen om utkomststöd ska i samband med sänkningen av grunddelen alltid, om möjligt tillsammans med den som söker utkomststödet och vid behov i samarbete med Arbetskraftsmyndigheterna och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand. Bestämmelsen fogades till 10 §, som gäller sänkt grunddel, på social- och hälsovårdsutskottets initiativ under riksdagsbehandlingen av den regeringsproposition som ledde till stiftandet av lagen om utkomststöd (ShUB 33/1997 — RP 217/1997). I sitt betänkande instämmer utskottet bl.a. i det som sägs i motiveringen till propositionen, nämligen att det sociala arbete som bedrivs i anslutning till utkomststödet är av stor betydelse. Utskottet ansåg att utkomststöd under långa tider i kombination med arbetslöshet i många fall leder till att den berörde behöver stöd för att klara sig på egen hand. Detta ansåg utskottet vara av största vikt i situationer där grundde-

len har sänkts. Enligt utskottet är det då också på sin plats med tvärfackligt samarbete. Av de skäl som utskottet nämnde i sitt betänkande, för ändamålsenlighetens skull och för att förhindra utslagning, fogades till lagförslagets 10 § ett 2 mom., enligt vilket en plan för hur klienten ska fås att klara sig på egen hand alltid ska uppgöras när beslut fattas om sänkt grunddel, om möjligt tillsammans med den som söker utkomststöd och vid behov i samarbete med de myndigheter som framgår av bestämmelsen. Utskottet konstaterade i sitt ställningstagande att om sökanden inte vill vara med om att utforma planen, anses det att det inte har varit möjligt att föra upp den på det sätt som avses i 10 §.

I praktiken har en sådan plan som avses i bestämmelsen gjorts upp antingen vid fattandet av beslutet om sänkt grunddel eller efter att beslutet fattats genom ett multiprofessionellt samarbete mellan klienten och olika myndigheter. Bestämmelsen kompletterar 7 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), enligt vilken en service-, vård-, eller rehabiliterings- eller någon annan motsvarande plan ska utarbetas när socialvård lämnas, om det inte är fråga om tillfällig rådgivning och handledning eller om det inte i övrigt är uppenbart onödigt att utarbeta en plan. Planen utarbetas för den person som beslutet om sänkt grunddel gäller. Ofta gäller planen dock i praktiken också de övriga i familjen.

Enligt 10 § 4 mom. kan ett beslut om sänkt grunddel fattas endast under förutsättning att den inte äventyrar den utkomst som oundgängligen behövs för att trygga ett människovärdigt liv och att sänkningen inte heller i övrigt kan anses oskäligen. Enligt den sista meningen i bestämmelsen kan sänkningen göras för högst två månader åt gången räknat från vägran eller försummelsen. Med stöd av bestämmelserna i den nämnda 10 § 4 mom. och 15 § 1 mom., som gäller den tid för vilken utkomststöd fastställs, kan grunddelen sänkas för en månad eller en kortare tid eller högst två månader åt gången räknat från vägran eller försummelsen. Den längsta möjliga tid som sänkningen kan gälla räknas från den tidpunkt då vägran eller försummelsen skett och inte från den tidpunkt då utkomststödet fastställts.

I 10 § 2 mom. föreslås en teknisk specificering, så att begreppet arbetskraftsmyndigheter ersätts av det nuvarande begreppet arbets- och näringsmyndigheter. Det föreslås att bestämmelsen kompletteras, så att Folkpensionsanstalten, på vars beslut sänkningen av utkomststödet grunddel i fortsättningen ska grunda sig, ska informera sökanden om kommunens skyldighet att upprätta den plan som avses i bestämmelsen och hänvisa sökanden till socialvården för upprättandet av planen. Hänvisningen ska ske så att klienten förstår dess innehåll.

Enligt förslaget ska Folkpensionsanstalten också omedelbart sända beslutet om sänkt grunddel till kommunens socialvården för kännedom och meddela sökanden att beslutet sänts till kommunen. Bestämmelser om utbyte av uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och kommunens socialvården för upprättandet av planen föreslås i 17 a § och bestämmelser om lämnande av uppgifter med hjälp av en teknisk anslutning i 18 b §.

3 kap. **Förfarandet beträffande utkomststödsärenden**

14 §. *Ansökan om utkomststöd.* Utkomststöd beviljas på ansökan. Enligt 1 mom. ska ansökningarna i regel lämnas in till Folkpensionsanstalten, som utifrån ansökan fattar ett beslut om grundläggande utkomststöd. Med samma ansökan går det att ansöka om både grundläggande utkomststöd och kompletterande eller förebyggande utkomststöd. Ett sådant förfarande har ansetts ändamålsenligt för det första därför att sökandens inkomster och tillgångar enligt 6 § beaktas först när det grundläggande utkomststödet beviljas. Sökandens rätt till grundläggande utkomststöd ska därmed vanligtvis utredas först, innan man kan ta ställning till sökandens rätt att få kompletterande utkomststöd. Grundläggande utkomststöd och kompletterande utkomststöd beviljas i nuläget ofta samtidigt och genom samma beslut, och skillnaden mellan dessa olika former av stödet blir inte nödvändigtvis klart för klienten. Det föreslagna ansökningsförfarandet skulle också vara tydligt för sökandena.

På en familjs vägnar kan ansökan göras av en myndig familjemedlem, vilket i praktiken

betyder någondera av makarna eller i en barnfamilj någondera av föräldrarna. En omyndig persons rätt att söka utkomststöd bestäms utifrån den faktiska situationen. I allmänhet förs en omyndig persons talan av vårdnadshavaren, förmyndaren eller en god man eller av den person som annars i själva verket drar försorg om honom eller henne. Av utkomststödet natur följer att det inte är ändamålsenligt att följa noggranna kriterier i fråga om vem som är berättigad att ansöka om stöd, eftersom avsikten är att garantera en persons utkomst i sista hand. Det väsentliga är att de som behöver utkomststöd får det. Utkomststöd till en minderårig kan återkrävas från en person som är underhållsskyldig gentemot honom.

Om sökanden i ansökan uppger sådana utgifter som inte kan beaktas vid beslut om grundläggande utkomststöd enligt 7 §, ska Folkpensionsanstalten överföra ansökan till den behöriga kommunen för behandling på det sätt som föreskrivs i den föreslagna 14 d §.

Om klienten endast ansöker om kompletterande eller förebyggande utkomststöd, ska han eller hon enligt paragrafens 2 mom. ansöka om det direkt hos det organ som ansvarar för kommunens socialvård i det fall att hans eller hennes ärende i fråga om grundläggande utkomststöd redan har behandlats vid Folkpensionsanstalten för den tid som ansökan gäller. Ett sådant förfarande har med tanke på klienten ansetts vara bättre än att han eller hon också i detta fall lämnar in ansökan till Folkpensionsanstalten. Då skulle det bli en onödig fördröjning i ärendet på grund av att det måste överföras. En arbetstagare vid kommunens socialväsande ska kunna kontrollera uppgifter som gäller beviljande av grundläggande utkomststöd i ett gemensamt informationssystem. Klienten behöver då inte lämna samma redogörelser för kommunen som han eller hon redan har lämnat vid ansökan om grundläggande utkomststöd. Om klienten däremot inte ännu har fått något beslut om grundläggande utkomststöd, ska han eller hon ansöka om utkomststöd hos Folkpensionsanstalten, som först utreder sökandens utgångssituation och rätt till grundläggande utkomststöd.

14 a §. Beviljande av utkomststöd. Den föreslagna 14 a § gäller ansvaret för ordnandet av utkomststödet och riktandet av kostnader till rätt kommun. Avsikten med den är inte att ändra de gällande bestämmelserna om en persons eller familjs rätt till utkomststöd. En ändring av teknisk natur har gjorts i paragrafens ordform genom att ersätta ordet "person" med ordet "sökanden".

Enligt det föreslagna 14 a § 1 mom. beviljas grundläggande utkomststöd på ansökan av Folkpensionsanstalten till en sökande eller en familj som vistas i Finland. Folkpensionsanstalten bestämmer till vilken kommun den i sitt informationssystem riktar utkomststöd som har beviljats. På basis av de uppgifterna bestäms i sin tur varje kommuns finansieringsandel av det grundläggande utkomststödet som beaktas vid beräkningen av statsandelar i enlighet med 5 a §.

Enligt det föreslagna 14 a § 1 mom. ska Folkpensionsanstalten vid beviljandet av grundläggande utkomststöd rikta stödet till den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas. I allmänhet är det inga problem att utreda vilken kommun det är. Den kommun där sökanden eller familjen stadigvarande vistas är i allmänhet den kommun där sökanden eller familjen har en stadigvarande bostad. I oklara fall ska Folkpensionsanstalten utreda ärendet med kommunen eller kommunerna i fråga.

I momentet har också beaktats en sådan situation att en sökande eller en familj annars än tillfälligt vistas i flera kommuner än en. Utkomststödet riktas till den kommun där en sökande eller en familj vistas och inom vilken sökanden eller familjen vistats då deras utgifter uppkom. Kommunens ansvar sträcker sig därmed endast till de kostnader som har uppkommit eller orsakats av stadigvarande vistelse i denna kommun. Folkpensionsanstalten måste därmed utreda, vid behov i samarbete med kommunerna i fråga, vilka av de kostnader och utgifter som berättigar till utkomststöd som beror på vistelse i vardera kommunen. Vid beaktandet av inkomster och tillgångar ska 15 § 2 mom. i lagen om utkomststöd tillämpas så att inkomsterna beaktas för samma perioder som utgifterna begränsas till att gälla.

Den sista meningen i paragrafens 1 mom. gäller stöd som beviljas för brådskande behov. Ett brådskande behov av utkomststöd kan uppstå i den kommun där en sökande eller en familj stadigvarande vistas, men behovet av stöd kan också ha uppstått vid vistelse i någon annan kommun. Då ska sökanden eller familjen beviljas en nödvändig andel av det grundläggande utkomststödet, t.ex. för nödvändiga utgifter för kost och hälso- och sjukvård. Av inkomster och tillgångar beaktas på motsvarande sätt endast de som just då finns att tillgå. Med stöd av bestämmelsen kan Folkpensionsanstalten rikta grundläggande utkomststöd som har beviljats som brådskande till den kommun där sökanden eller hans hennes familj vistas när han eller hon ansöker om brådskande utkomststöd.

Bestämmelsens 2 mom. gäller kommunernas organiseringsansvar när de beviljar kompletterande och förebyggande utkomststöd. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 14 § i lagen om utkomststöd. Enligt bestämmelsen är i regel den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas ansvarig för att ordna utkomststödet. I paragrafen definieras också ansvaret för att ordna utkomststödet i situationer där den som ansöker om stöd annars än tillfälligt vistas i flera kommuner än en. Ansvaret för att ordna utkomststödet fördelas enligt samma principer som anges ovan i fråga om kommunernas finansieringsansvar. Brådskande stöd beviljas av den kommun inom vilken sökanden eller familjen vistas när ansökan görs.

I paragrafens 3 mom. har man velat understryka den särskilda skyldighet att behandla ett utkomststödsärende så att inte klientens grundlagsenliga rätt till oundgänglig försörjning och omsorg äventyras som följer av att utkomststödet är det stöd som ges i sista hand. Bestämmelsen är till innehållet likadan som första meningen i 14 a § 1 mom. i den gällande lagen.

Enligt 4 mom. ska ett beslut om utkomststöd verkställas utan dröjsmål. Bestämmelsens ordalydelse motsvarar den sista meningen i 14 a § 1 mom. i den gällande lagen. I 14 c §, som gäller fattandet av beslut om utkomststöd, föreslås bestämmelser om tidsfrister för behandlingen av utkomstärenden. Förutom att behandlingen av en ansökan och

beslutsfattandet sker utan dröjsmål är det viktigt att utbetalningen av utkomststödet sker snabbt och det beviljade stödet utan dröjsmål blir tillgängligt för klienten.

14 b §. *Behandlingen av brådskande utkomststödsärenden.* Enligt paragrafen ska beslutet om utkomststöd i brådskande fall fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna samma eller senast följande vardag efter att ansökan gjorts. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs i 14 a § 1 mom. i den gällande lagen om utkomststöd.

Med de tillgängliga uppgifterna avses i paragrafen de uppgifter som klienten har bifogat ansökan och de uppgifter som Folkpensionsanstalten eller socialvårdsmyndigheten utan besvär själv kan skaffa eller få på annat sätt, t.ex. via direktåtkomst. Avsikten är att den tjänsteman som handlägger ärendet i varje enskilt fall bedömer hur brådskande ärendet är. I brådskande situationer kan klienten beviljas t.ex. nödvändig kost, hjälp för anskaffning av nödvändiga läkemedel eller en resebiljett eller också kan det säkerställas att brådskande logi ordnas för personen eller familjen. Beslut kan, såsom för närvarande, också fattas endast om en del av ansökan. Ett separat beslut kan fattas om den del av de utgifter som klienten uppgett och som inte är brådskande eller som kräver ytterligare utredning.

14 c §. *Behandlingen av utkomststödsärenden i andra än brådskande fall.* I paragrafen föreskrivs det om tidsfrister för behandlingen av utkomststödsärenden i andra än brådskande fall. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar innehållsmässigt vad som föreskrivs om behandlingen av andra än brådskande utkomststödsärenden i 14 a § i den gällande lagen. Tidsfristerna ska gälla både Folkpensionsanstalten, när den beslutar om grundläggande utkomststöd, och de kommunala socialvårdsmyndigheterna, när de fattar beslut om kompletterande och förebyggande utkomststöd.

Den tidsfrist som kommunen enligt 14 b § och 14 c § har för behandlingen av en ansökan börjar med stöd av 20 § i förvaltningslagen när ansökan anländer från Folkpensionsanstalten till kommunen. Bestämmelserna om tidsfristerna för behandlingen av utkomststödsärenden togs in i lagen genom en

lagändring (1202/2007) som trädde i kraft den 1 januari 2008. Utkomstödet är en förmån som beviljas i sista hand och genom vilken en person eller familj tryggas den rätt till oundgänglig försörjning som avses i grundlagen. Därför har den tid som går åt till behandlingen av ansökningarna om utkomststöd väsentlig betydelse också för tryggandet av sökandens grundläggande rättigheter. I den regeringsproposition som gällde lagändringen (RP 119/2007 rd) konstaterades i motiveringen att det började förekomma dröjsmål vid behandlingen av utkomststödsärenden efter att antalet utkomststöds klienter under 1990-talet ökade kraftigt. Att man i många kommuner hade övergått till skriftliga utkomststödsansökningar och infört ett system med förmånshandläggare hade försvärrat behandlingen av ansökningarna, men problemet hade inte eliminerats helt och hållet. Därför ansågs det nödvändigt att föreskriva genom lag om tidsfrister för behandlingen av utkomststödsansökningarna och beslutsfattandet om utkomststöd.

Enligt 1 mom. ska beslut om utkomststöd i situationer som avses i paragrafen fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit.

Enligt 19 § i förvaltningslagen inleds ett ärende skriftligen genom att yrkandena jämte grunderna för dem anges. Med myndighetens samtycke får ett ärende också inledas muntligen. Om samtycke ges för att inleda ärendet muntligen, ska myndigheten anteckna alla klientens yrkanden i de handlingar som gäller honom eller henne. Enligt 18 § i förvaltningslagen anses en handling ha kommit in till en myndighet den dag då den har getts in till myndigheten. Som ankomstdag för en handling som har sänts per post betraktas också den dag då handlingen har kommit till myndighetens postbox eller då myndigheten har tillställts ett meddelande om att försändelsen har kommit in till ett postföretag.

När det i en lag inte finns några särskilda bestämmelser om hur en tidsfrist ska beräknas, iakttas de regler om beräkning av tidsfrister som finns i lagen om beräkning av laga tid (150/1993). I 2 § i den lagen föreskrivs att om tid är bestämd i visst antal dagar efter angiven dag, må denna dag icke medräknas. Om en ansökan om utkomststöd

alltså inkommer för behandling t.ex. på en måndag, ska ett beslut i ärendet fattas senast på onsdagen veckan därpå, om inte söckenhelger eller motsvarande dagar infaller däremellan.

Klienten kan ibland lämna in ansökan flera veckor eller till och med månader innan den tidsperiod som han eller hon ansöker om stöd för. En bestämmelse om att ärendena också i dessa fall ska behandlas inom sju vardagar kunde göra att behandlingen av ansökningar överbelastas. Att fatta beslutet flera veckor före den tidsperiod som avses i ansökan är inte heller ändamålsenligt av den anledningen att uppgifterna om klientens primära förmåner ofta inte finns att tillgå då ännu. Därför föreslås det att det i 2 mom. föreskrivs på motsvarande sätt som i 14 a § 2 mom. i den gällande lagen att det i sådana här situationer räcker att ett beslut om en ansökan som gäller månaden efter ansökningstidpunkten fattas och verkställs senast den första vardagen i den månaden, om det då har förflutit mer än sju vardagar från den tidpunkt då ansökan inkom. Om ansökan avser en ännu senare tidsperiod än den månad som följer efter ansökningstidpunkten, ska beslutet fattas och verkställas senast den första vardagen under den tidsperiod som avses i ansökan.

En ansökan som lämnas in av en klient är inte alltid klar att behandlas som sådan, utan där kan fattas uppgifter som är nödvändiga för behandlingen av ärendet. Enligt 22 § i förvaltningslagen ska myndigheten, om en handling som har tillställts myndigheten är bristfällig, uppmana avsändaren att komplettera handlingen inom en viss tid, om det inte är onödigt med tanke på avgörandet av ärendet. Avsändaren av handlingen ska upplysas om hur handlingen ska kompletteras. Det föreslås att en likadan bestämmelse som finns i 14 a § 3 mom. i den gällande lagen tas in i paragrafens 3 mom. Enligt den bestämmelsen ska klienten snarast möjligt, men senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit ges eller sändas en specificerad uppmaning att komplettera ansökan. Avsikten är att uppmaningen ges skriftligen. Detta är viktigt för att klienten ska veta exakt vilka kompletteringar som behövs. De redogörelser som krävs av klienten ska vara nödvändiga för avgörandet av ärendet. Vid begäran av redo-

görelser ska man också överväga om det med beaktande av klientens förhållanden och övriga omständigheter är en orimlig uppgift för klienten att skaffa de redogörelser som krävs. Skyldigheten att lämna redogörelser underlättas i frågan om det grundläggande utkomststödet av att Folkpensionsanstalten med stöd av den föreslagna lagen skaffa flera uppgifter också på eget initiativ.

Beslutet om utkomststöd ska fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att den kompletterade ansökan och behövliga bilagor har inkommit. Om klienten inte inom utsatt tid har kompletterat sin ansökan eller uppgett en godtagbar orsak till att kompletteringen försenats, ska ett beslut i ärendet fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna. Med klientens samtycke ska beslutet kunna fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna också innan den utsatta tiden har gått ut.

Ansökan kan avslås, om den inte innehåller de uppgifter som är nödvändiga för behandlingen av ärendet, såsom uppgifter om klientens inkomster. Ett beslut måste dock fattas, även om sökanden inte har lämnat alla de redogörelser som har begärts. Genom att ett beslut fattas säkerställs sökandens möjlighet att föra ärendet till behandling i ett omprövningsförfarande och vidare till förvaltningsdomstolen och i sista hand till högsta förvaltningsdomstolen för ett avgörande om hurvida de begärda redogörelserna var behövliga för behandlingen av ärendet. Den tidsfrist som sätts ut för lämnandet av redogörelser ger klienten en tydlig skyldighet att agera, men å andra sidan tryggar den föreslagna bestämmelsen också klientens rätt till en miniinkomst. Det är inte önskvärt att klienten blir tvungen att vänta på den del av sitt utkomststöd som han eller hon enligt andra uppgifter utan vidare skulle ha rätt till endast därför att han eller hon inte har kunnat lämna en närmare redogörelse över någon enskild kostnad som han eller hon har ansökt om utkomststöd för vid sidan av andra utgifter.

14 d §. Överföring av ett ärende som gäller utkomststöd från Folkpensionsanstalten till kommunen. I 1 mom. föreskrivs det om Folkpensionsanstaltens skyldighet att överföra ansökan om utkomststöd till den behöriga kommunen till den del som sökanden i sin

ansökan uppger sådana utgifter som inte kan beaktas när ett beslut fattas om det grundläggande utkomststöd som avses i 7 §. Innan ansökan överförs ska Folkpensionsanstalten fatta ett beslut om grundläggande utkomststöd. Således har kommunen tillgång till beslutet om grundläggande utkomststöd när den överväger sitt beslut i fråga om de övriga delarna av ansökan.

Det kan t.ex. handla om sådana utgifter för anskaffning av hobbyutrustning till ett barn som på grund av sin natur endast beaktas vid övervägande av kompletterande eller förebyggande utkomststöd. I situationer där Folkpensionsanstalten utifrån den beräkning som görs i samband med beviljande av grundläggande utkomststöd avslår ansökan om grundläggande utkomststöd, därför att sökandens inkomster och tillgångar överskrider de utgifter som beaktas i det grundläggande utkomststödet, uppstår däremot i regel inte någon skyldighet att överföra ansökan, om inte sökanden i sin ansökan har specificerat en viss utgift som kan beaktas vid beviljande av kompletterande eller förebyggande utkomststöd. Om det i ansökan endast nämns något slags hänvisningar till personens förhållanden, blir Folkpensionsanstalten inte endast på grund av det skyldig att överföra ansökan till kommunen. I oklara fall ska Folkpensionsanstalten dock vid behov i enlighet med 31 § i förvaltningslagen se till att ärendet utreds tillräckligt och på behörigt sätt.

Att ett ärende överförs från en myndighet till en annan gör att behandlingstiden för utkomststödet förlängs en aning. Detta har dock ansetts vara oundvikligt i och med att två myndigheter behandlar ärendet. Det har ansetts omöjligt att föreskriva att ett ärende får ha t.ex. endast tre vardagars behandlingstid hos Folkpensionsanstalten och ytterligare tre vardagars behandlingstid hos kommunen. Så korta behandlingstider skulle i vissa situationer kunna leda till dålig utredning av ärendena och därmed också till otillräckligt motiverade beslut. Enligt förslaget får sökanden den största delen av utkomststödet, det grundläggande utkomststödet, inom samma tid som för närvarande, och den förlängda behandlingstiden gäller endast det kompletterande och förebyggande utkomststödet. I en

behandlingsituation där inga kompletterande redogörelser behövs blir behandlingstiden ungefär dubbelt längre i fråga om det kompletterande och förebyggande utkomststöd. Eftersom rätten att få grundläggande utkomststöd tryggas genom den i lagen angivna, i regel sju vardagar långa behandlingstiden på samma sätt som nu och sökanden vid behov också har rätt till brådskande behandling av ärendet, kan det inte anses att ändringen i behandlingstiderna äventyrar sökandens eller familjens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.

I 2 mom. föreskrivs det om situationer där behovet av kompletterande eller förebyggande stöd är brådskande. Folkpensionsanstalten ska bedöma om ansökan i fråga om det kompletterande eller förebyggande utkomststödet är brådskande. Detta kan framgå av ansökan eller av kontakt med klienten, men vid behov ska det redas ut i samarbete med den kommun som det gäller. På grund av ärendets natur ska utredningen göras omedelbart. Om behovet av stöd bedöms vara brådskande, ska Folkpensionsanstalten i fråga om det grundläggande utkomststödet behandla ansökan som brådskande och utan dröjsmål överföra ansökan till kommunen.

14 e §. *En utkomststödsclients rätt till personligt samtal.* Bestämmelser om en utkomststödsclients rätt att på begäran få ett personligt samtal med kommunens socialarbetare eller socialhandledare finns i 14 a § 4 mom. i den gällande lagen. Nu föreslås det att det föreskrivs om detta i en ny 14 e §. I jämförelse med det gällande 14 a § 4 mom. föreslås det att den första meningen i den nya 14 e § kompletteras så att klienten i fortsättningen när det gäller beviljande av det grundläggande utkomststödet också har rätt att diskutera med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten inom motsvarande tidsfrist som nu, dvs. senast den sjunde vardagen efter att klienten har begärt detta. Dessutom föreslås det en teknisk specificering, så att begäran om samtal med en socialarbetare eller socialhandledare ska riktas till kommunen. Begäran om samtal om det grundläggande utkomststödet med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten ska på motsvarande sätt riktas till Folkpensionsanstalten. Tidsfristen på sju dagar beräknas från tidpunkten för begäran.

Genom den föreslagna kompletteringen säkerställs att klienten, utöver vad som föreskrivs i 14 e § om rätten till personligt samtal med kommunens socialarbetare eller socialhandledare, i fortsättningen har rätt till ett personligt samtal också om frågor som gäller det grundläggande utkomststödet med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten.

Dessutom föreslås det att den gällande lagstiftningen kompletteras så att det för att garantera klientens rättsskydd till den nya 14 e § fogas en bestämmelse, enligt vilken kommunen eller Folkpensionsanstalten när den behandlar ett ärende som gäller utkomststöd ska meddela utkomststödsclienten om den i paragrafen avsedda rätten till personligt samtal och vid behov ge klienten handledning i hur rätten utövas. Handledningen ska ske på ett sådant sätt och i en sådan form att klienten kan förstå den. På detta sätt strävar man efter att säkerställa att klienten också i själva verket kan utöva rätten vid behov.

I den gällande 14 a § 4 mom. finns inget särskilt omnämnande om någon handlednings- eller rådgivningsskyldighet inom socialväsendet. Såsom allmän lag om förvaltningsförfarande gäller förvaltningslagen och de rådgivningsskyldigheter som det föreskrivs om i den redan nu också de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer, i fortsättningen således också verkställigheten av det grundläggande utkomststödet. Med beaktande av att utkomststödet är en utkomstskyddsförmån som beviljas i sista hand har det på grund av ärendets betydelse och för att garantera klientens rättsskydd bedömts att det behöver fogas en särskild bestämmelse om rådgivningsskyldighet till den nya 14 e §.

Den nya socialvårdslagen (1301/2014), som i huvudsak träder i kraft vid ingången av april 2015, innehåller bestämmelser om klientprocessen genom vilka klienterna snabbare hänvisas till rätt tjänster. Det i denna proposition föreslagna 4 § 3 mom. innehåller en hänvisning till 35 § i nämnda socialvårdslag (1301/2014). Med stöd av ovannämnda bestämmelse i socialvårdslagen vilken ska Folkpensionsanstalten ska alltså förutom att hänvisa en utkomststödsclient till de kommunala socialvårdstjänsterna också kontakta kommunen för bedömning av stödbehovet, i vissa fall även utan klientens samtycke.

I 41 § i den nya socialvårdslagen (1301/2014) föreskrivs det om sektorsövergripande samarbete, som också gäller Folkpensionsanstalten. Syftet med den särskilda samarbetsbestämmelsen är att främja och framhäva betydelsen av samarbete i allt arbete. Betydelsen av samarbete framhävs och ska beaktas i alla enskilda fall. Enligt bestämmelsen ska den myndighet som inom socialvården ansvarar för en åtgärd se till att tillräcklig sakkunskap och kompetens med hänsyn till personens individuella behov finns att tillgå för bedömningen av servicebehovet, beslutsfattandet och tillhandahållandet av socialvård. Om bedömningen av personens behov och uppfyllandet av dem kräver service eller stödåtgärder av socialväsendet eller övriga myndigheter, ska dessa på begäran av den arbetstagare som ansvarar för åtgärden delta i bedömningen av personens servicebehov och i utarbetandet av en klientplan. Socialvården tillhandahålls i samarbete med olika aktörer, så att socialvården och vid behov de övriga förvaltningssektorernas service bildar en helhet som tillgodoser klientens intresse. Arbetstagaren ska enligt behov kontakta olika samarbetspartner och sakkunniga samt vid behov personens anhöriga och andra närstående personer enligt vad som närmare föreskrivs i socialvårdslagen.

14 f §. *Uppföljning av att tidsfristerna iaktas.* Den gällande lagens 14 b §, som gäller uppföljningen av att tidsfristerna iaktas, trädde i kraft vid ingången av 2014 genom lagen om ändring av lagen om utkomststöd (597/2013). Med bestämmelsen strävar man efter att säkerställa att man i fråga om varje kommun får de uppgifter som är nödvändiga för övervakningen av att de tidsfrister som föreskrivs i 14 a § i den gällande lagen om utkomststöd iaktas. Syftet har varit att den lagstiftning som reglerar verksamheten vid och uppgifterna för Institutet för hälsa och välfärd inte ska ställa hinder för eller begränsa att institutet för övervaknings- och uppföljningsbruk samlar in och lämnar vidare uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen och övervakningen av att tidsfristerna iaktas. Med stöd av bestämmelsen får Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för sin lagstadgade riksomfattande styrnings- och tillsynsuppgift tillgång till re-

gelbundet insamlade och jämförbara uppgifter om iakttagandet av de föreskrivna tidsfristerna i lagen om utkomststöd. Institutet för hälsa och välfärd kan utnyttja de uppgifter som det har samlat in också vid fullgörandet av sina egna lagstadgade uppgifter och t.ex. publicera uppgifterna på det sätt som institutet anser ändamålsenligt. Ett syfte med bestämmelsen är också att säkerställa en socialvårdsklients rätt till god socialvård.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att Institutet för hälsa och välfärd i fortsättningen också av Folkpensionsanstalten begär uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen av att tidsfristerna iaktas. Av Folkpensionsanstalten ska uppgifter begäras i fråga om det grundläggande utkomststödet två gånger per år samtidigt som uppgifter begärs av kommunerna och samkommunerna i fråga om det kompletterande och förebyggande utkomststödet.

Enligt 2 mom. ska Folkpensionsanstalten avgiftsfritt lämna de uppgifter som avses i 1 mom. till Institutet för hälsa och välfärd.

Institutet för hälsa och välfärd ska lämna de uppgifter som gäller kommuner och samkommuner vidare till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för dess riksomfattande styrnings- och tillsynsuppgift. Uppgifterna från Folkpensionsanstalten ska Institutet för hälsa och välfärd dock inte lämna ut till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, eftersom det inte hör till verkets uppgifter att övervaka Folkpensionsanstaltens verksamhet. När det gäller Folkpensionsanstalten verkställs övervakningen av att de tidsfrister som anges i 14 a § iaktas med stöd av lagen om Folkpensionsanstalten. Enligt 5 § 1 mom. 1 punkten i den lagen ska fullmäktige övervaka Folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet med beaktande bland annat av kvaliteten på anstaltens tjänster och tillgången till dem. Folkpensionsanstalten ska själv lämna de uppgifter som gäller huruvida tidsfristerna iaktas direkt till Folkpensionsanstaltens fullmäktige i riksdagen. De uppgifter som har samlats in av Folkpensionsanstalten kan användas som grunduppgifter i statistik och t.ex. för forskningssyften.

14 g §. *Folkpensionsanstaltens skyldighet att lämna uppgifter som är nödvändiga för*

framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd. Institutet för hälsa och välfärd samlar i statistiksyfte in uppgifter som anknyter till utkomststödet med stöd av lagen om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (409/2001, nedan statistiklagen för social- och hälsovården). Både kvantitativa uppgifter och uppgifter som är i identifierbar form samlas in. För att säkerställa att denna statistikverksamhet kan fortgå föreslås det att det till lagen fogas en ny 14 g § som förpliktar Folkpensionsanstalten att lämna Institutet för hälsa och välfärd sådana uppgifter om sin verksamhet i fråga om utkomststöd enligt lagen som är nödvändiga för framställande av statistik. De uppgifter som avses i denna paragraf lämnas till Institutet för hälsa och välfärd på dess begäran. De uppgifter som ska lämnas med stöd av den föreslagna paragrafen motsvarar innehållsmässigt de uppgifter som kommunerna och samkommunerna lämnar med stöd av 2 § i den gällande statistiklagen för social- och hälsovården. Därmed ändras inte innehållet i de uppgifter som lämnas även om de nödvändiga statistiska uppgifter som avses i lagen om utkomststöd i fortsättningen samlas in av både kommuner, samkommuner och Folkpensionsanstalten.

Paragrafens 1 mom. gäller skyldigheten att lämna kvantitativa uppgifter, dvs. uppgifter som inte är möjliga att sammankoppla med en enskild förmånstagare. Enligt bestämmelsen ska Folkpensionsanstalten lämna uppgifter om sin verksamhet i fråga om utkomststödet, t.ex. uppgifter om antalet klienter som har fått utkomststöd.

Enligt paragrafens 2 mom. är Folkpensionsanstalten trots sekretessbestämmelserna skyldig att till Institutet för hälsa och välfärd lämna sådana uppgifter om personer och familjer som har fått utkomststöd från Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag som är nödvändiga för framställande av statistik och som gäller familjens storlek och struktur, stödets belopp och varaktighet samt faktorerna bakom behovet av stöd. I praktiken betyder detta de personer och familjer som har fått grundläggande utkomststöd från Folkpensionsanstalten. Till denna del definieras också begreppet familj enligt 3 § i lagen. Uppgifterna ska lämnas årligen och endast

till den del som de är nödvändiga för framställande av statistik. Enligt paragrafen kan personbeteckningen i fråga om en person som har fått utkomststöd lämnas som identifieringsuppgift i sådana fall då den är nödvändig för framställande av statistik. Om identifieringsuppgifterna saknas blir det t.ex. omöjligt att exkludera utkomststödsfall där en person samtidigt har fått stöd både från Folkpensionsanstalten och från kommunen. En persons livssituation kan också ändra så att personen bor i fler än ett hushåll under ett år. Utan identifieringsuppgifter skulle en och samma person således kunna bli räknad flera gånger som tillhörande olika familjer. Personbeteckningen är den enda identifieringsuppgift som samlas in med stöd av den föreslagna bestämmelsen och som sådan röjer klientens identitet. Exempelvis klienternas eller deras familjemedlemmars namn eller adresser samlas inte in. Med hjälp av identifieringsuppgifterna kan de uppgifter om det grundläggande utkomststödet som Folkpensionsanstalten har lämnat sammanfogas med de uppgifter om utkomststödet som Institutet för hälsa och välfärd med stöd av övrig lagstiftning har samlat in för framställande av statistik, vilket gör det möjligt att framställa helhetsstatistik om utkomststödet.

Uppgifter samlas i första hand in om storleken och strukturen hos de familjer som har fått grundläggande utkomststöd. Till denna grupp av information hör uppgifter om vårdnaden i familjen och antalet minderåriga barn. Uppgifter om vårdnaden beskriver familjetyp. I fråga om barnfamiljer fås uppgifter om huruvida det finns en eller två vårdnadshavare i familjen. I fråga om familjer med en ensamstående förälder fås uppgifter om vårdnadshavarens kön. Dessutom samlas det in uppgifter om mängd och varaktighet av det stöd som fås av var och en person eller familj samt om bakgrundsfaktorer till behovet av stöd. Bakgrundsfaktorer beskrivs först och främst med uppgifter om personens eller referenspersonens socioekonomiska ställning. Med referensperson avses den person som huvudsakligen ansvarar för familjens utkomst. Den socioekonomiska ställningen anges enligt Statistikcentralens klassificering. Uppgifterna om bakgrundsfaktorer till behovet av stöd samlas in som tvär-

snittsinformation för en månad (november). Utöver det insamlas som tvärsnittsinformation uppgifter om huruvida personen eller familjens referensperson samt dennas make, maka eller sambo är arbetslös, förvärvsarbetande eller utanför arbetskraften enligt arbetskraftstatistikens klassificering. Som tvärsnittsinformation samlas även in uppgifter om personens eller familjens huvudsakliga inkomstkällor.

Enligt det föreslagna 3 mom. tillämpas på de uppgifter som lämnats med stöd av paragrafen vad som i statistiklagen för social- och hälsovården föreskrivs om de uppgifter som samlas in med stöd av den lagen. Eftersom det i den lagen finns särskilda bestämmelser om sekretessbelagda uppgifter måste det föreskrivas särskilt att på sekretessbelagda uppgifter ska tillämpas vad som i 2 § 2 och 3 mom. i statistiklagen för social- och hälsovården föreskrivs om de uppgifter som samlas in. I den lagen finns det till denna del i fråga om sekretessbelagda uppgifter bestämmelser om bl.a. samrådsskyldighet vid insamling av uppgifter, användningen av uppgifterna och förvaringen av uppgifterna.

14 h §. *Folkpensionsanstaltens rätt att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning.* Bestämmelser om grunderna för myndigheternas tystnadsplikt finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, offentlighetslagen). Den är en allmän lag som tillämpas om inget annat föreskrivs i speciallagarna. I 29 § 3 mom. i offentlighetslagen regleras myndigheternas möjlighet att öppna en teknisk anslutning till sina personregister. Enligt bestämmelsen kan en myndighet för en annan myndighet öppna en teknisk anslutning till sådana uppgifter i sitt personregister som den andra myndigheten enligt en i lag särskilt bestämd skyldighet ska beakta när den fattar beslut. Om personuppgifterna är sekretessbelagda, krävs enligt bestämmelsen personens samtycke, om inte något annat uttryckligen föreskrivs särskilt om utlämnande av en sekretessbelagd uppgift.

Eftersom de uppgifter som Folkpensionsanstalten med stöd av 14 g § lämnar till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en

teknisk anslutning ska användas för statistiska ändamål, kan 29 § 3 mom. i offentlighetslagen på grund av dess ordalydelse inte som sådan tillämpas på de uppgifter som lämnas med stöd av 14 g § 1 och 2 mom. Också lämnande av de sekretessbelagda uppgifter som avses i 14 g § 2 mom. med hjälp av en teknisk anslutning utan personens samtycke kräver på ovannämnda sätt uttryckliga bestämmelser.

Det föreslås att det till lagen om utkomststöd fogas en ny 14 h §, där det föreskrivs om Folkpensionsanstaltens rätt att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning.

I den föreslagna paragrafens 1 mom. konstateras att Folkpensionsanstalten har rätt att lämna i 14 g § avsedda uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av klientens samtycke. Klientens rättsskydd garanteras för sin del av att Folkpensionsanstalten enligt den sista meningen i momentet redan på förhand ska informera klienten om denna möjlighet. När uppgifter lämnas med hjälp av en teknisk anslutning ska informationssystemen vara sådana att de gör det möjligt att begränsa de uppgifter som lämnas endast till de för mottagaren behövligen uppgifter som nämns i bestämmelsen.

Det föreslagna 2 mom. säkerställer för sin del att klientens personuppgifter skyddas. Enligt det ska Institutet för hälsa och välfärd innan den tekniska anslutningen öppnas lägga fram en utredning för Folkpensionsanstalten om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

17 §. *Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningsskyldighet.* I paragrafen föreskrivs det om den skyldighet som den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom eller henne försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare och intressebevakare har att lämna uppgifter för att utkomststöd ska beviljas. Det föreslås att paragrafens ordalydelse ändras så att den föreslagna fördelningen av verkställigheten av utkomststödet mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna beaktas i regleringen.

Den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom eller henne försörjningspliktige samt deras vårdnadshavare och intressebevakare ska för beviljande av grundläggande utkomststöd lämna Folkpensionsanstalten de i paragrafen avsedda nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. För beviljande av kompletterande och förebyggande utkomststöd ska uppgifterna lämnas till det kommunala organ som avses i 4 § i lagen. På lämnandet av uppgifter ska i alla situationer tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. Bestämmelserna i den lagen gäller därmed till denna del också Folkpensionsanstalten när den verkställer grundläggande utkomststöd.

Flera av de uppgifter som behövs vid beviljande av utkomststöd och som gäller sökandens inkomster, tillgångar och utgifter är desamma som behövs när Folkpensionsanstalten beviljar primära förmåner. I praktiken blir anmälningsskyldigheten för sökanden och de andra som nämns i 1 mom. lättare när verkställigheten av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten, eftersom allt fler uppgifter endast en gång behöver lämnas till och verifieras för Folkpensionsanstalten t.ex. med hjälp av kontoutdrag och andra verifikat. I nuläget måste en utkomststöds klient ofta lämna samma uppgifter både till Folkpensionsanstalten, när klienten ansöker om primära förmåner, och till kommunen, när klienten ansöker om utkomststöd. Dessutom kan Folkpensionsanstalten med stöd av de föreslagna 18 och 18 c §, som motiveras närmare nedan, också direkt utnyttja sådana uppgifter som är nödvändiga för beviljandet av utkomststöd och som Folkpensionsanstalten redan har skaffat i samband med verkställigheten av primära förmåner.

I 2 mom. föreslås en teknisk ändring motsvarande den i 1 mom., så att stödmottagarens skyldighet att meddela förändringar som sker i de uppgifter som avses i 1 mom. i fortsättningen innebär att uppgifter som gäller grundläggande utkomststöd ska meddelas till Folkpensionsanstalten och uppgifter som gäller kompletterande och förebyggande utkomststöd ska meddelas till kommunen.

Efter att de personer som nämns i 1 mom. har lämnat de uppgifter som behövs för beviljandet av utkomststöd, märker man ofta att det är nödvändigt att be om ytterligare uppgifter i ärendet. Begäran om ytterligare uppgifter medför ibland en märkbar fördröjning av avgörandet av utkomststödsärendet, vilket kan anses problematiskt för klienterna med tanke på att utkomststödet är ett stöd som beviljas i sista hand. För att skyldigheten att lämna uppgifter och anmälningsskyldigheten ska kunna fullgöras så smidigt som möjligt bör man således redan i ansökningsskedet sträva efter att handleda klienten med tydliga ansökningsblanketter och vid behov med hjälp av annan handledning att lämna alla nödvändiga bilagor och uppgifter som behövs för avgörandet av ärendet.

17 a §. Utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och kommunen. I den föreslagna 17 a § föreskrivs det om utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och den kommunala socialvårdsmyndigheten i situationer där Folkpensionsanstalten eller kommunen behandlar ett enskilt utkomststödsärende.

Det föreslås att bestämmelsen fogas till lagen i synnerhet för att säkerställa Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter. När det gäller kommunens rätt att få uppgifter är bestämmelsen delvis rent teknisk och informativ. För att garantera rättsskyddet för de aktörer och utkomststöds klienter som tillämpar lagen har det dock ansetts ändamålsenligt att det i lagen ingår en paragraf, ur vilken framgår både Folkpensionsanstaltens och kommunens rättigheter och skyldigheter vid lämnande av sekretessbelagda uppgifter.

Ett centralt mål med den föreslagna paragrafen är att säkerställa att uppgifter och utredningar som är nödvändiga för behandlingen och avgörandet av ett utkomststödsärende och som finns hos den ena myndigheten på begäran överlämnas till den andra.

Det föreslås att det föreskrivs i 17 a § 1 mom. om Folkpensionsanstaltens rätt att av den kommunala socialvårdsmyndigheten få sekretessbelagda uppgifter och utredningar som finns hos den kommunala socialvårdsmyndigheten och som är nödvändiga för behandlingen och avgörandet av ett utkomstärende som handläggs vid Folkpensionsan-

stalten. Genom bestämmelsen tryggas Folkpensionsanstaltens rätt att få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av ett ärende. I sak motsvarar det föreslagna 1 mom. det som föreskrivs i 2 mom. om kommunens rätt att få uppgifter av Folkpensionsanstalten. Enligt 1 och 2 mom. ska utlämnandet av uppgifter mellan kommun och Folkpensionsanstalten i regel alltid ske på begäran. Enligt det föreslagna 2 mom. ska Folkpensionsanstalten dock lämna uppgifter till kommunen på eget initiativ i de situationer som avses i 10 § 2 mom., 14 och 14 d §. I de situationerna är Folkpensionsanstalten skyldig att agera gentemot kommunen.

Enligt den föreslagna 17 a § 2 mom. ska bestämmelserna i 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, nedan klientlagen, tillämpas på den kommunala socialvårdsmyndighetens rätt att av Folkpensionsanstalten på begäran få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av socialvårdsmyndighetens uppgifter enligt lagen om utkomststöd. Den rätt att få uppgifter som det föreskrivs om i nämnda bestämmelse i klientlagen grundar sig på begäran att få uppgifter av en annan myndighet, precis som Folkpensionsanstaltens rätt i den föreslagna lagen. Den bestämmelsen i klientlagen har i praktiken verkställts bl.a. så att en socialskyddsmyndighets sökning av uppgifter om en viss person i Folkpensionsanstaltens informationssystem har tolkats som en sådan begäran som avses i bestämmelsen. Denna på gällande lagstiftning baserade praxis och tolkning av bestämmelsen avses inte bli ändrad i och med den bestämmelse som föreslås i denna proposition.

Folkpensionsanstalten är med stöd av 20 § 1 mom. i klientlagen skyldig att på begäran av en socialvårdsmyndighet avgiftsfritt och utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna till denna sådana uppgifter och utredningar som den förfogar över och som är nödvändiga för myndigheten på grund av dess lagstadgade uppgifter att utreda klientens behov av socialvård, för att ordna socialvård och genomföra därtill anknutna åtgärder samt för att kontrollera uppgifter som lämnats till myndigheten.

Bestämmelser om Folkpensionsanstaltens rätt att få sekretessbelagda uppgifter finns

förutom i de föreslagna 17 a § och 18 a § i flera allmänna lagar i förhållande till lagen om utkomststöd, såsom folkpensionslagen (568/2007), offentlighetslagen och personuppgiftslagen (523/1999). Bestämmelserna i de lagarna ska naturligtvis tillämpas vid sidan av de föreslagna bestämmelserna.

I 18 § 1 mom. i klientlagen föreskrivs dessutom att den som ordnar eller lämnar socialvård får lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling till en myndighet eller inrättning som behandlar sociala förmåner för utredande av oegentligheter som gäller en förmån, om det finns grundad anledning att misstänka oegentligheter. Folkpensionsanstalten är en sådan inrättning som avses i bestämmelsen. Därmed har Folkpensionsanstalten också med stöd av denna bestämmelse rätt att få sekretessbelagda uppgifter av en kommun under de förutsättningar som avses i bestämmelsen.

Folkpensionsanstalten och kommunen ska på förhand på lämpligt sätt informera den som söker utkomststöd om var uppgifter om honom eller henne finns att få och vart uppgifterna i regel kan lämnas ut.

18 §. Justering av utkomststödet. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket Folkpensionsanstalten kan justera det grundläggande utkomststödet belopp utan att stödmottagaren meddelar att det skett förändringar i förhållandena eller behovet av stöd. Justeringen gäller ett beslut som redan fattats men i fråga om vilket utkomststödet inte ännu har betalats ut. En typisk sådan situation är justering av det grundläggande utkomststödet för en ensamboende person, om personens inkomster utgörs endast av förmåner som Folkpensionsanstalten betalar och uppgifterna om hyresförhållandet fås via en elektronisk förfrågan som skickats till hyresvärden. Om stödbeloppet skulle sänkas på grund av en justering, ska stödmottagaren höras på det sätt som föreskrivs i 34 § i förvaltningslagen. Man kan anta att justeringar som görs på myndighetens initiativ på basis av ett välutvecklat informationssystem hos Folkpensionsanstalten skulle bidra till att minska antalet beslut om grundläggande utkomststöd som gör att stöd betalas ut på felaktiga grunder. Den föreslagna ändringen bidrar därmed till att effektivisera den

praktiska verkställigheten av utkomststödet och förbättrar stödmottagarens rättsskydd i de situationer där det konstateras att det beviljade beloppet av grundläggande utkomststöd har varit för litet.

18 a §. Skyldighet att lämna Folkpensionsanstalten sekretessbelagda uppgifter. Det föreslås att det till lagen fogas en ny 18 a § där det, utöver vad som föreskrivs i 17 a § om utbytet av sekretessbelagda uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och kommunen, föreskrivs om olika aktörers skyldighet att lämna Folkpensionsanstalten sekretessbelagda uppgifter när den sköter uppgifter enligt lagen om utkomststöd. I paragrafen hänvisas till 20 § i klientlagen, och skyldigheten att lämna uppgifter har därmed samma innehåll som den nuvarande skyldigheten att lämna uppgifter till socialvårdsmyndigheten.

I 20 § 1 mom. i klientlagen föreskrivs att statliga och kommunala myndigheter samt andra offentligt rättsliga samfund, folkpensionsanstalten, pensionskyddscentralen, pensionsstiftelser och andra pensionsanstalter, försäkringsanstalter, utbildningsanordnare, producenter av socialservice, sammanslutningar och verksamhetsenheter som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet samt yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården är skyldiga att på begäran av en socialvårdsmyndighet avgiftsfritt och utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna till denna sådana uppgifter och utredningar som de förfogar över och som i väsentlig grad inverkar på en klientrelation inom socialvården och som är nödvändiga för myndigheten på grund av dess lagstadgade uppgifter att utreda klientens behov av socialvård, för att ordna socialvård och genomföra därtill anknytta åtgärder samt för att kontrollera uppgifter som lämnats till myndigheten. För Folkpensionsanstaltens del innebär det sådana sekretessbelagda uppgifter som är nödvändiga för utredandet av en persons eller familjs behov av grundläggande utkomststöd, beviljandet av utkomststöd och verkställigheten av åtgärder i anknytning till det samt kontroll av uppgifter som lämnats till Folkpensionsanstalten.

Den skyldighet som det föreskrivs om i 20 § 1 mom. i klientlagen gäller enligt 2 mom. i samma paragraf också penningins-

titut, om socialvårdsmyndigheten inte får tillräckliga uppgifter och utredningar av dem som nämns ovan och om det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som klienten eller dennes laglige företrädare har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Enligt samma moment ska begäran framställas skriftligen till penninginstitutet, och klienten ska underrättas om begäran innan den framställs till penninginstitutet.

18 b §. Lämmande av uppgifter med hjälp av en teknisk anslutning. I offentlighetslagen föreskrivs det om grunderna för myndigheternas tystnadsplikt. Den är en allmän lag som tillämpas om inget annat föreskrivs i speciallagarna. I 29 § 3 mom. i offentlighetslagen regleras myndigheternas möjlighet att öppna en teknisk anslutning till sina personregister. Om personuppgifterna är sekretessbelagda, krävs enligt bestämmelsen personens samtycke, om inte något annat uttryckligen föreskrivs särskilt om utlämnande av en sekretessbelagd uppgift. Utkomststödet är en förmån som beviljas i sista hand för att trygga klientens utkomst, och därför kan det inte anses motiverat att klientens samtycke ska vara en förutsättning för att uppgifter kan lämnas med hjälp av en teknisk anslutning, om de är nödvändiga för behandlingen av ett utkomststödsärende.

Enligt den föreslagna 18 b § 1 mom. ska Folkpensionsanstalten ha rätt att av en kommunal socialvårdsmyndighet och av skattemyndigheterna få i 17 a och 18 a § avsedda sekretessbelagda personuppgifter som finns i deras personregister med hjälp av en teknisk anslutning. Enligt den föreslagna bestämmelsen har Folkpensionsanstalten rätt att få uppgifterna med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av om klienten eller dennes laglige företrädare ger sitt samtycke, och även om de uttryckligen förbjuder det, om det är nödvändigt för behandlingen av ett utkomststödsärende som avses i lagen om utkomststöd.

Klientens rättsskydd garanteras för sin del av att klienten enligt det föreslagna 1 mom. redan på förhand ska informeras om vilka uppgiftskällor som kan användas för att inhämta upplysningar om honom eller henne oberoende av hans eller hennes samtycke.

Det föreslagna 2 mom. säkerställer för sin del att klientens personuppgifter skyddas. Enligt det ska den myndighet som begär uppgifter innan den tekniska anslutningen öppnas lägga fram en utredning för den som lämnar uppgifterna om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

Enligt den föreslagna 3 mom. ska bestämmelserna i 21 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården tillämpas på den kommunala socialvårdsmyndighetens möjlighet att få de uppgifter som avses i 1 mom. med hjälp av en teknisk anslutning. Rätten att få uppgifter av skattemyndigheterna och Folkpensionsanstalten med hjälp av en teknisk anslutning har därmed samma innehåll som Folkpensionsanstaltens motsvarande rätt som det föreskrivs om i 1 mom.

18 c §. Användning av uppgifter som fåtts för andra förmåner. Folkpensionsanstalten behöver vid skötseln av olika förmåner ofta samma uppgifter antingen av sökanden själv eller av övriga myndigheter och inrättningar. För att dessa uppgifter inte ständigt ska behöva inhämtas, föreslås det att det till lagen fogas en bestämmelse, enligt vilken Folkpensionsanstalten när den behandlar utkomststöd enligt lagen om utkomststöd har rätt att i enskilda fall använda uppgifter som den har fått för behandlingen av något annat förmånsärende. Vid användning av uppgifterna förutsätts att de är nödvändiga för behandlingen av det grundläggande utkomststödet och att Folkpensionsanstalten också annars skulle ha rätt att få uppgifterna med stöd av lagen om utkomststöd. Förmånstagarna ska på förhand informeras om en eventuell användning av uppgifterna, t.ex. på ansökningsblanketterna.

4 kap. Återkrav av utkomststöd

20 §. Grunderna för återkrav. Det föreslås att paragrafens ordalydelse ändras så att den föreslagna fördelningen av verkställigheten av utkomststödet mellan Folkpensionsanstalten och kommunerna beaktas i regleringen. Därmed kan också Folkpensionsanstalten vid sidan av det kommunala organet bestämma att utkomststödet eller en del av det ska återkrävas på de grunder som anges närmare i paragrafen.

23 §. Uttagande och kvittning ur emotsedd förmån. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att termen uttagande används i stället för den tidigare använda termen återkrav. Det föreslås också att termen kvittning tas in i rubriken.

Eftersom Folkpensionsanstalten kan ta ut medel också ur någon annan förmån som den betalar ut, föreslås det att ordalydelsen i 1 mom. preciseras. Det föreslås att termen kvittning används i stället för den tidigare använda termen återkrav. I Folkpensionsanstaltens förmånsverksamhet är syftet att Folkpensionsanstalten först beviljar primära förmåner till en klient. Behandlingen av dem kan dock fördröjas av orsaker som inte beror på Folkpensionsanstalten. Därför föreslås det att paragrafen ändras så att också Folkpensionsanstalten kan kvitta ett grundläggande utkomststöd som den har beviljat mot emotsedd förmån mot en förmån eller inkomst som Folkpensionsanstalten själv senare har beviljat eller som någon annan aktör har betalat.

Det föreslås att det till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., där det föreskrivs om tillämpningen av bestämmelserna i 1 och 2 mom. i förhållande till Folkpensionsanstalten när den beviljar och betalar grundläggande utkomststöd. Dessutom föreslås bestämmelser om prioriteringsordningen för kvittningarna, enligt vilken inkomsterna eller fordringarna först ska betalas till Folkpensionsanstalten, om både Folkpensionsanstalten och en kommuns organ kräver betalning ur samma inkomst eller fordran. Folkpensionsanstalten ska betala de medel som återstår efter att det grundläggande utkomststödet har kvittats till det kommunala organet. Om det också efter kommunens kvittning finns medel kvar, ska det kommunala organet betala dem till stöd-mottagaren i enlighet med 1 mom. Den valda prioriteringsordningen för kvittningarna följer den princip som det föreskrivs om i 6 §, dvs. att inkomsterna och tillgångarna beaktas först när det grundläggande utkomststödet beviljas.

5 kap. Särskilda stadganden

24 §. Ändringssökande. Enligt 24 § 1 mom. i lagen om utkomststöd finns bestämmelser om sökande av ändring i de ärenden som av-

ses i lagen om utkomststöd i socialvårdslagens (1301/2014) 6 kap., som gäller sökande av ändring. I och med att en del av de uppgifter som det föreskrivs om i lagen om utkomststöd på det sätt som föreslås nu överförs till Folkpensionsanstalten i fråga om det grundläggande utkomststödet, bör bestämmelserna om ändringssökande i enlighet med lagen om utkomststöd preciseras i fråga om kommunens beslutsfattande och kompletteras i fråga om Folkpensionsanstaltens beslutsfattande. Det föreslås att dessa ändringar genomförs så att det i 24 § 1 mom. i lagen om utkomststöd föreskrivs om sökande av ändring i ett beslut om utkomststöd som fattats av en kommun. I praktiken gäller detta det kompletterande och förebyggande utkomststöd som kommunen enligt förslaget fortfarande ska sköta. I det föreslagna nya 24 § 2 mom. föreskrivs det om sökande av ändring i Folkpensionsanstaltens beslut om grundläggande utkomststöd. Verkställandet av utkomststödet hör för närvarande till kommunerna.

I 6 kap. 50 § i socialvårdslagen (1301/2014) föreskrivs det om omprövningsförfarandet och i 51 § om anförande av besvär hos förvaltningsdomstolen. Socialvårdslagens bestämmelser kompletteras av de allmänna bestämmelser om förvaltningsförfarande som finns i förvaltningslagen. Förvaltningslagens bestämmelser tillämpas redan nu i både kommunens och Folkpensionsanstaltens förvaltningsförfarande. Förvaltningslagens bestämmelser är sekundära så tillvida att de tillämpas om inte annat föreskrivs någon annanstans. På överklagande hos förvaltningsdomstolen tillämpas förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs.

Enligt 50 § i socialvårdslagen (1301/2014) får omprövning av ett beslut som avses i 45—46 § på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen begäras hos det organ som svarar för den kommunala socialvården. Till beslutet ska fogas anvisningar om hur det kan föras till behandling i organet.

I 12 § (813/2000) 1 mom. i den fortfarande i kraftvarande socialvårdslagen (710/1982) föreskrivs det om delegering av ett i 6 § 1 mom. angivet organs beslutanderätt. Enligt bestämmelsen kan organets lagstadgade be-

slutanderätt och rätt att föra talan i en instruktion delegeras till tjänsteinnehavare som är underställda organet, fränsett beslut om vård oberoende av egen vilja. I praktiken fattas ett beslut om utkomststöd i kommunen av en enskild tjänsteinnehavare. Ett beslut som fattas med anledning av begäran om omprövning fattas av organet.

Enligt 51 § i socialvårdslagen (1301/2014) får ett beslut som meddelats av det organ som ansvarar för den kommunala socialvården överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Under besvärstiden får besvären även anföras hos organet, som ska lämna besväret och sitt utlåtande till förvaltningsdomstolen.

I sak motsvarar bestämmelserna i 50 och 51 § i den nya socialvårdslagen (1301/2014) de nuvarande bestämmelserna, dock så att den tidsfrist som i 50 § i den nya lagen ges för begäran om omprövning är 30 dagar, i enlighet med 49 c i förvaltningslagen, till skillnad från den nuvarande tidsfristen på 14 dagar.

Bestämmelser om omprövningsförfarande finns i 7 a kap. (49 a—49 g §) i förvaltningslagen. Enligt förvaltningslagens 2 § 1 mom., som gäller lagens tillämpningsområde, föreskrivs det i lagen om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. Enligt paragrafens 2 mom. tillämpas lagen hos statliga myndigheter, kommunala myndigheter och självständiga offentlighetsinrättningar samt hos riksdagens ämbetsverk och republikens presidents kansli (myndighet). I de paragrafer som ingår i förvaltningslagens 7 a kap., som gäller omprövningsförfarande, föreskrivs det allmänt om beslut som har fattats av en myndighet eller en tjänsteman utan att dessa aktörer definieras desto närmare. Därmed bestäms en myndighets inre behörighet samt behandlings- och beslutsförfaranden med stöd av den speciallagstiftning och/eller den inre styrning eller organisering som gäller myndigheten i fråga.

Efter verkställigheten av den föreslagna ändringen i 24 § 1 mom. i lagen om utkomststöd och fogandet av det föreslagna 2 mom. till samma paragraf kommer kommunens (kompletterande och förebyggande utkomst-

stöd) och Folkpensionsanstaltens (grundläggande utkomststöd) beslutsfattande i utkomststödsärenden och sökande av ändring i dessa beslut att i regel motsvara varandra.

I praktiken kommer besluten i kommunen fortfarande att fattas av en enskild arbetstagarare. Också Folkpensionsanstaltens beslut om grundläggande utkomststöd kommer alltid att fattas av en tjänstman som sköter utkomststödsärenden. Omprövning av Folkpensionsanstaltens beslut ska få begäras på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen. Det föreslagna omprövningsförfarandet är därmed en i förvaltningslagen avsedd så kallad normal begäran om omprövning som till sin natur är ett förvaltningsförfarande, och inte omprövning i form av självrättelse i anknytning till anförande av besvär, såsom i gällande lagar om förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer. I det föreslagna omprövningsförfarandet kan Folkpensionsanstalten i egenkap av en i förvaltningslagen avsedd myndighet själv organisera omprövningsförfarandet internt.

Enligt 49 g § i förvaltningslagen kan myndigheten, när den har tagit upp en begäran om omprövning, ändra eller upphäva förvaltningsbeslutet eller avslå begäran om omprövning. I omprövningsbeslutet ska yrkandena i omprövningsbegäran avgöras och avgörandet motiveras. På motiveringen av ett omprövningsbeslut tillämpas inte 45 § 2 mom., utan beslutet ska alltid motiveras.

Med stöd av de föreslagna 24 § 1 och 2 mom. får ändring i ett beslut som kommunen eller Folkpensionsanstalten har meddelat med anledning av begäran om omprövning sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Besvärstiden är 30 dagar från delgåendet av beslutet. Enligt det nya föreslagna 3 mom. får förvaltningsdomstolens beslut i de fall som avses i 1 och 2 mom. överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Enligt det föreslagna 3 mom. kan tillstånd, i likhet med vad som redan tidigare föreskrivits i socialvårdslagen (710/1982) (49 § 2 och 3 mom.), beviljas endast om det för tillämpningen av lagen i andra liknande fall eller för enhetlig rättspraxis är viktigt att ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen.

Bestämmelser om behörig förvaltningsdomstol finns i 12 § i förvaltningsprocesslagen. Med stöd av första meningen i 1 mom. i den paragrafen ska besvär i enlighet med lagen om utkomststöd för närvarande anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den myndighet vars beslut överklagas har sitt verksamhetsområde. Efter att de uppgifter som hör samman med det grundläggande utkomststödet har överförs till Folkpensionsanstalten ska besvär enligt 12 § 2 mom. anföras hos den förvaltningsdomstol inom vars domkrets personen har sin hemkommun. Enligt 3 mom. i samma paragraf ska besvär anföras hos Helsingfors förvaltningsdomstol, om det inte finns någon förvaltningsdomstol som med stöd av 1 och 2 mom. är behörig i saken. I förhållande till nuläget blir det alltså en ändring i situationer där personen inte har en hemkommun. Då anföras besvär hos Helsingfors förvaltningsdomstol. I fortsättningen ändras fördelningen av ärendena mellan förvaltningsdomstolarna en aning. Det beror på att besvär över beslut om grundläggande utkomststöd inte längre ska anföras hos den förvaltningsdomstol till vars verksamhetsområde den myndighet som har beviljat stödet hör utan hos den förvaltningsdomstol inom vars verksamhetsområde den som har ansökt om stödet vistas.

Till följd av denna proposition kommer bestämmelserna i den gällande lagens 24 § 2 och 3 mom., i vilka det föreskrivs om sökande av ändring i beslut om fastställande eller återkrav av statsandelen, att bli obehövliga, eftersom ändring i ett beslut om kommunal basservice ska sökas i enlighet med lagen om statsandel för kommunal basservice. Det föreslås att bestämmelserna upphävs som obehövliga.

26 §. Förbud mot utmätning, överföring och kvittning. Utkomststödet är det stöd som i sista hand tryggar den minsta oundgängliga utkomst som en person och familj behöver för ett människovärdigt liv. På grund av stödets karaktär får det enligt den nuvarande 26 § inte mätas ut, och rätt till stödet kan inte överföras till en annan person med giltiga avtal. För att säkerställa att utkomststödet används som oundgänglig utkomst föreslås det att också användning av utkomststödet för kvittning förbjuds. När det gäller förmåner

som hör till socialförsäkringens område är det möjligt att i vissa situationer kvitta belopp som ska återkrävas mot en förmån som betalas senare (se t.ex. 31 § i lagen om allmänt bostadsbidrag). I sådana fall grundar sig dock både återkravet och kvittningen på lag. Beviljat utkomststöd får inte beaktas som inkomst när utkomststöd senare beviljas. Ett sådant förfarande grundar sig inte på lag. Utkomststöd får inte heller användas för kvittning i samband med beviljande och utbetalning av andra förmåner. Det föreslås att det uttryckligen föreskrivs om frågan genom att paragrafens första mening ändras så att den vid sidan om förbud mot utmätning och överföring också innehåller ett förbud mot kvittning. Samtidigt föreslås det att ett förbud mot kvittning tas in i rubriken vid sidan om förbuden mot utmätning och överföring.

1.2 Lagen om statsandel för kommunal basservice

34 b §. *Minskning av statsandelen för kommunal basservice med det belopp av grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen.* Till lagen fogas en ny 34 b §, där det föreskrivs om kommunernas deltagande i kostnaderna för det grundläggande utkomststödet.

I 1 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs det att kommunernas finansieringsandel av det grundläggande utkomststödet genomförs genom en motvarande minskning av det statsandelsbelopp som betalas till kommunen. Minskningens storlek bestäms på basis av de uppgifter som Folkpensionsanstalten föregående år lämnar till finansministeriet om det belopp av grundläggande utkomststöd som har betalats året före det. Därmed baserar sig t.ex. den minskning som görs 2020 på det stöd som betalas ut 2018.

I 2 mom. föreskrivs det närmare om inlämnandet av uppgifterna och tidtabellen för det. Hur utgifterna för utkomststödet har utfallit föregående år vet man med säkerhet i god tid i början av följande år. Således ska Folkpensionsanstalten enligt bestämmelsen sända finansministeriet uppgifterna före utgången av april, varvid man i praktiken vet den slutliga minskningens storlek och också den kommunvisa fördelningen av den vid beredning-

en av budgetpropositionen för följande år. Samtidigt kan uppgifterna naturligtvis också sändas till övriga aktörer som behöver dem. I det angivna beloppet av grundläggande utkomststöd som betalats ska inte ingå de belopp av grundläggande utkomststöd som har betalats med stöd av lagen om främjande av integration, eftersom staten till denna del ersätter kostnaderna helt och hållet och den kommunala statsandelen då inte behövs.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

De bestämmelserna som var i kraft när denna lag trädde ikraft ska tillämpas på ansökningar om utkomststöd som gäller tiden före ikraftträdandet av denna lag. Kommunen kan dock behandla de ansökningar om utkomststöd som har lämnats in till den före denna lags ikraftträdande och fatta beslut på basis av dem. För att garantera att behandlingen av utkomststödsärenden går små smidigt som möjligt under övergångsskedet har det ansetts ändamålsenligt att kommunerna i enlighet med nuvarande praxis kan fatta så kallade långa beslut om utkomststöd också i slutet av 2016. På det sättet blir det mindre anhopning av utkomststödsansökningar vid Folkpensionsanstalten i början av 2017. Det är dock motiverat att begränsa den tid som dessa beslut sträcker sig in på år 2017. Enligt den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen får beslut som en kommun fattar utifrån ansökningar som gjorts före lagens ikraftträdande inte gälla längre än till och med den 31 mars 2017. I enlighet med ikraftträdandebestämmelsen tillämpas på kommunens beslut till denna del de bestämmelser i lagen om utkomststöd som gäller innan lagändringen träder i kraft. Kommunen ska också betala utkomststöd i enlighet med sina beslut, göra indexjusteringar av utkomststödet och behandla ärenden som gäller återkrav av utkomststöd i fråga om de beslut som kommunen har fattat.

Det nya utkomststödssystemet och fördelningen av skötseln av uppgifterna enligt lagen om utkomststöd mellan två myndigheter kan ge upphov till osäkerhet hos klienterna. Det är t.ex. möjligt att en klient som redan

har fått ett utkomststödsbeslut för början av 2017 ansöker om stöd på nytt hos Folkpensionsanstalten i januari 2017. Därför är det viktigt att klienterna i vid utsträckning och i god tid innan lagen träder i kraft informeras om att den behöriga myndigheten ändras och om vart ansökningarna om utkomststöd i fortsättningen ska lämnas in. Detta kan göras både genom allmänna meddelanden och i samband med ansökan. I övergångsskedet grundar sig utredningen av ärendet till denna del på de uppgifter som klienten redan har uppgett med stöd av 17 § och på den utredning som Folkpensionsanstalten har gjort i enlighet med 31 § i förvaltningslagen. I samband med beredningen har det bl.a. lyfts fram ett alternativ enligt vilket kommunen utan dröjsmål skulle ha sänt de beslut om utkomststöd som den fattat under 2016 men som sträcker sig in på år 2017 för kännedom till Folkpensionsanstalten. Detta alternativ frångick man dock, eftersom det skulle ha inneburit att onödigt information skulle ha sänts till Folkpensionsanstalten i de fall där klienten av en eller annan orsak inte fortsätter vara utkomststöds klient och uppgifterna från kommunen därmed inte behövs när Folkpensionsanstalten börjar sköta uppgifter enligt lagen om utkomststöd från och med 2017.

Kommunen ska enligt förslaget ha rätt till statsandel för alla kostnader för det grundläggande utkomststödet som den har orsakats av beslut som den har fattat utifrån ansökningar som inkommit under 2016. Statsandelen ska vara 50 procent av kostnaderna. Den statsbidragsmyndighet som betalar statsandelen ännu under 2017 är undantagsvis regionförvaltningsverket. Till skillnad från den gällande lagen ska det dock inte betalas något förskott på statsandelen till kommunerna, utan betalningen sker efteråt baserat på de faktiska kostnaderna. Kommunen ska senast den 31 maj 2017 meddela regionförvaltningsverket hur stora kostnader för det grundläggande utkomststödet de ovannämnda besluten orsakat. Regionförvaltningsverket ska senast inom tre månader efter att det fått uppgifterna fatta ett slutgiltigt beslut om den statsandel som ska betalas till kommunen och betala statsandelen till kommunen. När kommunen meddelar uppgifterna och när be-

slutet om statsandelen fattas ska man i huvudsak iaktta förfaranden i enlighet med nuvarande lag, och regionförvaltningsverket kan meddela närmare anvisningar om saken.

Om det mot samma inkomst eller fordran riktas betalningskrav som har uppstått före lagens ikraftträdande och betalningskrav som har uppstått efter lagens ikraftträdande, ska fordringarna betalas i den ordning som de uppkom, med början från den äldsta.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av ändringarna i lagen om utkomststöd får enligt förslaget vidtas innan de träder i kraft. Som en åtgärd som hör samman med verkställigheten av propositionen har Folkpensionsanstalten inlett arbetet med att utveckla och planera ett informationssystem. Dessutom kommer utbildningen av Folkpensionsanstaltens personal att inledas hösten 2016.

Till lagen om statsandel för kommunal basservice fogas en ny 34 b § där det föreskrivs om kommunernas deltagande i kostnaderna för det grundläggande utkomststödet. När ändringen av lagen om statsandel för kommunal basservice träder i kraft kommer Folkpensionsanstaltens betalning av det grundläggande utkomststödet belopp för hela året inte ännu att vara i bruk, så under 2017 och 2018 kommer minskningen av statsandel att basera sig på uppgifterna för 2016. Som grund för dem är de uppgifter som kommunerna med stöd av den nuvarande lagen har lämnat regionförvaltningsverket om de utbetalningar som gjorts under den första halvan av året och en uppskattning av utbetalningarna under andra halvan av året. Minskningen 2018 baserar sig också på samma uppskattning. Under övergångsperioden 2017 betalar kommunerna ännu delvis grundläggande utkomststöd. Kommunerna får statsandel för det grundläggande utkomststöd som de betalar i enlighet med nuvarande förfarande. Eftersom den minskning av statsandelen som görs 2017 och 2018 delvis baserar sig på en uppskattning, kan minskningens belopp ännu justeras och eventuella avvikelser från den faktiska utbetalningen beaktas vid beslutet om minskningarna för 2019 och 2020.

Efter övergångsperioden kommer de uppgifter som Folkpensionsanstalten lämnar att basera sig på uppgifter om den faktiska utbe-

talningen, varvid användningen av uppgifterna för att göra minskningen inte kräver något beslutsfattande baserat på prövning från finansministeriets sida. På grund av detta innebär förfarandet relativt lätt administration och man kan också anta att det i praktiken inte kommer att förekomma situationer med ändringssökande i fråga om minskningens storlek eller genomförandet av den. Därmed är det naturligt att behandla eventuellt ändringssökande som hänför sig till minskningen såsom övriga grunder för ändringssökande som gäller beslut om statsandel, och det behöver därmed inte föreskrivas särskilt om saken.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 121 § 1 mom. i Finlands grundlag är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Enligt 2 mom. i samma paragraf ska bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunens förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag.

Den kommunala självstyrelsens omfattning och innehåll har bedömts bl.a. i utlåtanden från riksdagens grundlagsutskott. I dessa bedömningar har det konstaterats att grundlagsskyddet för den kommunala självstyrelsen innebär att det inte genom vanliga lagar går att göra sådana ingrepp i självstyrelsens mest centrala särdrag att den urholkas i sak (t.ex. GrUU 37/2006 och GrUU 46/2010).

Uppgiften att trygga en grundläggande utkomst kan med tanke på dess natur eller syftet inte anses vara en sådan enbart kommunal uppgift att en överföring av uppgiften till Folkpensionsanstalten på grund av det skulle vara problematisk. Eftersom en väsentlig del av de uppgifter som hör till socialvården fortfarande kommer att hör till kommunernas lagstadgade uppgifter, innebär överföringen av de uppgifter som gäller verkställigheten av det grundläggande utkomststödet till Folkpensionsanstalten inte heller att kommunernas eller en enskild kommuns rätt att med stöd av lagen sköta en betydande del av de offentliga ärendena begränsas på ett sätt som

är problematiskt med tanke på självstyrelsen. Överföringen av denna enskilda uppgift till Folkpensionsanstalten innebär inte heller i övrigt något inkräktande på det kommunala uppgiftsområde som är viktigt med tanke på den kommunala självstyrelsen.

Grundlagsutskottet har i sin etablerade praxis betonat att man när man lagstiftar om nya uppgifter enligt finansieringsprincipen måste se till att kommunerna har faktiska möjligheter att klara av dem och att kommunerna ges möjlighet att självständigt bestämma över sin ekonomi (t.ex. GrUU 17/1994 rd, GrUU 41/2010 rd, GrUU 12/2011 rd, GrUU 30/2013 rd och GrUU 34/2013 rd).

Med tanke på den finansieringsmodell som föreslås för det grundläggande utkomststödet är det alltså centralt hur väsentligt den föreslagna modellen inverkar på kommunernas faktiska förutsättningar att sköta sina förpliktelser. Att uppgifterna för verkställighet av det grundläggande utkomststödet överförs till Folkpensionsanstalten orsakar som sådant inte några ändringar i grunderna för bestämningen av de enskilda kommunernas finansieringsansvar. Kommunernas finansieringsandel av det grundläggande utkomststödet förblir lika stor som nu och finansieringsuppgiften kan därmed inte anses försämra kommunernas verksamhetsförutsättningar på ett sätt som väsentligen skulle äventyra kommunernas möjligheter att självständigt bestämma över sin ekonomi och sin egen förvaltning. Situationen vore mer problematisk, om kommunens betalningsskyldighet inte hade någon som helst innehållsmässigt samband med t.ex. de förmåner eller tjänster som kommunens invånare får. Enligt lagförslaget bestäms dock varje kommuns finansieringsuppgift i sista hand utifrån det stöd som kommunens invånare får, och därmed har den enskilda kommunens finansieringsuppgift ett nära kalkylmässigt samband med de utkomstförmåner som kommunens invånare får.

Lagförslaget kan enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

En eventuell betydande ökning av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet efter att uppgifterna i anknytning till verk-

ställigheten av det har överförts till Folkpensionsanstalten kan möjligen inverka på kommunernas ekonomiska självständighet. Det är dock omöjligt att bedöma hurdan juridisk betydelse denna inverkan kan ha för den kommunala självstyrelsen, eftersom det endast kan göras preliminära uppskattningar av storleksklassen på kostnadsökningen. Till denna

del behöver man också efter lagens ikraftträdande följa upp hur kostnaderna för det grundläggande utkomststödet utvecklas och hur det påverkar kommunernas ekonomiska ställning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om utkomststöd**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om utkomststöd (1412/1997) 5 c och 5 d §,
sådana de lyder, 5 c § i lagarna 1555/2009 och 1390/2010 och 5 d § i lagarna 1218/2005 och 1555/2009,

ändras 4, 5 a och 5b, 7 a och 7 b §, 7 c § 1 mom., 10 § 2 mom., 14, 14 a och 14 b §, 17 § 1 och 2 mom., 20, 23 och 24 § samt 26 § 1 mom.,

av dem 5 a, 5 b och 24 § sådana de lyder i lag 1555/2009, 7 a, 7 b och 7 c § 1 mom. sådana de lyder i lagarna 1218/2005 och 64/2006, 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1202/2007, 14 a § sådan den lyder i lag 1202/2007, 14 b § sådan den lyder i lag 597/2013 och 17 § 1 mom. sådant det lyder i lag 49/2005,

samt

fogas till lagen nya 14 c—14 h och 17 a §, till 18 § ett nytt 2 mom. samt till lagen nya 18 a—18 c § som följer:

4 §

Verkställighet

Den allmänna ledningen, styrningen och utvecklingen av utkomststödsverksamheten hör till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter.

I en kommun sköts uppgifterna enligt denna lag av ett sådant av kommunen utsett kollegialt organ (*det kommunala organet*) som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982). I fråga om det grundläggande utkomststöd som avses i 7 § sköts dock uppgifterna enligt denna lag av Folkpensionsanstalten.

Kommunen och Folkpensionsanstalten ska samarbeta för att förverkliga syftet med utkomststödet. Folkpensionsanstalten ska vid behov ge den som ansöker om grundläggande utkomststöd handledning och rådgivning om hur man ansöker om kommunens social-

vårdstjänster. Bestämmelser om Folkpensionsanstaltens skyldighet att handleda och agera finns i 35 § i socialvårdslagen (1301/2014).

5 a §

Förskott som ska betalas till Folkpensionsanstalten för att täcka det grundläggande utkomststödet samt fastställande och betalning av förskott

För att trygga Folkpensionsanstaltens betalningsberedskap betalar staten månatligen Folkpensionsanstalten förskott för det grundläggande utkomststödet till den i 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) avsedda allmänna fonden för social trygghet.

Det förskott som behövs för utbetalningen av det grundläggande utkomststödet betalas så att minst en sjättedel av det årliga förskottets belopp betalas till Folkpensionsanstalten i januari, och därefter betalas det återstående beloppet i månatliga, jämnstora poster. Om det behövs för att trygga finansieringen och en tillräcklig betalningsberedskap eller om det årliga förskottet väsentligen ändras, kan förskottet genom beslut av social- och hälsovårdsministeriet periodiseras på ett sätt som avviker från vad som föreskrivs ovan.

Det sammanlagda beloppet av det innevarande årets förskott ska omedelbart justeras, om förskottsgrunderna förändrats väsentligt.

Förskott ska ske den första vardagen i varje månad.

5 b §

Kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet

Kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet är 50 procent.

Kommunens finansieringsandel beaktas genom en motsvarande minskning av den statsandel för basservice som ska betalas till kommunen. Bestämmelser om förfarandet för minskning av statsandelen finns i 34 b § i lagen om statsandel för kommunal basservice.

7 a §

Grunddel

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter som beror på personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, användning av telefon och datakommunikation och hobby- och rekreationsverksamhet samt andra motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle.

7 b §

Övriga grundutgifter

Utöver de utgifter som täcks med grunddelen beaktas följande utgifter till behövligt belopp som övriga grundutgifter:

- 1) boendeutgifter som avses i 9 § i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014), nödvändiga underhållsutgifter för andra ägarbostäder än ägarbostäder i bolagsform samt nödvändiga utgifter som hänför sig till inflyttning i en bostad,
- 2) utgifter för användning av hushållselektricitet,
- 3) hemförsäkringspremier,
- 4) andra hälso- och sjukvårdsutgifter än de som ingår i grunddelen,
- 5) utgifter för barndagvård samt utgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever,
- 6) utgifter som en förälder som inte bor i samma hushåll som sitt barn orsakas av att träffa barnet, till den del de grundar sig på ett avtal som har bekräftats av det kommunala organet eller på ett domstolsbeslut,
- 7) utgifter för anskaffning av en nödvändig identitetshandling, uppehållshandling eller resehandling.

Om boendeutgifterna för den som ansöker om utkomststöd överskrider ett belopp som på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten kan anses vara behövligt, ska sökanden anvisas att skaffa en förmånligare bostad. Dessutom ska sökanden anvisas att ta kontakt med kommunen för att reda ut bostadsfrågan. Sökanden ska för att skaffa sig en förmånligare bostad ges en tillräcklig tidsfrist som beaktar hans eller hennes faktiska behov. Folkpensionsanstalten ska under denna tid beakta stödmottagarens boendeutgifter till deras fulla belopp. Detta moment gäller inte en sådan sökande av utkomststöd som redan tidigare i fråga om samma bostadsbehov har fått en anvisning och en tidsfrist för skaffande av en förmånligare bostad.

Om sökanden inte har någon reell möjlighet att på sin bostadsort skaffa en bostad som avses i 2 mom., kan boendeutgifterna beaktas till sitt fulla belopp även efter den utsatta tidsfristen.

7 c §

Kompletterande utkomststöd

Då kompletterande utkomststöd beviljas beaktas i behövlig utsträckning särskilda utgifter som omfattar:

- 1) andra utgifter på grund av boende än de som avses i 7 b §, samt
- 2) utgifter som på grund av en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden anses behövliga för tryggnad av försörjningen eller främjande av förmågan att klara sig på egen hand.

10 §

Sänkt grunddel

I samband med sänkningen av grunddelen ska det alltid, om möjligt tillsammans med den som ansöker om utkomststöd och vid behov i samarbete med arbets- och näringsmyndigheterna och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand. Folkpensionsanstalten ska informera sökanden om kommunens skyldighet att upprätta en plan och hänvisa sökanden till kommunens socialväsande för att som klient få planen upprättad. Folkpensionsanstalten ska också omedelbart sända beslutet om sänkt grunddel till kommunens socialväsande för kännedom och meddela sökanden att beslutet sänts till kommunen.

14 §

Ansökan om utkomststöd

Ansökan om utkomststöd görs hos Folkpensionsanstalten, som utifrån ansökan ska fatta ett beslut om grundläggande utkomststöd. Bestämmelser om överföring av ansökan till kommunen för behandling finns i 14 d §.

Ansökan om kompletterande eller förebyggande utkomststöd görs hos det kommunala organet, om sökanden har meddelats ett be-

slut om grundläggande utkomststöd för den tid som ansökan gäller.

14 a §

Beviljande av utkomststöd

Grundläggande utkomststöd beviljas av Folkpensionsanstalten på ansökan till en sökande eller en familj som vistas i Finland. Vid utbetalningen av grundläggande utkomststöd ska Folkpensionsanstalten rikta kostnaderna till den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas. Om sökanden eller familjen vistas mer än tillfälligt i flera än en kommun, ska kostnaderna riktas till den kommun inom vilken sökandens eller familjens vistelse har föranlett de utgifter som ska beaktas i det grundläggande utkomststödet. Kostnaderna för grundläggande utkomststöd som har beviljats som brådskande riktas till den kommun där sökanden eller familjen vistas då ansökan görs.

Kompletterande och förebyggande utkomststöd beviljas på ansökan av det kommunala organet i den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas. Om sökanden eller familjen vistas mer än tillfälligt i flera än en kommun, beviljas kompletterande utkomststöd av det kommunala organet i den kommun inom vilken sökandens eller familjens vistelse har föranlett utgifterna. Om behovet av utkomststöd som avses i detta moment är brådskande, beviljas utkomststödet av det kommunala organet i den kommun där familjen eller personen vistas då ansökan görs.

Ett utkomststödsärende ska behandlas så att sökandens eller familjens rätt till nödvändig försörjning och omsorg inte äventyras.

Ett beslut om att utkomststöd beviljas ska verkställas utan dröjsmål.

14 b §

Behandlingen av brådskande utkomststödsärenden

I brådskande fall ska beslutet om utkomststöd fattas på basis av de tillgängliga uppgif-

terna samma eller senast följande vardag efter att ansökan inkommit.

14 c §

Behandlingen av utkomststödsärenden i andra än brådskande fall

I andra än brådskande fall ska beslutet om utkomststöd fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit.

Vid beviljande av grundläggande utkomststöd ska beslutet, när ansökan avser månaden efter ansökningstidpunkten, trots det som föreskrivs i 1 mom. fattas och verkställas senast den första vardagen i den månaden, om det då har förflutit mer än sju vardagar från den tidpunkt då ansökan inkom. Om ansökan avser en senare tidsperiod än den månad som följer efter ansökningstidpunkten, ska beslutet fattas och verkställas senast den första vardagen under den tidsperiod som avses i ansökan.

Om ansökan är bristfällig, ska klienten senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit ges eller sändas en specificerad uppmaning att komplettera ansökan inom utsatt tid. Beslutet om utkomststöd ska fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att den kompletterade ansökan har inkommit. Om klienten inte inom utsatt tid har kompletterat sin ansökan eller uppgett en godtagbar orsak till att kompletteringen försenats, fattas beslutet utan dröjsmål på basis av de tillgängliga uppgifterna, dock senast den sjunde vardagen efter att tidsfristen gått ut. Med klientens samtycke kan beslutet fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna innan den utsatta tiden har gått ut.

14 d §

Överföring av ett ärende som gäller utkomststöd från Folkpensionsanstalten till kommunen

Till den del som sökanden i sin ansökan uppger sådana utgifter som inte kan beaktas

vid beslut om i 7 § avsett grundläggande utkomststöd ska Folkpensionsanstalten, efter att utifrån ansökan ha fattat ett beslut om grundläggande utkomststöd, utan dröjsmål sända ansökan till den kommun som är behörig i ärendet.

Folkpensionsanstalten ska, vid behov i samarbete med kommunen i fråga, bedöma om klientens behov av kompletterande eller förebyggande stöd är brådskande. Om behovet av stöd bedöms vara brådskande, ska Folkpensionsanstalten behandla ansökan som brådskande också i fråga om det grundläggande utkomststödet.

14 e §

En utkomststödsclients rätt till personligt samtal

En utkomststödsclient ska ges tillfälle till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandedare i kommunen eller, när det gäller beviljande av grundläggande utkomststöd, med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten senast den sjunde vardagen efter att klienten har begärt detta av kommunen eller, när ärendet gäller grundläggande utkomststöd, av Folkpensionsanstalten. När kommunen eller Folkpensionsanstalten behandlar ett ärende som gäller utkomststöd ska den meddela utkomststödsclienten om rätten till personligt samtal och vid behov ge klienten handledning i hur rätten utövas.

14 f §

Uppföljning av att tidsfristerna iakttas

Institutet för hälsa och välfärd ska av kommunerna, samkommunerna och Folkpensionsanstalten två gånger per kalenderår begära de uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen av att de tidsfrister som föreskrivs i 14 b, 14 c och 14 e § iakttas. Av kommunerna och samkommunerna ska också begäras de uppgifter som är nödvändiga för över-

vakningen av att tidsfristerna iakttas. Uppgifterna får inte innehålla enskilda personers identifieringsuppgifter.

Kommunerna, samkommunerna och Folkpensionsanstalten ska avgiftsfritt lämna de uppgifter som avses i 1 mom. till Institutet för hälsa och välfärd.

Institutet för hälsa och välfärd ska lämna de i 1 mom. avsedda uppgifter som gäller kommuner och samkommuner vidare till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för dess riksomfattande styrnings- och tillsynsuppgift.

14 g §

Folkpensionsanstaltens skyldighet att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd

Folkpensionsanstalten är skyldig att på begäran av Institutet för hälsa och välfärd ge institutet sådana uppgifter om sin verksamhet i fråga om utkomststöd enligt denna lag som är nödvändiga för framställande av statistik och som inte innehåller enskilda personers identifieringsuppgifter.

Dessutom är Folkpensionsanstalten trots sekretessbestämmelserna skyldig att på begäran av Institutet för hälsa och välfärd årligen ge institutet sådana uppgifter om personer och familjer som har fått utkomststöd från Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag som är nödvändiga för framställande av statistik och som gäller familjens storlek och struktur, stödets belopp och varaktighet samt faktorerna bakom behovet av stöd. I fråga om en person som har fått utkomststöd lämnas personbeteckningen som identifieringsuppgift, om det är nödvändigt för framställande av statistik. Med en person som har fått utkomststöd avses i denna paragraf den på vars ansökan utkomststöd beviljats samt personens make eller den som lever tillsammans med personen under äktenskapsliknande förhållanden.

Vad som i lagen om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (409/2001) föreskrivs

om de uppgifter som samlas in med stöd av den lagen tillämpas även på uppgifter som har lämnats med stöd av denna paragraf. Vad som i lagen om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården föreskrivs om uppgifter som samlas in med stöd av 2 § 2 och 3 mom. i den lagen tillämpas även på uppgifter som lämnats med stöd av 2 mom. i denna paragraf.

14 h §

Folkpensionsanstaltens rätt att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning

Folkpensionsanstalten har rätt att lämna i 14 g § avsedda uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av klientens samtycke. Folkpensionsanstalten ska på förhand informera klienten om denna möjlighet.

Innan den tekniska anslutningen öppnas ska Institutet för hälsa och välfärd lägga fram utredning för Folkpensionsanstalten om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, de som är medlemmar av sökandens familj och den som är skyldig att försörja sökanden samt vid behov deras vårdnadshavare och intressebevakare ska för beviljande av grundläggande utkomststöd lämna Folkpensionsanstalten och för beviljande av kompletterande och förebyggande utkomststöd lämna det kommunala organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På lämnandet av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom hälsovården (812/2000).

Mottagaren av utkomststöd ska omedelbart underrätta Folkpensionsanstalten och det kommunala organet om förändringar som sker i de uppgifter som avses i 1 mom.

17 a §

Utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och kommunen

Folkpensionsanstalten har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en kommunal socialvårdsmyndighet på begäran avgiftsfritt få uppgifter och utredningar som finns hos den kommunala socialvårdsmyndigheten och som är nödvändiga för behandlingen och avgörandet av ett utkomststödsärende som handläggs vid Folkpensionsanstalten.

På en kommunal socialvårdsmyndighets rätt att av Folkpensionsanstalten på begäran få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av socialvårdsmyndighetens uppgifter enligt denna lag tillämpas 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. Folkpensionsanstalten ska dock lämna uppgifterna på eget initiativ, när den har handlingskyldighet gentemot kommunen enligt 10 § 2 mom., 14 § och 14 d § i denna lag.

18 §

Justering av utkomststödet

Folkpensionsanstalten får justera det grundläggande utkomststödet belopp utan att stödmottagaren har meddelat att det skett förändringar i förhållandena eller behovet av stöd. Bestämmelser som gäller hörande av stödmottagaren finns i 34 § i förvaltningslagen (434/2003).

18 a §

Skyldighet att lämna Folkpensionsanstalten sekretessbelagda uppgifter

Utöver vad som föreskrivs i 17 a § finns det i 20 § i lagen om klientens ställning och

rättigheter inom socialvården bestämmelser som gäller Folkpensionsantaltens rätt att få sekretessbelagda uppgifter som är nödvändiga för skötseln av dess utkomststödsuppgifter enligt denna lag.

18 b §

Lämnande av uppgifter med hjälp av en teknisk anslutning

Folkpensionsanstalten har rätt att av en kommunal socialvårdsmyndighet och av skattemyndigheterna få i 17 a och 18 a § avsedda sekretessbelagda personuppgifter som finns i deras personregister med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av klientens samtycke, om det är nödvändigt för behandlingen av ett utkomststödsärende som avses i denna lag. Folkpensionsanstalten ska på förhand informera klienten om denna möjlighet.

Innan den tekniska anslutningen öppnas ska den myndighet som begär uppgifter lägga fram en utredning om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

Bestämmelser som gäller en kommunal socialvårdsmyndighets rätt att av Folkpensionsanstalten och skattemyndigheterna få personuppgifter som motsvarar de i 1 mom. avsedda uppgifterna med hjälp av en teknisk anslutning finns i 21 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.

18 c §

Användning av uppgifter som fåtts för andra förmåner

När Folkpensionsanstalten behandlar utkomststöd enligt denna lag har den rätt att i enskilda fall använda uppgifter som den har fått för andra uppdrag som den ska sköta enligt lag, om uppgifterna är nödvändiga för skötseln av uppgifter som avses i denna lag och Folkpensionsanstalten också annars skulle ha rätt att få uppgifterna i fråga med stöd av denna lag.

20 §

Grunderna för återkrav

När Folkpensionsanstalten eller det kommunala organet fattar beslut om att bevilja utkomststöd kan de samtidigt bestämma att utkomststödet eller någon del av det ska återkrävas av

1) stödmottagaren, om han eller hon har inkomster eller tillgångar eller har rätt till en förmån som tryggar hans eller hennes uppehälle, men inkomsterna, tillgångarna eller förmånen inte står till hans eller hennes förfogande eller av annat skäl inte kan användas av honom eller henne då stöd beviljas,

2) stödmottagaren, om han eller hon uppsåtligt har försummat skyldigheten att dra försorg om sitt uppehälle,

3) stödmottagaren, om stödet har beviljats till följd av deltagande i strejk, dock endast i fråga om stöd som betalats till den som själv deltagit i strejken, samt

4) den gentemot stödmottagaren försörjningspliktige, om han eller hon uppsåtligt har försummat sin försörjningsplikt.

Har beviljandet av stöd grundat sig på vilseledande uppgifter som lämnats uppsåtligt eller på uppsåtlig försummelse av anmälningsskyldigheten enligt 17 §, kan Folkpensionsanstalten eller kommunen, till den del beviljandet av stöd av denna orsak har grundat sig på felaktiga uppgifter, återkräva stödet av den som lämnat uppgifterna eller försummat anmälningsskyldigheten.

23 §

Uttagande och kvittning ur emotsedd förmån

Har utkomststöd helt eller delvis beviljats som ett förskott på emotsedda pensioner, underhållsbidrag, understöd eller andra fortlöpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar, kan det kommunala organet, trots bestämmelser i annan lag, ta ut och lyfta inkomster, ersättningar eller fordringar som hänför sig till den tid för vilken stöd har betalats i förskott och kvitta stödet mot dem. Det kommunala orga-

net ska omedelbart betala stödmottagaren de medel som återstår efter att utkomststödet har kvittats.

Har det kommunala organet minst två veckor före betalningsdagen meddelat den som betalar inkomster, ersättningar eller fordringar enligt i 1 mom. att betalning inte får göras till stödmottagaren själv, har betalningen laglig verkan endast om den görs till det kommunala organet.

Vad som i 1 och 2 mom. föreskrivs om det kommunala organet tillämpas också på Folkpensionsanstalten när den beviljar och betalar grundläggande utkomststöd. Om både Folkpensionsanstalten och det kommunala organet kräver betalning ur samma inkomst eller fordran, ska inkomsterna eller fordringarna först betalas till Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten ska betala det kommunala organet de medel som återstår efter att det grundläggande utkomststödet har kvittats.

24 §

Ändringsökande

Bestämmelser om sökande av ändring i ett i denna lag avsett beslut som fattats inom det kommunala socialväsendet finns i 6 kap. i socialvårdslagen (1301/2014).

Omprövning av ett i denna lag avsett beslut av Folkpensionsanstalten får begäras hos Folkpensionsanstalten på det sätt som anges i förvaltningslagen. Ett beslut som har meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besvären får under besvärstiden också lämnas till Folkpensionsanstalten, som ska lämna den till förvaltningsdomstolen tillsammans med ett eget utlåtande.

I de fall som avses i 1 och 2 mom. får förvaltningsdomstolens beslut överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånd kan beviljas endast om det för tillämpningen av lagen i andra liknande fall eller för enhetlig rättspraxis är viktigt att ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen.

26 §

Förbud mot utmätning, överföring och kvittning

Utkomststöd får inte mätas ut eller användas för kvittning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en utkomststödsansökan som avser tiden före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På basis av en ansökan som har gjorts före denna lags ikraftträdande kan kommunen dock fatta ett beslut om beviljande av utkomststöd som gäller till och med den 31 mars 2017. Kommunen ansvarar enligt sitt beslut för utbetalningen av stöd och för övriga åtgärder i samband med detta. Till kommunen betalas en statsandel motsvarande 50 procent av de utgifter för grundläggande utkomststöd som uppkommer på grund av kommunens beslut. För betalningen av stats-

andelen ska kommunen senast den 31 maj 2017 meddela regionförvaltningsverket uppgifter om de utgifter för grundläggande utkomststöd som kommunen har orsakats under 2017. Regionförvaltningsverket ska utifrån kommunens utredning fatta beslut om den statsandel som ska betalas för kostnaderna för utkomststödet och betala statsandelen senast inom tre månader från det att utredningen kommit in. Regionförvaltningsverket ska före utgången av oktober meddela Folkpensionsanstalten och finansministeriet beloppet av det utkomststöd som betalats av varje kommun.

På återkrav av utkomststöd som betalats enligt beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Om det mot samma inkomst eller fordran riktas betalningskrav som har uppstått före denna lags ikraftträdande och betalningskrav som har uppstått eller denna lags ikraftträdande, ska fordringarna betalas i den ordning som de uppkom, med början från den äldsta.

2.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) en ny 34 b § som följer:

34 b §

Minskning av statsandelen för kommunal basservice med det belopp av grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen

Kommunens i 5 b § i lagen om utkomststöd avsedda finansieringsandel av utgifterna för det grundläggande utkomststödet beaktas genom en minskning av kommunens statsandel med ett belopp som motsvarar kommunens andel av det grundläggande utkomststöd som betalats ut på årsnivå i kommunen enligt de uppgifter som avses i 2 mom.

För beräkning av minskningen av statsandelen för det grundläggande utkomststödet ska Folkpensionsanstalten årligen före utgången av april lämna finansministeriet uppgift om grundläggande utkomststöd som föregående år betalats ut i respektive kommun, minskat med grundläggande utkomststöd som avses i 19, 46 och 51 § i lagen om främjande av integration (1386/2010) och som gäller tidsperioden i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Som beräkningsgrund för minskningen av kommunernas statsandel 2017 och 2018 används de uppgifter som kommunerna lämnat regionförvaltningsverken med stöd av 5 b § 4 mom. i lagen om utkomststöd (1412/1997) i dess lydelse vid ikraftträdandet av denna lag och den utifrån dessa uppgifter gjorda beräkningen av det grundläggande utkomststöd som kommunerna betalat ut 2016. Regionförvaltningsverken ska före utgången av oktober 2016 lämna finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet uppgift om grundläggande utkomststöd som betalats ut per kommun.

Beloppet av den minskning av kommunernas statsandel som motsvarar det grundläggande utkomststödet 2017 och 2018 justeras separat i enlighet med det grundläggande utkomststöd som betalats ut under dessa år. Folkpensionsanstalten lämnar finansministeriet de behövliga uppgifterna före utgången av april månad 2018 och 2019. Justeringsposterna beaktas på motsvarande sätt i statsandelsbesluten för 2019 och 2020.

Helsingfors den 22 januari 2015

Statsministerns ställföreträdare, finansminister

ANTTI RINNE

Social- och hälsovårdsminister *Laura Rätty*

1.

Lag**om ändring av lagen om utkomststöd**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om utkomststöd (1412/1997) 5 c och 5 d §,
 sådana de lyder, 5 c § i lagarna 1555/2009 och 1390/2010 och 5 d § i lagarna 1218/2005 och 1555/2009,
ändras 4, 5 a och 5b, 7 a och 7 b §, 7 c § 1 mom., 10 § 2 mom., 14, 14 a och 14 b §, 17 § 1 och 2 mom., 20, 23 och 24 § samt 26 § 1 mom.,
 av dem 5 a, 5 b och 24 § sådana de lyder i lag 1555/2009, 7 a, 7 b och 7 c § 1 mom. sådana de lyder i lagarna 1218/2005 och 64/2006, 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1202/2007, 14 a § sådan den lyder i lag 1202/2007, 14 b § sådan den lyder i lag 597/2013 och 17 § 1 mom. sådant det lyder i lag 49/2005,
 samt
fogas till lagen nya 14 c—14 h och 17 a §, till 18 § ett nytt 2 mom. samt till lagen nya 18 a—18 c § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Verkställighet

I en kommun sköts uppgifterna enligt denna lag av ett sådant av kommunen utsett kollegialt organ (*organ*) som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982).

Föreslagen lydelse

4 §

Verkställighet

Den allmänna ledningen, styrningen och utvecklingen av utkomststödsverksamheten hör till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter.

I en kommun sköts uppgifterna enligt denna lag av ett sådant av kommunen utsett kollegialt organ (det kommunala *organet*) som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982). *I fråga om det grundläggande utkomststöd som avses i 7 § sköts dock uppgifterna enligt denna lag av Folkpensionsanstalten.*

Kommunen och Folkpensionsanstalten ska samarbeta för att förverkliga syftet med utkomststödet. Folkpensionsanstalten ska vid behov ge den som ansöker om grundläggande utkomststöd handledning och rådgivning om hur man ansöker om kommunens socialvårdstjänster. Bestämmelser om Folkpensionsanstaltens skyldighet att handleda och agera finns i 35 § i socialvårdslagen (1301/2014).

5 a §

Statsandel för kostnaderna för grundläggande utkomststöd

Till kommunen betalas statsandel för finansiering av det grundläggande utkomststöd som avses i 7 §. Beloppet av statsandelen uppgår till 50 procent av kommunens kostnader för det grundläggande utkomststödet. Med en kommun jämföras det landskap som avses i lagen om ett förvaltningsförsök i Kaj-analand (343/2003).

Regionförvaltningsverket är statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller statsandelen.

5 b §

Fastställande, betalning och justering av förskott på statsandelen

Regionförvaltningsverket ska senast den 10 januari utan ansökan fastställa beloppet av de förskott som ska betalas till kommunerna respektive finansår.

Storleken av förskottet bestäms på basis av de faktiska kostnaderna för det grundläggande utkomststödet det år som började två år före finansåret. Det månatliga förskottet är 50 procent av tolfedelen av de nämnda kostnaderna.

Förskotten betalas till kommunen månatligen i lika stora poster senast den 11 varje månad. Förskotten betalas i hela euro.

5 a §

Förskott som ska betalas till Folkpensionsanstalten för att täcka det grundläggande utkomststödet samt fastställande och betalning av förskott

För att trygga Folkpensionsanstaltens betalningsberedskap betalar staten månatligen Folkpensionsanstalten förskott för det grundläggande utkomststödet till den i 12 d § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) avsedda allmänna fonden för social trygghet.

Det förskott som behövs för utbetalningen av det grundläggande utkomststödet betalas så att minst en sjättedel av det årliga förskottets belopp betalas till Folkpensionsanstalten i januari, och därefter betalas det återstående beloppet i månatliga, jämnstora poster. Om det behövs för att trygga finansieringen och en tillräcklig betalningsberedskap eller om det årliga förskottet väsentligen ändras, kan förskottet genom beslut av social- och hälsovårdsministeriet periodiseras på ett sätt som avviker från vad som föreskrivs ovan.

Det sammanlagda beloppet av det innevarande årets förskott ska omedelbart justeras, om förskottsgrunderna förändrats väsentligt.

Förskott ska ske den första vardagen i varje månad.

5 b §

Kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet

Kommunens finansieringsandel av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet är 50 procent.

Kommunens finansieringsandel beaktas genom en motsvarande minskning av den statsandel för basservice som ska betalas till kommunen. Bestämmelser om förfarandet för minskning av statsandelen finns i 34 b § i lagen om statsandel för kommunal basservice.

För justering av förskotten ska kommunen varje år senast den 31 augusti lämna regionförvaltningsverket uppgifter om de kostnader som det grundläggande utkomststödet gett upphov till fram till utgången av juni under finansåret samt en uppskattning av de kostnader som det grundläggande utkomststödet ger upphov till under tiden juli—december. På basis av kommunens utredning justerar regionförvaltningsverket förskotten för resten av året, om uppskattningen av kostnaderna för det grundläggande utkomststödet under finansåret avviker med minst fem procent från de kostnader som använts vid beräkningen av förskott enligt 2 mom. Förskotten justeras från ingången av oktober så att det årliga sammanlagda beloppet av förskotten motsvarar 50 procent av de uppskattade kostnaderna för det grundläggande utkomststödet under finansåret.

5 c §

Fastställande av statsandelen

För fastställande av den slutliga statsandelen för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet ska kommunen senast den 30 april under det år som följer efter finansåret tillställa regionförvaltningsverket en utredning om de faktiska kostnaderna för det grundläggande utkomststödet (*statsandelsutredning*). Kostnaderna uppges till det belopp de uppgår till minskade med de poster som hänför sig till det grundläggande utkomststödet och som flutit in vid återkrav av utkomststödet under finansåret.

Regionförvaltningsverket ska på basis av kommunens statsandelsutredning fatta beslut om den slutliga statsandelen för kostnaderna för det grundläggande utkomststödet senast tre månader efter det att utredningen lämnades.

I statsandelsutredningen ska till kostnaderna för det grundläggande utkomststödet inte hänföras sådant utkomststöd som staten med stöd av lagen om främjande av integration (1386/2010) ska ersätta fullt ut.

5 d §

5 c §

Fastställande av statsandelen

(Upphävs)

5 d §

*Betalning av slutpost och återkrav av statsandelen**Betalning av slutpost och återkrav av statsandelen*

Slutposten av statsandelen till kommunen skall betalas senast inom en månad efter det att den slutliga statsandelen har fastställts. Om betalningen av slutposten fördröjs, skall en årlig dröjsmålsränta betalas enligt den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982).

(Upphävs)

Kommunens överskjutande statsandel återkrävs till staten genom att det överskjutande beloppet dras av från förskott som senare betalas ut till kommunen.

Utän hinder av 2 mom. kan länsstyrelsen ålägga kommunen att återbetala den överskjutande statsandelen, om beloppet är betydande. Om det belopp som skall återbetalas inte betalas senast på den förfallodag som länsstyrelsen bestämt, skall en årlig dröjsmålsränta betalas enligt den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982).

Om den slutliga statsandelen avviker mindre än 10 euro från beloppet av den statsandel som betalats som förskott, utbetalas eller återkrävs inte skillnaden.

7 a §

7 a §

*Grunddel**Grunddel*

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter som beror på personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, televisionslicens, användning av telefon, hobby- och rekreationsverksamhet samt andra motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle.

Till de utgifter som täcks med grunddelen hör utgifter för kost och kläder, smärre hälso- och sjukvårdsutgifter samt utgifter som beror på personlig hygien och hemmets hygien, användning av lokaltrafik, prenumeration på dagstidning, användning av telefon *och datakommunikation* och hobby- och rekreationsverksamhet samt andra motsvarande utgifter som hänför sig till en persons och familjs dagliga uppehälle.

7 b §

7 b §

*Övriga grundutgifter**Övriga grundutgifter*

Utöver de utgifter som täcks med grunddelen beaktas som övriga grundutgifter i behövlig utsträckning

Utöver de utgifter som täcks med grunddelen beaktas *följande utgifter till behövligt belopp* som övriga grundutgifter:

- 1) boendeutgifter enligt 6 § i lagen om bostadsbidrag (408/1975),

- 1) boendeutgifter *som avses i 9 § i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014), nöd-*

- 2) kostnader för användning av hushålls-
elektricitet,
- 3) hemförsäkringspremier, samt
- 4) hälso- och sjukvårdsutgifter som inte är
ringa.

vändiga underhållsutgifter för andra ägarbo-
städer än ägarbostäder i bolagsform samt
nödvändiga utgifter som hänför sig till in-
flyttning i en bostad,

- 2) utgifter för användning av hushållselekt-
ricitet,
- 3) hemförsäkringspremier,
- 4) andra hälso- och sjukvårdsutgifter än de
som ingår i grunddelen,
- 5) utgifter för barndagvård samt utgifter
för morgon- och eftermiddagsverksamhet för
skolelever,
- 6) utgifter som en förälder som inte bor i
samma hushåll som sitt barn orsakas av att
träffa barnet, till den del de grundar sig på
ett avtal som har bekräftats av det kommunala
organet eller på ett domstolsbeslut,
- 7) utgifter för anskaffning av en nödvändig
identitetshandling, uppehållshandling eller
resehandling.

Om boendeutgifterna för den som ansöker
om utkomststöd överskrider ett belopp som
på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten. kan
anses vara behövligt, ska sökanden anvisas
att skaffa en förmånligare bostad. Dessutom
ska sökanden anvisas att ta kontakt med
kommunen för att reda ut bostadsfrågan. Sök-
kanden ska för att skaffa sig en förmånligare
bostad ges en tillräcklig tidsfrist som beaktar
hans eller hennes faktiska behov. Folkpen-
sionsanstalten ska under denna tid beakta
stödtagarens boendeutgifter till deras fulla
belopp. Detta moment gäller inte en sådan
sökande av utkomststöd som redan tidigare i
fråga om samma bostadsbehov har fått en
anvisning och en tidsfrist för skaffande av en
förmånligare bostad.

Om sökanden inte har någon reell möjlig-
het att på sin bostadsort skaffa en bostad som
avses i 2 mom., kan boendeutgifterna beaktas
till sitt fulla belopp även efter den utsatta
tidsfristen.

7 c §

Kompletterande utkomststöd

Då kompletterande utkomststöd beviljas
beaktas i behövlig utsträckning särskilda ut-
gifter, som omfattar

- 1) utgifter för barndagvård
- 2) andra utgifter på grund av boende än de

7 c §

Kompletterande utkomststöd

Då kompletterande utkomststöd beviljas
beaktas i behövlig utsträckning särskilda ut-
gifter som omfattar:

- 1) andra utgifter på grund av boende än de
som avses i 7 b §, samt

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

som avses i 7 b §, samt

3) utgifter som på grund av en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden ansetts nödvändiga för tryggnade av försörjningen eller främjande av förmågan att klara sig på egen hand.

2) utgifter som på grund av en persons eller familjs särskilda behov eller förhållanden ansetts behövliga för tryggnade av försörjningen eller främjande av förmågan att klara sig på egen hand.

10 §

Sänkt grunddel

I samband med sänkningen av grunddelen skall alltid, om möjligt tillsammans med den som söker utkomststöd och vid behov i samarbete med arbetskraftsmyndigheterna och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand.

10 §

Sänkt grunddel

I samband med sänkningen av grunddelen ska det alltid, om möjligt tillsammans med den som *ansöker om* utkomststöd och vid behov i samarbete med *arbets- och näringsmyndigheterna* och andra myndigheter, upprättas en handlingsplan för att hjälpa klienten att klara sig på egen hand. *Folkpensionsanstalten ska informera sökanden om kommunens skyldighet att upprätta en plan och hänvisa sökanden till kommunens socialväsande för att som klient få planen upprättad. Folkpensionsanstalten ska också omedelbart sända beslutet om sänkt grunddel till kommunens socialväsande för kännedom och meddela sökanden att beslutet sänts till kommunen.*

14 §

Sökande och beviljande av utkomststöd

Utkomststöd beviljas på ansökan av organet i den kommun inom vilken personen eller familjen stadigvarande vistas.

Om personen eller familjen annars än tillfälligt vistas i flera kommuner än en, beviljas utkomststöd av organet i den kommun inom vilken personen eller familjen vistats då utgifterna uppkom.

Om behovet av stöd är brådskande, beviljas utkomststöd av organet i den kommun där familjen eller personen vistas då ansökan görs.

14 §

Ansökan om utkomststöd

Ansökan om utkomststöd görs hos Folkpensionsanstalten, som utifrån ansökan ska fatta ett beslut om grundläggande utkomststöd. Bestämmelser om överföring av ansökan till kommunen för behandling finns i 14 d §.

Ansökan om kompletterande eller förebyggande utkomststöd görs hos det kommunala organet, om sökanden har meddelats ett beslut om grundläggande utkomststöd för den tid som ansökan gäller.

14 a §

14 a §

Behandlingen av utkomststödsärenden

Ett utkomststödsärende ska i kommunen behandlas så att ingens rätt till oundgänglig försörjning och omsorg äventyras. I brådskande fall ska beslutet fattas på basis av de till buds stående uppgifterna samma eller senast följande vardag efter att ansökan inkommit. I andra än brådskande fall ska beslutet fattas utan dröjsmål, likväl senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit. Ett beslut om att utkomststöd beviljas ska verkställas utan dröjsmål.

Då ansökan avser månaden efter ansökningstidpunkten ska beslutet, utan hinder av 1 mom., fattas och verkställas senast den första vardagen under nämnda månad, om det då har förflutit mer än sju vardagar från den tidpunkt då ansökan inkom. Om ansökan avser en senare tidsperiod än den månad som följer efter ansökningstidpunkten, ska beslutet fattas och verkställas senast den första vardagen under den tidsperiod som avses i ansökan.

Om ansökan är bristfällig ska klienten senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit ges eller sändas en specificerad uppmaning att komplettera ansökan inom utsatt tid. Beslutet om utkomststöd ska fattas utan dröjsmål, likväl senast den sjunde vardagen efter att den kompletterade ansökan har inkommit. Om klienten inte inom utsatt tid har kompletterat sin ansökan eller uppgett en godtagbar orsak till att kompletteringen försenats, fattas beslutet utan dröjsmål på basis av de till buds stående uppgifterna, likväl senast den sjunde vardagen efter att tidsfristen gått ut. Med klientens samtycke kan beslutet fattas på basis av de till buds stående uppgifterna innan den utsatta tiden har gått ut.

Utkomststöds klienten ska ges tillfälle till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandledare senast den sjunde vardagen

Beviljande av utkomststöd

Grundläggande utkomststöd beviljas av Folkpensionsanstalten på ansökan till en sökande eller en familj som vistas i Finland. Vid utbetalningen av grundläggande utkomststöd ska Folkpensionsanstalten rikta kostnaderna till den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas. Om sökanden eller familjen vistas mer än tillfälligt i flera än en kommun, ska kostnaderna riktas till den kommun inom vilken sökandens eller familjens vistelse har föranlett de utgifter som ska beaktas i det grundläggande utkomststödet. Kostnaderna för grundläggande utkomststöd som har beviljats som brådskande riktas till den kommun där sökanden eller familjen vistas då ansökan görs.

Kompletterande och förebyggande utkomststöd beviljas på ansökan av det kommunala organet i den kommun inom vilken sökanden eller familjen stadigvarande vistas. Om sökanden eller familjen vistas mer än tillfälligt i flera än en kommun, beviljas kompletterande utkomststöd av det kommunala organet i den kommun inom vilken sökandens eller familjens vistelse har föranlett utgifterna. Om behovet av utkomststöd som avses i detta moment är brådskande, beviljas utkomststödet av det kommunala organet i den kommun där familjen eller personen vistas då ansökan görs.

Ett utkomststödsärende ska behandlas så att sökandens eller familjens rätt till nödvändig försörjning och omsorg inte äventyras.

Ett beslut om att utkomststöd beviljas ska verkställas utan dröjsmål.

efter det att klienten begärt detta.

14 b §

Uppföljning av att tidsfristerna iakttas

Institutet för hälsa och välfärd ska av kommunerna eller samkommunerna två gånger per kalenderår begära de uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen och övervakningen av att de tidsfrister som föreskrivs i 14 a § iakttas. Uppgifterna får inte innehålla enskilda personers identifieringsuppgifter.

Kommunerna och samkommunerna ska avgiftsfritt överlämna de uppgifter som avses i 1 mom. till Institutet för hälsa och välfärd.

Institutet för hälsa och välfärd ska överlämna de uppgifter som avses i 1 mom. vidare till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för dess riksomfattande styrnings- och tillsynsuppgift.

14 b §

Behandlingen av brådskande utkomststödsärenden

I brådskande fall ska beslutet om utkomststöd fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna samma eller senast följande vardag efter att ansökan inkommit.

14 c §

Behandlingen av utkomststödsärenden i andra än brådskande fall

I andra än brådskande fall ska beslutet om utkomststöd fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit.

Vid beviljande av grundläggande utkomststöd ska beslutet, när ansökan avser månaden efter ansökningstidpunkten, trots det som föreskrivs i 1 mom. fattas och verkställas senast den första vardagen i den månaden, om det då har förflutit mer än sju vardagar från den tidpunkt då ansökan inkom. Om ansökan avser en senare tidsperiod än den månad som följer efter ansökningstidpunkten, ska beslutet fattas och verkställas senast den första vardagen under den tidsperiod som avses i ansökan.

Om ansökan är bristfällig, ska klienten senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit ges eller sändas en specificerad uppmaning att komplettera ansökan inom utsatt tid. Beslutet om utkomststöd ska fattas utan dröjsmål, dock senast den sjunde vardagen efter att den kompletterade ansökan har inkommit. Om klienten inte inom utsatt

tid har kompletterat sin ansökan eller uppgett en godtagbar orsak till att kompletteringen försenats, fattas beslutet utan dröjsmål på basis av de tillgängliga uppgifterna, dock senast den sjunde vardagen efter att tidsfristen gått ut. Med klientens samtycke kan beslutet fattas på basis av de tillgängliga uppgifterna innan den utsatta tiden har gått ut.

14 d §

Överföring av ett ärende som gäller utkomststöd från Folkpensionsanstalten till kommunen

Till den del som sökanden i sin ansökan uppger sådana utgifter som inte kan beaktas vid beslut om i 7 § avsett grundläggande utkomststöd ska Folkpensionsanstalten, efter att utifrån ansökan ha fattat ett beslut om grundläggande utkomststöd, utan dröjsmål sända ansökan till den kommun som är behörig i ärendet.

Folkpensionsanstalten ska, vid behov i samarbete med kommunen i fråga, bedöma om klientens behov av kompletterande eller förebyggande stöd är brådskande. Om behovet av stöd bedöms vara brådskande, ska Folkpensionsanstalten behandla ansökan som brådskande också i fråga om det grundläggande utkomststödet.

14 e §

En utkomststödsclients rätt till personligt samtal

En utkomststödsclient ska ges tillfälle till ett personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandedare i kommunen eller, när det gäller beviljande av grundläggande utkomststöd, med en tjänsteman vid Folkpensionsanstalten senast den sjunde vardagen efter att klienten har begärt detta av kommunen eller, när ärendet gäller grundläggande utkomststöd, av Folkpensionsanstalten. När kommunen eller Folkpensionsanstalten behandlar ett ärende som gäller utkomststöd ska den meddela utkomststödsclienten om rätten till personligt samtal och vid behov ge klienten handledning i hur rätten utövas.

14 f §

Uppföljning av att tidsfristerna iakttas

Institutet för hälsa och välfärd ska av kommunerna, samkommunerna och Folkpensionsanstalten två gånger per kalenderår begära de uppgifter som är nödvändiga för uppföljningen av att de tidsfrister som föreskrivs i 14 b, 14 c och 14 e § iakttas. Av kommunerna och samkommunerna ska också begäras de uppgifter som är nödvändiga för övervakningen av att tidsfristerna iakttas. Uppgifterna får inte innehålla enskilda personers identifieringsuppgifter.

Kommunerna, samkommunerna och Folkpensionsanstalten ska avgiftsfritt lämna de uppgifter som avses i 1 mom. till Institutet för hälsa och välfärd.

Institutet för hälsa och välfärd ska lämna de i 1 mom. avsedda uppgifter som gäller kommuner och samkommuner vidare till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården för dess riksomfattande styrnings- och tillsynsuppgift.

14 g §

Folkpensionsanstaltens skyldighet att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd

Folkpensionsanstalten är skyldig att på begäran av Institutet för hälsa och välfärd ge institutet sådana uppgifter om sin verksamhet i fråga om utkomststöd enligt denna lag som är nödvändiga för framställande av statistik och som inte innehåller enskilda personers identifieringsuppgifter.

Dessutom är Folkpensionsanstalten trots sekretessbestämmelserna skyldig att på begäran av Institutet för hälsa och välfärd årligen ge institutet sådana uppgifter om personer och familjer som har fått utkomststöd från Folkpensionsanstalten med stöd av denna lag som är nödvändiga för framställande av statistik och som gäller familjens storlek och struktur, stödets belopp och varaktighet samt faktorerna bakom behovet av stöd. I fråga om en person som har fått utkomststöd

lämnas personbeteckningen som identifieringsuppgift, om det är nödvändigt för framställande av statistik. Med en person som har fått utkomststöd avses i denna paragraf den på vars ansökan utkomststöd beviljats samt personens make eller den som lever tillsammans med personen under äktenskapsliknande förhållanden.

Vad som i lagen om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (409/2001) föreskrivs om de uppgifter som samlas in med stöd av den lagen tillämpas även på uppgifter som har lämnats med stöd av denna paragraf. Vad som i lagen om statistikväsendet vid forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården föreskrivs om uppgifter som samlas in med stöd av 2 § 2 och 3 mom. i den lagen tillämpas även på uppgifter som lämnats med stöd av 2 mom. i denna paragraf.

14 h §

Folkpensionsanstaltens rätt att lämna uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning

Folkpensionsanstalten har rätt att lämna i 14 g § avsedda uppgifter som är nödvändiga för framställande av statistik till Institutet för hälsa och välfärd med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av klientens samtycke. Folkpensionsanstalten ska på förhand informera klienten om denna möjlighet.

Innan den tekniska anslutningen öppnas ska Institutet för hälsa och välfärd lägga fram utredning för Folkpensionsanstalten om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, en familjemedlem och den gentemot honom eller henne försörjningspliktige samt vid behov deras vårdnadshavare och intressebevakare skall lämna organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På

17 §

Skyldighet att lämna uppgifter och anmälningskyldighet

Den som ansöker om utkomststöd, de som är medlemmar av sökandens familj och den som är skyldig att försörja sökanden samt vid behov deras vårdnadshavare och intressebevakare ska för beviljande av grundläggande utkomststöd lämna Folkpensionsanstalten

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

lämnandet av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

Mottagaren av utkomststöd skall omedelbart meddela organet de förändringar som sker i de uppgifter som avses i 1 mom.

och för beviljande av kompletterande och förebyggande utkomststöd lämna det kommunala organet alla tillgängliga nödvändiga uppgifter som inverkar på utkomststödet. På lämnandet av uppgifter tillämpas bestämmelserna i 11—13 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

Mottagaren av utkomststöd ska omedelbart underrätta *Folkpensionsanstalten* och det kommunala organet om förändringar som sker i de uppgifter som avses i 1 mom.

*17 a §**Utbyte av sekretessbelagda uppgifter mellan Folkpensionsanstalten och kommunen*

Folkpensionsanstalten har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en kommunal socialvårdsmyndighet på begäran avgiftsfritt få uppgifter och utredningar som finns hos den kommunala socialvårdsmyndigheten och som är nödvändiga för behandlingen och avgörandet av ett utkomststödsärende som handläggs vid Folkpensionsanstalten.

På en kommunal socialvårdsmyndighets rätt att av Folkpensionsanstalten på begäran få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av socialvårdsmyndighetens uppgifter enligt denna lag tillämpas 20 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. Folkpensionsanstalten ska dock lämna uppgifterna på eget initiativ, när den har handlingsskyldighet gentemot kommunen enligt 10 § 2 mom., 14 § och 14 d § i denna lag.

18 §

Justering av utkomststödet

Utkomststödet justeras om personens eller familjens förhållanden eller behovet av stöd förändras.

18 §

Justering av utkomststödet

Folkpensionsanstalten får justera det grundläggande utkomststödet belopp utan att stödmottagaren har meddelat att det skett förändringar i förhållandena eller behovet av stöd. Bestämmelser som gäller hörande av

stödtagaren finns i 34 § i förvaltningslagen (434/2003).

18 a §

Skyldighet att lämna Folkpensionsanstalten sekretessbelagda uppgifter

Utöver vad som föreskrivs i 17 a § finns det i 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården bestämmelser som gäller Folkpensionsanstaltens rätt att få sekretessbelagda uppgifter som är nödvändiga för skötseln av dess utkomststödsuppgifter enligt denna lag.

18 b §

Lämnande av uppgifter med hjälp av en teknisk anslutning

Folkpensionsanstalten har rätt att av en kommunal socialvårdsmyndighet och av skattemyndigheterna få i 17 a och 18 a § avsedda sekretessbelagda personuppgifter som finns i deras personregister med hjälp av en teknisk anslutning oberoende av klientens samtycke, om det är nödvändigt för behandlingen av ett utkomststödsärende som avses i denna lag. Folkpensionsanstalten ska på förhand informera klienten om denna möjlighet.

Innan den tekniska anslutningen öppnas ska den myndighet som begär uppgifter lägga fram en utredning om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

Bestämmelser som gäller en kommunal socialvårdsmyndighets rätt att av Folkpensionsanstalten och skattemyndigheterna få personuppgifter som motsvarar de i 1 mom. avsedda uppgifterna med hjälp av en teknisk anslutning finns i 21 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.

18 c §

Användning av uppgifter som fåtts för andra förmåner

När Folkpensionsanstalten behandlar utkomststöd enligt denna lag har den rätt att i enskilda fall använda uppgifter som den har fått för andra uppdrag som den ska sköta en-

ligt lag, om uppgifterna är nödvändiga för skötseln av uppgifter som avses i denna lag och Folkpensionsanstalten också annars skulle ha rätt att få uppgifterna i fråga med stöd av denna lag.

20 §

20 §

*Grunderna för återkrav**Grunderna för återkrav*

Då organet fattar beslut om att bevilja utkomststöd kan det samtidigt bestämma att utkomststödet eller någon del därav skall återkrävas av

När Folkpensionsanstalten eller det kommunala organet fattar beslut om att bevilja utkomststöd kan de samtidigt bestämma att utkomststödet eller någon del av det ska återkrävas av

1) understödstagaren, om han har inkomster eller tillgångar eller har rätt till förmån som tryggar hans uppehälle, men inkomsterna, tillgångarna eller förmånen inte står till hans förfogande eller av annat skäl inte kan användas av honom då stöd beviljas,

1) stödmottagaren, om han eller hon har inkomster eller tillgångar eller har rätt till en förmån som tryggar hans eller hennes uppehälle, men inkomsterna, tillgångarna eller förmånen inte står till hans eller hennes förfogande eller av annat skäl inte kan användas av honom eller henne då stöd beviljas,

2) understödstagaren, om han uppsåtligen har försummat skyldigheten att dra försorg om sitt uppehälle,

2) stödmottagaren, om han eller hon uppsåtligen har försummat skyldigheten att dra försorg om sitt uppehälle,

3) understödstagaren, om stödet har beviljats till följd av deltagande i strejk, dock endast i fråga om stöd som betalats till den som själv deltagit i strejken, samt av

3) stödmottagaren, om stödet har beviljats till följd av deltagande i strejk, dock endast i fråga om stöd som betalats till den som själv deltagit i strejken, samt

4) den gentemot understödstagaren försörjningspliktige, om han uppsåtligen har försummat sin försörjningsplikt.

4) den gentemot stödmottagaren försörjningspliktige, om han eller hon uppsåtligen har försummat sin försörjningsplikt.

Har beviljandet av stöd grundat sig på uppsåtligen lämnade vilseledande uppgifter eller på uppsåtlig försummelse av anmälningskyldigheten enligt 17 §, kan kommunen, till den del beviljandet av stöd av denna orsak har grundat sig på felaktiga uppgifter, återkräva stödet av den som lämnat uppgifterna eller försummat anmälningskyldigheten.

Har beviljandet av stöd grundat sig på vilseledande uppgifter som lämnats uppsåtligen eller på uppsåtlig försummelse av anmälningskyldigheten enligt 17 §, kan *Folkpensionsanstalten* eller kommunen, till den del beviljandet av stöd av denna orsak har grundat sig på felaktiga uppgifter, återkräva stödet av den som lämnat uppgifterna eller försummat anmälningskyldigheten.

23 §

23 §

*Återkrav ur emotsedd förmån**Uttagande och kvittning ur emotsedd förmån*

Har utkomststöd antingen helt eller delvis beviljats i förskott mot emotsedda pensioner, underhållsbidrag, understöd eller andra fortlöpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar, kan organet, utan hinder av vad som bestäms i

Har utkomststöd helt eller delvis beviljats *som ett* förskott *på* emotsedda pensioner, underhållsbidrag, understöd eller andra fortlöpande eller som engångsbelopp inflytande inkomster, ersättningar eller fordringar, kan *det kommunala organet, trots bestämmelser i*

någon annan lag, uppbära och lyfta ovan avsedda inkomster, ersättningar eller fordringar för understödstagaren för den tid stöd har betalats i förskott och använda dem för täckande av det stöd som har betalats i förskott. Organet skall omedelbart ge understödstagaren de medel som återstår efter att utkomststödet har betalats med nämnda tillgångar.

Har organet minst två veckor före betalningsdagen meddelat den som betalar sådana inkomster, ersättningar eller fordringar som avses i 1 mom. att dessa inte får betalas till understödstagaren själv, kan beloppet med laglig verkan betalas endast till organet.

annan lag, ta ut och lyfta inkomster, ersättningar eller fordringar som hänför sig till den tid för vilken stöd har betalats i förskott och kvitta stödet mot dem. Det kommunala organet ska omedelbart betala stödmottagaren de medel som återstår efter att utkomststödet har kvittats.

Har *det kommunala* organet minst två veckor före betalningsdagen meddelat den som betalar inkomster, ersättningar eller fordringar enligt i 1 mom. att betalning inte får göras till stödmottagaren själv, har betalningen laglig verkan endast om den görs till det kommunala organet.

Vad som i 1 och 2 mom. föreskrivs om det kommunala organet tillämpas också på Folkpensionsanstalten när den beviljar och betalar grundläggande utkomststöd. Om både Folkpensionsanstalten och det kommunala organet kräver betalning ur samma inkomst eller fordran, ska inkomsterna eller fordringarna först betalas till Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten ska betala det kommunala organet de medel som återstår efter att det grundläggande utkomststödet har kvittats.

24 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i de ärenden som avses i denna lag finns i 7 kap. i socialvårdslagen.

Regionförvaltningsverkets beslut om fastställande eller återkrav av statsandelen med stöd av 5 a—5 d § får inte överklagas genom besvär.

Är kommunen missnöjd med ett beslut som gäller fastställande eller återkrav av statsandelen med stöd av 5 a—5 d §, har den rätt att inom 30 dagar från delfäendet av beslutet skriftligen yrka på att regionförvaltningsver-

24 §

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i *ett i denna lag avsett beslut som fattats inom det kommunala socialväsendet* finns i 6 kap. i socialvårdslagen (1301/2014).

Omprövning av ett i denna lag avsett beslut av Folkpensionsanstalten får begäras hos Folkpensionsanstalten på det sätt som anges i förvaltningslagen. Ett beslut som har meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besvären får under besvärstiden också lämnas till Folkpensionsanstalten, som ska lämna den till förvaltningsdomstolen tillsammans med ett eget utlåtande.

I de fall som avses i 1 och 2 mom. får förvaltningsdomstolens beslut överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånd kan beviljas endast om det för tillämpningen

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ket rättar sitt beslut. Ett beslut som har meddelats med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen så som bestäms i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

av lagen i andra liknande fall eller för enhetlig rättspraxis är viktigt att ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen.

26 §

Utmätning- och överföringsförbud

Utkomststöd får inte mätas ut.

26 §

Förbud mot utmätning, överföring och kvittning

Utkomststöd får inte mätas ut *eller användas för kvittning.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

På en utkomststödsansökan som avser tiden före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På basis av en ansökan som har gjorts före denna lags ikraftträdande kan kommunen dock fatta ett beslut om beviljande av utkomststöd som gäller till och med den 31 mars 2017. Kommunen ansvarar enligt sitt beslut för utbetalningen av stöd och för övriga åtgärder i samband med detta. Till kommunen betalas en statsandel motsvarande 50 procent av de utgifter för grundläggande utkomststöd som uppkommer på grund av kommunens beslut. För betalningen av statsandelen ska kommunen senast den 31 maj 2017 meddela regionförvaltningsverket utgifter om de utgifter för grundläggande utkomststöd som kommunen har orsakats under 2017. Regionförvaltningsverket ska utifrån kommunens utredning fatta beslut om den statsandel som ska betalas för kostnaderna för utkomststödet och betala statsandelen senast inom tre månader från det att utredningen kommit in. Regionförvaltningsverket ska före utgången av oktober meddela Folkpensionsanstalten och finansministeriet beloppet av det utkomststöd som betalats av varje kommun.

På återkrav av utkomststöd som betalats enligt beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Om det mot samma inkomst eller fordran riktas betalningskrav som har uppstått före denna lags ikraftträdande och betalningskrav

82

Gällande lydelse

RP 358/2014 rd

Föreslagen lydelse

som har uppstått eller denna lags ikraftträdande, ska fordringarna betalas i den ordning som de uppkom, med början från den äldsta.

2.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) en ny 34 b § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

34 b §

Minskning av statsandelen för kommunal basservice med det belopp av grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen

Kommunens i 5 b § i lagen om utkomststöd avsedda finansieringsandel av utgifterna för det grundläggande utkomststödet beaktas genom en minskning av kommunens statsandel med ett belopp som motsvarar kommunens andel av det grundläggande utkomststöd som betalats ut på årsnivå i kommunen enligt de uppgifter som avses i 2 mom.

För beräkning av minskningen av statsandelen för det grundläggande utkomststödet ska Folkpensionsanstalten årligen före utgången av april lämna finansministeriet uppgift om grundläggande utkomststöd som föregående år betalats ut i respektive kommun, minskat med grundläggande utkomststöd som avses i 19, 46 och 51 § i lagen om främjande av integration (1386/2010) och som gäller tidsperioden i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Som beräkningsgrund för minskningen av kommunernas statsandel 2017 och 2018 används de uppgifter som kommunerna lämnat regionförvaltningsverken med stöd av 5 b § 4 mom. i lagen om utkomststöd (1412/1997) i dess lydelse vid ikraftträdandet av denna lag och den utifrån dessa uppgifter gjorda beräkningen av det grundläggande utkomststöd som kommunerna betalat ut 2016. Regionförvaltningsverken ska före utgången av oktober 2016 lämna finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet uppgift om grundläggande utkomststöd som betalats ut per kommun.

Beloppet av den minskning av kommunernas statsandel som motsvarar det grundläggande utkomststödet 2017 och 2018 justeras separat i enlighet med det grundläggande utkomststöd som betalats ut under dessa år. Folkpensionsanstalten lämnar finansministeriet de behövliga uppgifterna före utgången av april månad 2018 och 2019. Justeringsposterna beaktas på motsvarande sätt i statsandelsbesluten för 2019 och 2020.
